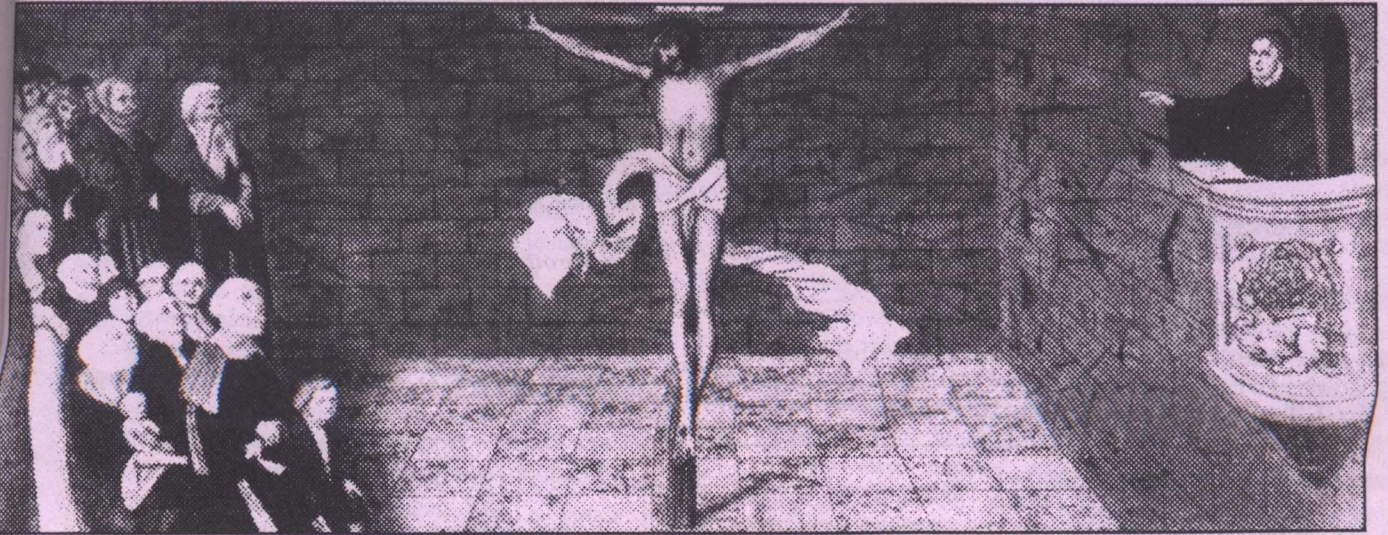

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

**A 19. Zsoltár és az Ószövetség
teológiájának tárgya**

Lelkigondozó pap a kórházban

Egyházunk és az Internet

Az Ószövetségi olvasókönyvről

71

1996/11

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra

Szabóné Mátrai Marianna:
Ünnepszerzők ünnepe.....393

Tanuljunk együtt

Prof. dr. Arndt Meinhold: A 19. Zsoltár és az
Ószövetség teológiájának tárgya.....394

Kitekintés az ökumené világába

D. dr. Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó399

Varsányi Ferenc: Igazságosabb és
testvériesebb világot!.....404

Lelkészszemmel

Dr. Bodrog Miklós: Pályáim.....407

Lengyel Pál: Lelkigondozó pap a kórházban408

Tanít az egyháztörténet

Kovács Géza: Huszonöt éve410

A teológia szomszédságában

Bogdányi Gábor:
Egyházunk és az Internet.....411

Fórum

Sólyom Anikó: Az Ószövetségi olvasókönyvről .413

Hamvas Béla: Scientia Sacra III.414

Az igehirdető műhelye

Simonfay Ferenc – Ádvent első vasárnapja..... 415

János Zsuzsanna – Ádvent második vasárnapja . 416

Aklanné Balogh Éva
– Ádvent harmadik vasárnapja..... 417

Szabóné Mátrai Marianna –
Ádvent negyedik vasárnapja 418

Bencze András – Karácsony szenteste..... 419

Bohus Imre – Karácsony ünnepe..... 420

Bácskai Károly – Karácsony második napja 421

Isó Dorottya – Karácsony utáni vasárnap..... 422

Dr. Cserhádi Sándor – Óév este 423

Kőszeghy Tamás – Újév ünnepe..... 424

Zügn Tamás – Homiletikai segítség adventi
bibliaórai, vagy igehirdetéssorozathoz 426

Laborci Géza – A győzelem esélyével..... 429

Gyülekezeti szolgálat – lelkeszi közélet

Tamássy Tamás– Beiktató igehirdetés Zuglóban 430

Dr. Szentpétery Péter – *Korányi András*
– Néhány szó Teológiai Akadémiánk 1945 utáni
tiszteletbeli doktorairól..... 431

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, 1141. Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 1636-451

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felelős kiadó: Tóth-Szóllós Mihály

Készült: a CREA-print gondozásával

Előfizetési díj: havi 250,-Ft, fél évre: 1500,-Ft, egy évre: 3000,-Ft

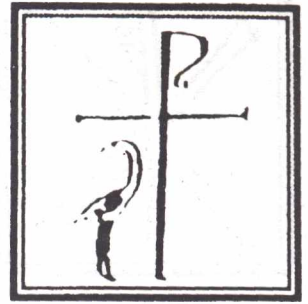
Külföldi előfizetések:

Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 4000,-Ft

Egyéb külföldi országokba: sima csomagként: évi 35 USD, vagy 52 DEM (postaköltséggel)
légipostával: 48 USD, vagy 72 DEM (postaköltséggel)

ISSN 0133-2821

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Ünnepszerzők ünnepe

Ünnepszerzők. Feltétlenül azok. Még akkor is, ha a kifejezés nagyon viszonylagosan és sajtáságosan értendő. Akkor is, ha ugyanolyan áttételei vannak, mint minden rokonának, ami ember közvetítette isteni ajándékot jelöl. Mert hát tudjuk – ki tudná nálunk jobban?! –, hogy Isten az ünnepszerző, minden igazi ünnep gazdája és ajándékozója. Saját bőrünkön tapasztaltuk ezt minden olyan alkalommal, amikor gondosan előkészítettünk mindent, külső szépséget, belső tartalmat, csak épp önállóan akartunk valamit megélni, Nélküle, aki forrása minden ünnepnek. Saját bőrünkön tapasztaltuk, hogyan süllyedt a fény szürkeségbe, a várakozás közönybe, a bensőségesség lélekdermesztő hűvösbe.

Hogyan tudnánk? Mindnyájan tudjuk, hogy általában is, mindent összefoglalva is, valahol Isten a forrása minden ünnepünknek. Ő a nagy ünnepszerző. Szeretetének, hozzánk közeledésének valamilyen konkrétuma teremti, teremtette az ünnepet. Szenvedünk e belátás hiánya miatt. Sokan tudatosan, sokkal többen tudatlanul. Mert hát attól bicegnek az ünnepeink, hogy elvesztettük a kontinuitást. A forrással való kapcsolatot. A kiindulópont ismeretét. Hogyan lehetne tartalmas az ünnepünk, ha elvesztettük magát a tartalmat? Csak az maradhat, ami marad, aminek a meglétét nap mint nap tapasztaljuk. Marad a forma, a keret, valami szín, valami íz – a hozzátartozó, az őt létrehozó tartalom nélkül. Vagy annak csak emlékeivel. Pici morzsaival.

Isten az ünnepszerző. Hogyan tudnánk! Ha másból nem, hát a kudarcainkból, a felemás ünnepeinkből, a „kerestünk valamit, de csak töredékét találjuk” élményeinkből.

Mégis ünnepszerző minden lelkész, aki bárhol, bármilyen körülmények között, bármilyen formában megszólaltatja a születés evangéliumát. Mert ünnepszerzés, ha újrataníjuk elkóborolt vagy újszülött generációknak az ünnep tartalmát. Feltétlen ünnepszerzés, ha megpróbáljuk szavakba önteni ezt a tartalmat úgy, hogy ők is értsenek belőle. Ők, aki csak Karácsonykor jönnek. Ők, akik a szókincset már elfelejtették. Vagy soha meg se tanulták. Ünnepszerzés ez az öröm, a szeretet, az együvé tartozás, a gondoskodás érzésének kifejezése, akármilyen formában történjék is. Ünnepszerzés bekopogtatni ritkán koptatott ajtókon. Belépni túlfűtött kórtermekbe. Ajándékot adni elhagyatottaknak, templomba kísémi roskatag öregeket, családokat egy padba ültetni, megmutatni és megélni valamit abból, ami miatt tényleg ünnep az ünnep.

És mindeközben? Mi a privát sorsa az ünnepszerzőnek? Súlyosabb a kérdés, mint első pillantásra gondolnánk. Egész lelkész-életünk egyensúlyát, arányait kérdezi meg. És vannak rossz válaszok. Készen és hatalmas számban. Önkéntes

mártírnak hívják az elsőt. Méghogy privát szféra? – kérdezi fölháborodva. Egy lelkésznek ne legyen szüksége privát szférára. Arra tette föl az életét, hogy szolgál, hétköznapvasárnap, sőt a nap huszonnegy órájában. De lehet-e emberré lett Istent embertelenül hirdetni?

Hogy telt a karácsony? – kérdezem a kollégától, aki első karácsonyát töltötte lelkészként egy gyülekezetben. Nagyon szép lett volna – sóhajt fel. Csak az istentiszteletek miatt nem tudunk rendesen ünnepelni. Neki akadály volt a templom és a gyülekezet. az akadályt pedig előbb-utóbb el szoktuk hártani az utunkból. Mi lesz, ha így történik?

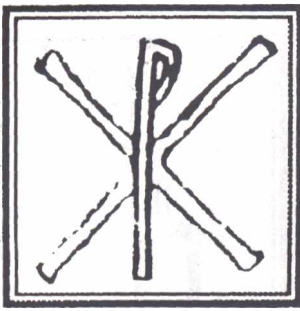
Neki elég. Annyira elég a sok gyertyából, adventi koszorúból, karácsonyi énekből, hogy a teremben hagyja s az irodában, pont úgy, mint a szolgálati naplót vagy a golyóstollat. Munkaeszköz. Nincs helye a magánéletben. S ha egyszer kellene? Tartóerőnek, örömeinek, reményeknek, vigaszoknak?

Ő pedig összeszedi magát. Elhatározza, ha bármi történik is, idén nem fog előfordulni, hogy a család adventi koszorúján három gyertya kanóca még karácsonykor is fehér. És rátesz egy lapáttal, összeszedi az erejét, köteleességet teljesít. Eggyel több bibliáorája van. De vajon miért kell a gyerekre ráparancsolni, hogy üljenek le a meghitt családi asztalhoz?

Vannak rossz válaszok. Mindannyiunknak van közöttük közeli ismerőse. Nem azért, mert olyan ügyetlenek vagy alkalmatlanok lennénk. Azért, mert egyáltalán nem könnyű – néha majdnem lehetetlen – megtalálni az arányokat. Feltöltődést és kikapcsolódást, közösséget és szűk kört, vidámságot és áhítatot. Az ünnepszerző ünnepét.

A ritmusérzék nélkülözhetetlen képessége a lelkészi életnek. Adni kifulladásig – csak elszánás kérdése. Visszahúzódni, és szigorúan csak a „a köteleességünket teljesíteni” – megtanulható, a minket körülvevő világ ontja elének a példákat. Rálelni a helyes ritmusra – művészet. Mert azt jelenti, mindabban, ami a munkám, már örömet találok. Tényleg több vagyok, amikor kijövök egy vigasztalan, vedlett bérházból, ahova nagy lélegzetet véve léptem be. Én is kaptam abból az adventi áhítatból, amit másoknak készítettem. Elkerekedő gyerekszemek könnyűvé tesznek. Nem vagyok mártír, nem ügyeskedem akadályok között és nincs elegendő semmiből. Tudomásul veszem, hogy ez az élet, ez az időbeosztás tökéletesen más, mint az összes többi. Nem hajszolok lehetetlent. De tudok pontot tenni. Megtalálom a nap végét, a köteleesség végét, a szolgálat végét. S akkor kinyújtom üres tenyerem afelé, akinek mindig van miből adnia. Aki minden ünnep forrása. Aki az ünnepszerzőnek is ünnepet készített.

Szabóné Mátrai Marianna

TANULJUNK EGYÜTT

PROF. DR. ARNDT MEINHOLD:

A 19. Zsoltár és az Ószövetség teológiájának tárgya

(Elhangzott az V. Protestáns Posztgraduális Tanfolyamon 1996-ban Budapesten, az Evangélikus Teológiai Akadémián)

1. A 19. zsoltár egységének problémája

Az ószövetségi tudományban hosszú ideig egyetértettek abban, hogy a 19. zsoltár két alapvetően különböző részből áll. Ennek megfelelően két különböző zsoltárként kezelték és jelölték: Zsolt 19A és Zsolt 19B.¹

Stecknél ezt olvassuk: „A zsoltárkutatás egységes atekintetben, hogy a 19. zsoltár két, sok szempontból különböző részből áll, melyek eredetileg aligha tartoztak össze...”² Ebben az esetben a választóvonalat a 7. és a 8. vers között kellene meghúznunk, Zsolt 19,2–7-et „teremtészsoltárként” Zsolt 19,8–15-öt pedig „Tóra-zsoltárként” határozhatnánk meg. De nem csak a két műfaji meghatározással kapcsolatban jelentkeznek nehézségek. Egyrészt a teremtés egyáltalán nem témája ennek a zsoltárnak, „hanem annak csupán nem tematizált előfeltételei közé tartozik”³, másrészt csak Zsolt 19,8–11 alkotja azt a részt, mely a Tóra és annak öt további cseremegjelölése körül forog.

A 19. zsoltár nem csak az előbb megnevezett két részből áll, nem is csak háromból⁴, hanem — ha a feliratot (1. vers) figyelmen kívül hagyjuk, a 15. verset azonban, mint ajánlást, önálló résznek tekintjük — öt részből: 2–5a; 5b–7; 8–11; 12–14; 15. Az egyes részek magyarázata során látni fogjuk, hogy mennyire különböznek tartalmilag, nyelvilag és formailag. Mégis egyre nagyobb teret hódít az a meggyőződés, hogy a zsoltár kerek egészként értendő és olvasandó — mégpedig mint fogság utáni költői-teológiai vázlata annak, amit az Ószövetség teológiájának tárgyaként nevezhetünk meg: Isten cselekvése az igében. Rendkívül pontosan és árnyaltan határozta meg *Siegfried Wagner*, hogy mi az Ószövetség teológiájának tárgya. Az ószövetségi bizonyágtételekben arról van szó, „amit Isten mond, amit az ember Istenről mond, amit az ember Istennek mond, és amit az ember, mint Isten által mondottat mond el”.⁵ E meghatározások sorrendje a 19. zsoltárban természetesen más. A zsoltár első két részében (2–5. és 5b–7) Istenről szóló beszédet találunk, a középső részben (8–11) Isten beszédét, a két utolsó részben (12–14 és 15) Istenhez intézett beszédet.⁶

2. A zsoltár alkotórészei

2.1. Istenről szóló beszéd

2.1.1. Zsolt 19,–5a

„(2) Az egek hirdetik Isten dicsőségét, kezeinek munkájáról beszél az égbolt. (3) Nappal a nappalnak adja át a szót, éjjel az éjjelnek adja tudtul. (4) Nincs szó és nincs beszéd, hangjuk nem hallatszik. (5a) »Zsinórmértékük« eljut az egész földre, szavuk a földkerekség végrére.”

Bár a hangnem himnikus, hiányzik a himnusz csaknem minden ismertetőjegye: Isten megszólítása — Él pusztán egy birtokos szerkezetben fordul elő (2.v.), az Isten dicséretére buzdító felszólítás és a corpus a himnikus particípiumokkal, melyek Isten lényének leírására szolgálnak. De az egek önmaguktól és — amint azt a particípium kifejezi — szakadatlanul kifejezésre juttatják azt, amit a 29. zsoltár szerint az istenfiaknak kell tenniük (Zsolt 29,1k), amit JHVH előtt mindannyian meg is tesznek (Zsolt 29,9ab), amitől Ézs 6,3 szerint tele van a Föld, amit Zsolt 66,2 a felszólítás tartalmaként megjelöl, ami a 96. zsoltárban a következő felszólító formákkal kapcsolódik össze: „Beszéljétek el dicsőségét minden népnek” (96,3); „Népek törzsei! Ismerjétek el az Úrnak, ismerjétek el az Úrnak dicsőségét és erejét! Ismerjétek el az Úr nevének dicsőségét” (96,7–8a).

A 2. vers szintetikus parallelizmus membrórumban mondja el, hogy az égbolt, a r_{qy}⁷ kezeinek munkájáról beszél. Ezáltal egy teremtésteológiai tény kerül látószögbe. Kérdéses azonban, hogy a „kezeinek munkája” a teremtés egy művét (tehát az égboltot magát vagy a Napot)⁸ vagy az egész teremtést jelöli. *Gerhard von Rad* itt az égboltot érti Isten műveként.⁹ Ezzel szemben inkább az valószínű, hogy az egész teremtésről van szó, melyről az égbolt tanúskodik. A r_{qy} az, ami szilárdságánál, feszességénél fogva távoltartja az égi vizeket a Földtől és ezzel segíti a teremtettség fennmaradását, fennállását. Vagyis a Földet beboltzó teremtési művek (r_{qy} parallel az „egekkel”) Isten méltóságáról és dicsőségéről tanúskodnak.

A birtokos szerkezet mindkét szava (kbwd — 'l) kánaáni háttérre utal. A kbwd Isten(Él) birodalmához tartozik, ahogyan az Ézs 6,3; Zsolt 29,3a és a JHVH-

király–zsoltárok (96,3–5k; 97,6.9) kifejezésre juttatják. 'I mögött a kánaáni 'Ilu istenmegjelölés áll, amit itt és Ézs 40,18-ban JHVH-ra alkalmaztak.

Az ég és az égbolt azonban nem önmagáról beszél, ahogyan azt egy ugariti szöveg szerint a teremtmények teszik. A speciális tudással megáldott Baal a következőképpen akarja Anátot beavatni: „Van egy üzenetem, amit közölni akarok veled, van egy ígém, amit tovább akarok adni neked: a fa üzenetét és a kő suttogását, az ég panaszát a földdel szemben, az ósáradatét a csillagokkal szemben. Ismerem a villámlást, amiről az ég semmit sem tud, az üzenetet, amiről az emberek semmit sem tudnak.”¹⁰ Az ég és az égbolt azonban Isten dicsőségét adja tudtul. De nemcsak a világ térbeli rendjét meghatározó teremtmények vesznek részt Isten dicsőségének hirdetésében, hanem azok is, melyek az időt határozzák meg: a nappal és az éjszaka (3.v.). A zsoltár a következő napot, illetve éjszakát jelöli meg az üzenet fogadójaként. A nappal ugyanis különös módon nem a rákövetkező éjszakának adja tudtul az üzenetet, az éjszaka nem a rákövetkező nappalnak, hanem nappal a nappalnak, éjszaka az éjszakának. Az, ami sajátos a teremtés mindenkor műveiben, részt vesz Isten dicsőségének hirdetésében. Amennyiben a teremtés művei rendeltetésüknek megfelelően működnek, ékesszólóan hirdetik a teremtő dicsőségét.¹¹ Az idővel kapcsolatos teremtmények az idő szerkezetében tárják szem elé ezt a tudást.¹²

A 2. vers nem jelöli meg a címzetteket. Két lehetőséggel számolhatunk. Vagy magával Istennel közlik az üzenetet, vagy az égből küldik a Földre. 4–5a ez utóbbi irányba mutat. Franz Delitzsch következő állítása nem helytelen, de nem találó az illető zsoltárrész kontextusát illetően: „A dicsőséget, melyet Isten a teremtésnek kölcsönadott, a teremtés tovább sugározza és hitvallásszerűen visszaadja Istennek.”¹³

A térbeli és időbeli teremtmények említése által létrejött feszültség erősödik azért, hogy a 3. vers megnevezi a címzetteket, a 2. vers azonban nem. Ez fokozódik azért, hogy Isten dicsőségének tudtuladása szó és beszéd nélkül történik, „hangjuk nem hallatszik” (4.v.), de „zsinórmértékük” (qwwm) és szavuk (mllyhm) eljut a Földre, a földkerekség végére (5a). Ez paradox beszédmód, mely a szavak variálása által történik. A világ, mint Isten teremtménye nyilvánvalóan nem néma, ahogyan az Jób 12,7–9-ből, Deuteroézsaiai két kis Himnuszából (44,23 és 45,8)¹⁴ és Zsolt 148,1–4-ből kiderül. A nemverbális üzenet azonban ékesszóló, beszédes és elsősorban az ember számára van mondanivalója. Válaszolnia is kellene, mégpedig közvetlenül Istennek (12–14.15.). 2–5ab szerint azonban nem csak tőle függ, hogy Isten dicsősége jelen van-e a világban, s hogy végbemegy-e a térbeli és időbeli dimenzióban.

Problémát jelent a qwwm olvasási módja („mérőzsinór/mérték”). A régi fordítások valószínűleg qwlm-ot olvastak („hangjuk”). Ebbe az irányba mutat az is, hogy a Septuaginta a phtoggos (hang) kifejezéssel fordítja. A szövegek szó szerinti visszaadásán fáradozó Aquila kanon-ként fordítja, ami valószínűvé teszi, hogy az eredeti szövegben a qw (mérőzsinór, zsinórmérték) kifejezés szerepelt. Valószínű tehát, hogy a Septuaginta és Hieronymus számára is ez az olvasási mód volt adott, csupán kontextusszerűen fordították a kifejezést.¹⁵

Donner a következőt állítja: „Művészi kétértelműség adódik. A teremtmény énekel egy szavak nélküli himnuszot, melyet az ember a beszéd által énekelhetővé tesz, és amely az egész világot áthatja.”¹⁶ Ez nem felel meg a 2–5a-ban található kijelentésnek, mivel a spr ige piel alakja másokat tart szem előtt.¹⁷ A zsoltár említett része tényleges kijelentő erőt tulajdonít olyan teremtményeknek, melyek nem rendelkeznek a beszéd képességével. Ez azonban nem teszi kérdésessé azt, amiről tanúskodnak: Isten dicsőségét.

2.1.2. Zsolt19,5b–7

„(5b) Sátorat készített bennük (az egekben) a Napnak, (6) amely, mint vőlegény jön ki szobájából, örül, mint egy hős, hogy futhat pályáján. (7) Elindul az ég egyik szélétől, átível a másikig. Nincs rejtve melege elől semmi.”

2–5a-ban a teremtés művei szerepelnek alanyként, 5b-ben a teremtő Isten az alany, 6–7-ben pedig a Nap.

2–7-en belül csak 5b-ben szerepel Isten úgy, mint aki „akcióban” van. Az 5. verssel egy naphimnusz kezdődik.¹⁸ Bár 6–7 himnikus hangnemben beszél a Napról, 5b világossá teszi, hogy a teremtő Isten készített neki lakhelyet: egy sátorat. Valószínűleg nagyon régi az a feltételezés, hogy a nap egy nomád–félnomád jellegű sátorban lakik. A sátor illetve a kunyhó Babilóniában égitestek lakhelye, mely ott található, ahol a tenger és az ég összeér.¹⁹ Nem valószínű, hogy arról a Zsolt 104,2b-ből ismert elképzelésről lenne szó, mely szerint JHVH az eget, mint egy sátorat feszítette ki, hiszen akkor az ég teremtésének a Nap miatt kellett volna történnie. Ezenfelül az 5. vers végén található képzővel ellátott prepozíció (azokban/bennük)²⁰ vagy az egekre, vagy az egekre és az égboltra utal vissza (2. v.). A 'Papi Iratban található elképzelés (Gen 1,17), mely szerint Isten a Napot és az égitesteket az égboltra helyezte, rokon az 5b-ben található elképzeléssel.²¹

6–7 a mostani szövegösszefüggésben példát szolgáltat az ékesszóló, bár nemverbális égi történésekre. A szöveg ezt a Nap példáján illusztrálja. 5b azonban semmi kétséget nem hagy afelől, hogy végeredményben Isten tetteről és dicsőségéről van szó. Ez alátámasztja azt, hogy az Ószövetség alapjaiban kérdőjelezi meg a teremtmények isteni voltát. Mindezt azonban úgy teszi, hogy nem mond le a mitologikus elképzelésekről és beszédmódról.

A 6. vers szerint a napkorong olyan sugárzó arccal lép ki reggel szobájából, mint egy vőlegény, aki a menyasszonynál töltötte az éjszakát. Ez egybecseng azokkal az elképzelésekkel, melyek szerint a napisten éjszaka visszatér nyugatról keletre, kedvesei pedig tengeri istennők.²² Hangsúlyos a napkelte ragyogó és sugárzó volta.²³ A 2350–2150 közötti időből származik az a mezopotámiai pecsét, mely a napistent ábrázolja, amint felemelkedik a magas hegyek közül, miközben hátáról lángok szállnak fel. Két oroszlánalakkal díszített kapu stilizálja, hogy a napisten a palotában lakik.²⁴ Babilóniában megtalálható az az elképzelés, hogy Samasnak, mint fiatal férfinak Aya (Venus) a kedvese és menyasszonya, és gyermekei vannak, akiknek neve: Igasság és Jogosság. A következőket olvashatjuk a „Nagy Samas-himnuszban”, melyet Assurbanipal könyvtárában találtak (669–630), de a Kr. e. 2. évezredre megy vissza: „Megvilágítod a magas hegyek sötétjét.

Megjelenéskor örvendeznek az isteni fejedelmek, ujjonganak az igik: Suguraid megragadják a titkos dolgokat. Állandó világosságban láthatóvá lesz nyomuk...²⁵ Ebben a szövegben megtaláljuk Zsolt 19,5b–7 két elemét: az örömet, az ujjongást és a titkos történések felfedését, nyílvánvalóvá válását (vö.: 13. v.).

Nyilván azért került 5b–7 2–5a után és 8–11 elé, mert a Nap felkelte és futása — bár szavak nélkül — ékesszólóan hirdeti Isten dicsőségét. Azzal, amit a zsoltár a Nappal kapcsolatosan leír, azt példázza, hogyan tanúskodnak a teremtmények Isten (Él) dicsőségéről. Másrészt *Mitchel Dahood* arra hívta fel a figyelmet, hogy Isten utasításainak kitűnő voltát gyakran olyan kifejezésekkel írják le, melyek a Napra illenek.²⁶: „Az Úr parancsa világos, ragyogóvá teszi a szemet.” (9. vers.; vö.: Énekek 6,10) Redakciótörténetileg nézve azt mondhatjuk, hogy a Nap az isteni szó életadó erejének példájává válik. Másrészt a zsoltár negyedik része ellentétben van a Napisten (állítólag) mindenható voltával („Nincs rejtve melege elől semmi.”). Az ember eltévelyedéseit nem a Nap ragyogása és melege fedi fel — sőt azok rejtve maradnak maga az ember előtt is (13. v.).

2.2. Isten beszéde (Zsolt 19,8–11)

„(8) *JHVH tókéletes, felüdíti a lelket. JHVH bizonyosága megbízható, bölcsé teszi az együgyűt. (9) JHVH rendelkezései egyenesek, megörvendeztetik a szívet. JHVH parancsolata világos, ragyogóvá teszi a szemet. (10) JHVH félelme tiszta, megmarad örökké. JHVH döntései igazak, mindenben igazságosak. (11) Kívánatosabbak az aranynál, sok színaranynál is. Édesebbek a méznél, a csurgatott méznél is.*”

Ezeket a verseket önálló szövegrésznek tekinthetjük. Egyenletes ritmusban (3+2) fogalmazták őket. A versek első fele a 10. versig JHVH tórájának körülírásait tartalmazza, a versek második felében pedig participiumos kifejezéseket találunk, melyek azt írják le, hogy ezeknek milyen következményei vannak az ember számára. 10b-ben találjuk az egyetlen finitív igét. A 11. vers összefoglalja a Tórával kapcsolatos pozitív kijelentéseket, hiszen a középfokok a Tóra minden mással összehasonlíthatatlan értékét és édes ízét juttatják kifejezésre. Feltűnő, hogy ebben a részben az JHVH-név hatszor fordul elő — ellentétben az 1. és 2. résszel (2–5a és 5b–7), ahol Isten csak egyszer kerül említésre.

A Tóra cserefogalmainak egyes- és többes számú alkalmazása — csakúgy, mint a 119. zsoltárban — a Tóra késői bölcsességi és átfogó értelmezésére utal, ahol Isten életre vezető és életet munkáló igéjét jelenti.²⁷

Szembetűnő az a lelkesedés, mellyel a zsoltár a Tóráról beszél: „tőkéletes” (8a). Azt jelenti ez, hogy egy hibátlanságra vonatkozó kultuszi kifejezést alkalmaz rá. A Tóra olyan, amilyennek egy áldozati állatnak lennie kell, hogy Isten számára megfelelő legyen. Az életet a helyes irányba fordítja vissza: az élet már lecsúszott a halál birodalmába, de a Tórának nem csak arra van ereje, hogy megálljt parancsoljon a történéseknek, hanem arra is, hogy a már csaknem elvesztett visszavezesse az életbe. 8b JHVH bizonyosságát megbízhatónak, bizalomra méltónak nevezi. A „bizonyosság” a 10 parancsolat tábláira utal, melyet olykor a bizonyosság tábláinak nevez az Ószövetség²⁸. Ezalatt rendelkezéseket, útmutatásokat értenek, tehát a zsinórmértéket²⁹, melyet követni kell. Ez

vezeti vissza a bölcsességhez és az élethez a könnyen félrevezethető, az együgyűt.³⁰ Ez foglalja magában azt, ami megbízható és bizalomra méltó. Ez a bizonyosság közvetíti a rászoruló számára azt a képességet, mely által különbséget tehet lényeges és lényegtelen között. A Tóra átveszi a bölcsesség ismertetőjegyeit. A bölcsesség és a Tóra azonosításának fejlődése — olyan előfokok után, mint Dtn 4,6; Jer 8,8k; Esdr 7,25; Zsolt 119,98³¹ — Sír 24-ben zárul le.

JHVH rendelkezései egyenesek (9. vers), tehát azt mondják ki, amit vélnek. Ezáltal megörvendeztetik a szívet, az ember akaratának centrumát. Ehhez hasonlóan JHVH parancsolata világos, ragyogóvá teszi a szemet, ami az ember ki- és befelé néző ablaka (Préd 12,3b). Szövegkritikai megfontolások alapján a 10. vers elején található „félelem” kifejezést gyakran cserélik ki az „ige(szó)” kifejezésre. Emellett szól az a tény, hogy így jobban kapcsolódik a vers az őt körülvevőkhöz, ahol a Tóra és annak cserefogalmi állnak a középpontban. A lectio difficilior azonban — ahogyan azt *Franz Delitzsch* magyarázta — sokkal többet ragad meg: azt, hogy „az istenfélelemről nem mint teljesítményről van szó, hanem mint előírásról, ahogyan azt Isten kinyilatkoztatása követeli, munkálja, tehát annak kinyilatkoztatott útjáról és módjáról, hogy hogyan kell félni Istent...”, röviden szólva a JHVH-vallásról.³² Az Istennel való viszony, ahogyan az legtisztább formáját a Tórában nyerte, önmagában tiszta, vagyis örökre megmarad, JHVH részéről nem szenved csorbát, hanem hiteles, ahogyan döntései is mindenkor igazak. Feltűnő az egyetlen finitív ige, amit a 10. vers végén találunk: „igazságosak”. *Gunkel* szerint az ige gyökének jelentése: helyes, igaz.³³ Ezzel szemben azt mondhatjuk, hogy valódi jelentése: közösségnek megfelelő, tehát az életnek megfelelő.

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy a versek közös vonásokat mutatnak fel.

8. vers: az együgyű példáján mutatja be az élet helyes irányba történő visszatérítését. A Tóra első — megmentő — funkciója az, hogy megszabadít a haláltól.

9. vers: A szív megörvendeztetése és a szem ragyogóvá tétele belső derűt jelent az emberi élet centrumában és a tapasztalatorientált érzékszervekben.

Ez a két funkció közvetlenül az emberre vonatkozik. Úgy tűnik, hogy a harmadik nem. Mégis azt mondhatjuk, hogy közvetett módon a harmadik is az emberre vonatkozik, hiszen az előző két funkciót teszi lehetővé.

10. vers: Azt húzza alá, hogy a Tóra a benne lakozó igazság miatt örökérvényű.

11. vers: A Tóra felülmúlhatatlanul kívánatos és édes voltát foglalja össze és lezárja a Tóráról szóló részt (8–11. v.). A megkívánni ige nifal participiuma ezen kívül még háromszor fordul elő az Ószövetségben. Ebből kétszer a jahvista bűnesetről szóló történetben. Gen 2,9 szerint a fa kívánatos volt a szemnek és jó az eledelre. Gen 3,6-ban pedig a fa élvezetének tilalmáról van szó, ami ellentétben áll a fa kívánatos voltával. *Franz Delitzsch* úgy vélte: „Kívánatos Isten kinyilatkoztatott igéje annak, akinek az még nincs bensőjében, de édes annak, akinek már bensőjében van.”³⁴ Valószínű, hogy másként kell értelmeznünk: annak kívánatos, aki már ismeri értékét és édes ízét. Érdemes szólni arról az ellentétéről, amely Zsolt 19,11 és a jahvista bűneset-történet között feszül. Zsolt 19,11-ben a Tóra igéi azok, melyek elcsábítják az embert, nem a gyümölcs, vagy az,

hogy az ember túl akar lépni a megszabott határokon. Itt a tórakegyesség fejeződik ki.

2.3. Istenhez szóló beszéd

2.3.1. Zsolt 19,12–14

„(12) Szolgád is hagyja figyelmeztetni magát általuk: ha megtartja azokat, jutalma bőséges. (13) A tudatlanságból elkövetett tévedéseket ki érti? Titkos bűnök miatt ne büntess meg! (14) A kevélységtől is tartsd távol szolgádat! Ne uralkodjék rajtam! Akkor feddhetetlen leszek, súlyos hibáktól mentes.”

Negyedik alkalommal változik a cselekvés alanya. Az első részben (2–5a) az egek, a nappal és az éjszaka volt az alany, a másodikban (5b–7) Isten és a Nap, a harmadikban (8–11) a Tóra és a szinonimái, a negyedikben (12–14) és az ötödikben (15) egyetlen ember. Egy „szolga” (12.14) beszél Istenhez, és mondja el a Tórával kapcsolatos tapasztalatait. A zhr ige nifalban a figyelmeztetni jelentést hordozza. *Manfred Görg* a „magát okítani hagyni” fordítást javasolja³⁵, mert a szó „megvilágosítást” jelent. Amit a Nap jelent a világ számára, azt jelentheti Isten igéje az ember számára — de az embernek ezt akarnia kell. A Tóra igéi³⁶ nem akarata ellenére veszik igénybe a szolgálatkész embert³⁷, hanem rá vannak utalva készségére. 8–11 szerint a JHVH igéinek és utasításainak figyelembevételéért kijáró jutalom magában a figyelembevételben és annak következményeiben keresendő. Az Én aggodalmaskodik a tudatlanságból elkövetett tévedések és titkos bűnök miatt, melyek titokban maradnak az akaró Én előtt, s melyek éppen ezért nem kerülhetők el a Tóra figyelembe vételével sem. Az Én nem biztos önmagában, ebben a tekintetben tehát pontosan ismeri önmagát, bár nem ismeri minden tévedését és bűnét. Ezért kér Istentől felmentést: „Ments fel engem! Ne büntess meg!” Nem formál jogot arra, hogy Isten odafordul hozzá csupán azért, mert figyel a Tóra utasításaira, hanem irgalomért könyörög. Az összefüggés egyértelmű: az ember az általa tanúsított istenfélelem ellenére is Isten felmentő irgalmától függ. Magánál Istennél keres szabadságot a Tóra utasításainak kiválósága ellenére is.³⁸

A 14. vers kérése egy kifelé, illetve egy befelé irányuló aggodalmat juttat kifejezésre. A kevélység hatalmába kerítheti az „Én”-t. A zwd gyök magában foglalja az arroganciát, ami a feddhetetlen embert illetően uralmi igényként jelentkezik. Gondolhatnánk arra, hogy a zsolttáríró valamely ellenséget tart szem előtt, mely uralkodni kíván fölötte. De inkább arról van szó, hogy az Én esendőnek tudja magát, s attól fél, hogy eluralkodik rajta a kevélység. Ebben az értelemben értendő a „visszatartani/távoltartani” ige. Az ember elsősorban azon a ponton kísérhető, ahol gyengéi vannak. Ez az aggodalom újí az imádkozót. Csak akkor lesz feddhetetlen („akkor feddhetetlen leszek”), ha Isten felmenti a titkos bűnök alól (megigazítja) és távoltartja a kevélységtől (megszenteli).³⁹ A 14. versben is szó van a felmentésről. Egészen nyilvánvaló, hogy ez a döntő pont: hogyan lesz az ember mentes a bűntől és hogyan maradhat mentes attól? JHVH Tórájának dicsérete az egyik oldal. 8–11 szerint magától értetődő, ha az ember meg akarja tartani Isten beszédét. De a veszélyeztetettség egyaránt fennáll kívülről és belülről, úgyhogy mindenben a megmentő, megváltó és megtartó Istenhez szükséges kiáltania az embernek.

2.3.2. Zsolt 19,15

A zsolttár egy ajánlással ér véget, mely a személyes és bizalmas viszony hangján szólal meg. Fontos szerepet kap benne az ember megnyilatkozásának külső (száj) és belső (szív) szerve:

„(15) Fogadd jótetszéssel számnak mondásait és szívem gondolatait, Uram, kösziklám és megváltóm!”

3. A zsolttár kijelentéstartalma

A többszörösen összetett 19. zsolttár tág dimenziókat nyit meg. Beszél arról a nem hallható, de állandó Istendicséretéről, mely az ég és a föld nagy teremtményeitől származik. Dicséri JHVH életet megvilágosító akaratát. Majd felhangzanak benne egy bűnei miatt aggódó ember szavai is. Érinti tehát a teremtés, a kinyilatkoztatás és a megváltás területét (mindez az egy Isten által történik), és egy Isten igéje-teológia szolgálatába állítja őket, mely az Istentől szóló beszédet (2–7) összekapcsolja az Istentől szóló beszédet dicséző kijelentésekkel (8–11) és az Istentől szóló beszéddel (12–15). Az imádság két alaplómódja, a „könyörgés és a dicséret” kölcsönösen értelmezi egymást⁴⁰, mégpedig úgy, hogy a dicséret a zsolttár kezdetét és terjedelmesebb részét határozza meg (2–11), míg az egyes ember kérései a zsolttár végén, egy kevésbé terjedelmes részben találhatók meg (12–15). Figyelemre méltó azonban, hogy a zsolttár a mindenséget meghatározó nagy teremtményektől elindulva, egyetlen „Én”-hez jut el és annak életproblémáihoz, melyet csak Isten képes megoldani. Továbbá az is figyelemre méltó, hogy miután szó van az isteni ige életet megtartó és megvilágosító működésének módjáról, a zsolttár a személyes Istenhez intézett kérdésben csúcsosodik ki (15b).⁴¹

4. A 19. zsolttár helye a Zsolttárok könyvében

A 19. zsolttár az öt zsolttárgyűjtemény közül (3–41; 42–72; 73–89; 90–106; 107–145) az elsőbe tartozik. Ez a gyűjtemény 39 zsolttárt foglal magába, csakúgy mint az utolsó. Zsolt 1–2 és Zsolt 146–150 különös keretet ad.⁴² Az ún. első Dávid-zsolttárkönyv (Zsolt 3–41), mely többnyire panasz- és hálaadó imákat tartalmaz, négy alcsoportra osztható: 3–14; 15–24; 25–34; 35–41. Ezek az alcsoportok a következő szerkezetet mutatják: két egymásra vonatkozó keretzsolttár és a centrumban egy a környezetétől tartalmilag és formailag egyaránt eltérő zsolttár. A második alcsoportban Zsolt 19 a központi zsolttár. A két keretzsolttár (Zsolt 15 és 24) azonosságot mutat abban, hogy a templomba való bebocsáttatás kérdéseivel foglalkozik. Zsolt 16 és a híres Zsolt 23 szintén hasonlít egymáshoz. A 19. zsolttárt közvetlenül körülvevő zsolttárok egységesek a tekintetben, hogy a királyra vonatkoznak.⁴³ Zsolt 18 a győzelmes, igazságos és üldözött Dávid király imádsága. Zsolt 20 a király megmentéséért szóló kérés. Zsolt 21 hálaadás a király megmentéséért. Ehhez kapcsolódik a szintén Dávidnak tulajdonított 22. zsolttár, mely az egyes ember panaszát és megmentését tartalmazza, és amelyet a korai keresztyénység óta Krisztus szenvedésére, halálára és feltámadására vonatkozó zsolttárként értelmeznek.

A második alcsoport centrumában álló 19. zsolttár, melyet királyzsolttárok vesznek körül, azt a törekvést mutatja, hogy a lehető legátfogóbban juttassa érvényre az isteni ige különböző formáit és működési módjait.

JEGYZETEK

- ¹ Pl. Kraus, Freude; Seidel, 14.105.; vö.: G. Fohrer, Einleitung in das Alte Testament, Heidelberg (11) 1969, 309.
- ² Steck, 318.
- ³ Spieckermannal együtt, 72.
- ⁴ Hossfeld, 130; vö.: Steck, 318.
- ⁵ S. Wagner, Zur Frage nach dem Gegenstand einer Theologie des Alten Testaments: FS M. Doerne, Göttingen 1970, 391–411 (406)
- ⁶ Az irodalomjegyzékben megadott írásomban megkíséreltem ezt a meghatározást a 19. zsoltár példáján bemutatni. Itt ebből indulok ki.
- ⁷ rqr' a fogsági illetve fogság utáni irodalom fogalma (Ez 1,22kk.; 10,1; Gen 1,6–8.14–17.20; Zsolt 150,1; Dán 12,3; Sir 43,8).
- ⁸ Amint Albani is gondolja, 248.
- ⁹ G. v. Rad, Das Werk Jahwes: TB 48, München 1973, 236–244 (241)
- ¹⁰ CTA 3 C 17–25 /KTU 1.3 III 20–32; Donner alapján idézve (vö.: Beyerlin, 216).
- ¹¹ Meinhold, 122.
- ¹² A kérdéssel bővebben Albani foglalkozott, 243–251.
- ¹³ Delitzsch, 207.
- ¹⁴ Vö.: F. Matheus, Singt dem Herrn ein neues Lied. Die Hymnen Deuterocesajas (SBS 141), Stuttgart 1990.
- ¹⁵ Spieckermann, 60. megjegyzés, 3.
- ¹⁶ Donner, 328.
- ¹⁷ Vö.: Kühlewein, THAT II, 168.
- ¹⁸ Hossfeld alapján, 132.
- ¹⁹ Vö.: ANET Nr. 529 (Leírás: 313.); AOB 322. (Leírás: 92k.) J. Black/A. Green, Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia. An Illustrated Dictionary London 1992, 94. ábra 73.
- ²⁰ Vö.: ugyanazon képzővel ellátott prepozíció 12a-ban
- ²¹ 5b hirtelen kezdete Krausban azt a gyanút ébresztette, hogy egy megelőző vers(rész) kimaradt, ami aztán valószínűvé teszi a képzővel ellátott prepozíció egyértelműbb vonatkozását is. A hw napra való vonatkozása (héberben a Nap nőnemű) sem a szövegintegritás mellett szól. (Előbb 1. szám 3. személyben volt szó Istenről.)
- ²² Gunkel, 75. Vö.: Albani, 248.
- ²³ Egy az egyiptomi Új Birodalomból (1570–1085) származó halottaskönyv-papirusz és egy ugyanebből az időből származó további papirusz a nap kapuját ábrázolja, először zárva, aztán nyitva a napkoronggal, végül magát a napistent. (Keel, 19. ábra, 4).
- ²⁴ Keel, 18. ábra 9.
- ²⁵ Beyerlin, 126.
- ²⁶ Dahood, Zsolt 1–50 (AB 16), 121
- ²⁷ Meinhold, 125. A pontosabb datálásra vonatkozó feltételezéseket Albani közli, 251–255.
- ²⁸ Ex 31,18; 32,15. stb.
- ²⁹ Vö.: az 5a-val kapcsolatban mondtak (kanon).
- ³⁰ Mint a későbbi, ószövetségi bölcsességben, Péld 8,5.35; 9,6a.
- ³¹ Vö.: a nőként megszemélyesített bölcsesség: Péld 1; 8k.
- ³² Delitzsch, 211.
- ³³ Gunkel, 80.
- ³⁴ Delitzsch, 212.
- ³⁵ M. Görg, ThWAT II, 548.
- ³⁶ „Általuk” ugyanaz a héber szó, mint a „bennük” 5b-ben.
- ³⁷ Vö.: a teremtnények alávetettsége 2–7-ben.
- ³⁸ Mathys kritikusan értékelté azon kísérletemet, hogy a 13. verset megigazításra vonatkozó kérésként értékeljem (ZThK 80,133). Szerinte azért csinálhatok Zsolt 19 idevonatkozó részéből megigazulással kapcsolatos szöveget, mert Zsolt 19,12–14 állításai nem egyértelműek. Szerinte azt hoztam volna ki belőle, ami csak kitelik. (315) Hát bűn az, ha egy szövegből kihozzuk azt, ami kitelik? A „csak” mindenesetre megkérdőjelezendő.
- ³⁹ A 'ymt szóhoz: Gesenius/Kautzsch, Hebraische Grammatik, Leipzig 28 1909, 67.
- ⁴⁰ Westermann, Lob und Klage, 112.
- ⁴¹ A mai imádkozással kapcsolatos következtetésekhez: Westermann, Das Beten der Psalmen.
- ⁴² Hossfeld=Zenger, 12.

⁴³ A következő ismertetőjegyeket szó szerint vettem át Hossfeldtől és Zengertől, 118.135.139.

VÁLOGATOTT IRODALOM

Kommentárok

- M. Dahood: Psalms I–III [AB 16f.17A], Garden City 1965/70.
- A. Deissler: Die Psalmen (Die Botschaft Gottes. Alttestamentliche Reihe 3f.), Leipzig 1965f. (Neuausgabe 6. Auflage Düsseldorf 1989).
- F. Delitzsch: Die Psalmen, Leipzig ⁴1883 ⁵1894 (= Gießen/Basel 1984).
- H. Gunkel: Die Psalmen (KH II/2), Göttingen ⁶1986.
- F. L. Hossfeld—E. Zenger: Die Psalmen I. Psalm 1–50 (NEB 29), Würzburg 1993.
- H. J. Kraus: Psalmen (BK XV/1.2), Neukirchen-Vluyn ⁵1978 ⁶1989.

Egyéb irodalom

- M. Albani: „Das Werk seiner Hände verkündigt die Feste”. Die doxologische Bedeutung des Sonnenlaufes in Psalm 19: FS H. Seidel, Leipzig 1994, 237–256.
- T. Amdt: „Die Tora leuchtet besser”: FS H. Seidel, Leipzig 1994, 257–262.
- W. Beyerlin (Hg.): Religionsgeschichtliches Textbuch zum Alten Testament, Berlin 1978.
- D. J. A. Clines: The Tree of Knowledge and the Law of Yahweh (Psalm XIX): VT 24, 1974, 8–14.
- F. Crüsemann: Studien zur Formgeschichte von Hymnus und Danklied in Israel (WMANT 32), Neukirchen-Vluyn 1969.
- A. Deissler: Zur Datierung und Situierung der „kosmischen Hymnen” Pss 8 19 29: FS H. Junker, Trier 1961, 47–58.
- H. Donner: Ugaritismen in der Psalmenforschung: ZAW 79, 1967, 322–350.
- H. Gese: Die Einheit von Psalm 19: FS G. Ebeling, Tübingen 1982, 1–10.
- H. Gunkel—J. Begrich: Einleitung in die Psalmen, Göttingen 1933 ³1975.
- W. Hermann: Psalm 19 und der kanaänische Gott Ilu: UF 19, 1987, 75–78.
- O. Keel: Die Welt der altorientalischen Bildsymbolik und das Alte Testament. Am Beispiel der Psalmen, Zürich/Neukirchen-Vluyn ⁴1984.
- H. J. Kraus: Freude an Gottes Gesetz. Ein Beitrag zur Auslegung der Psalmen 1; 19 B und 119: EvTh 11, 1950/51, 337–351.
- H. J. Kraus: Theologie der Psalmen (BK XV/3), Neukirchen-Vluyn ²1989.
- H. P. Mathys: Dichter und Beter. Theologen aus spätalttestamentlicher Zeit (OBO 132), Göttingen/Freiburg (Schweiz) 1994, 298–316.
- A. Meinhold: Überlegungen zur Theologie des 19. Psalms: ZThK80, 1983, 119–136.
- H. Seidel: Auf den Spuren der Beter. Einführung in die Psalmen, Berlin ²1987.
- H. Spieckermann: Heilsgegenwart. Eine Theologie des Psalmen (FRLANT 148), Göttingen 1989.
- O. H. Steck: Bemerkungen zur tematischen Einheit von Psalm 19,2–7: FS C. Westermann, Göttingen/Neukirchen-Vluyn 1980, 318–324.
- N. H. Tur-Sinai: Zum literarischen Charakter der Psalmen: P. H. A. Neumann (Hg.), Zur neueren Psalmenforschung (WdF 192), Darmstadt 1976, 217–233.
- C. Westermann: Das Beten der Psalmen und unser Beten: Zdz40, 1986, 243–247; auch in: Das Buch der Psalmen. Bd. 1 Ps 1–21, Eschbach/Zürich/Leipzig 1990, 5–9.
- C. Westermann: Das Loben Gottes in den Psalmen, Berlin 1953 ⁴1968 (wiederabgedruckt in: Ders., Lob und Klage in den Psalmen, Göttingen 1977).

Fordította: Péter Attila

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

D.DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

— 1996 szeptember —

Az új munkaév kezdetén, szeptember hónapban tömegesen érkező egyházi híryanagból főleg a négy legfontosabb genfi nemzetközi egyházi szervezet, az Egyházak Világtanácsa, a Lutheránus és a Református Világszövetség, valamint az Európai Egyházak Konferenciája igen jelentős tanácskozásairól számolunk be a legrészletesebben.

Még augusztusban tartották meg a Református Világszövetség és az Európai Egyházak Konferenciája vezető testületeinek idei ülését. A református egyházak világszervezete nagy feltűnést keltő, fontos határozatokat hozott az ökumenikus mozgalom megújulásáról, az egyházak felelősségéről a mai gazdasági világrend igazságtalanságaival kapcsolatban. Az európai ökumenikus egyházszervezet is fontos döntések előtt állt: elő kellett készítenie a jövő nyáron tartandó Európai Ökumenikus Találkozó és az EEK Nagygyűlés eseményeit, és fontos döntés előtt áll az új főtítkár megválasztása kérdésében.

Szeptember hónapban tovább folytatódott a „nagy egyházi tanácskozások” sora. A hónap közepén nyolc napon át,

érezhetően drámai feszültségű üléseken vitatta meg Genfben az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottsága súlyos pénzügyi válságát, de emögött főleg az ökumenikus világszervezet régóta esedékes, belső és szervezeti megújulása drámai kérdéseit. Mindezt a félévszázados jubileum közeledő nagygyűlése és a 2000. év nagy ökumenikus kihívásai küszöbén! Kétségtelenül ez volt a résztvevők számára talán a legdrámaibb feszültségű ülés az Egyházak Világtanácsa megalakulása óta. Ezt követően a Lutheránus Világszövetség Tanácsának ülése zárta a sort, ugyancsak Genfben. Az EVT tanácskozása után mindenesetre nyugodtabb légkörben tárgyalta meg az evangélikus világszervezet előtt álló, évezredvégi nagy kihívásokat, elsősorban a jövő évi hong-kongi IX. jubileumi világggyűlés kérdéseit. Erről a tanácskozásról csak részleges beszámolót adunk, mivel a híryanag zárata előtt még nem fejeződött be a genffi tanácskozás.

(Híryanagunk lezárása: 1996. augusztus 25.)

I. EGYHÁZI VILÁGSZERVEZETEK

EGYHÁZAK VILÁG- TANÁCSA

Nyolc napon át ülésezett szeptember közepén Genfben az Egyházak Világtanácsának Központi Bizottsága — talán a legfontosabb tanácskozás volt ez a legutóbbi évtizedekben az ökumenikus világszervezet jövőjéről.

Az ülés eseményeit mind az egyházi, mind a világi kommunikáció, a

sajtó és a televízió nagy érdeklődése kísérte. Dr. Konrad Raiser, az EVT főtítkára, bevezető jelentésében bejelentette: a Világtanács igen fontos döntések előtt áll és jövőjére döntő jelentőségű lesz, hogy melyik útra lép majd. Bármilyen fájdalmas is a súlyos *pénzügyi krízis* — mondta — talán a kellő időpontban következett be. Mert kiderült, hogy a Világtanács szervezete túlméretezett és sok olyan aktivitást vállalt magára, melyeknek csak korláto-

zott, közvetett hatása volt a tagegyházak életére — hangzott a főtítkár önkritikájában.

A külső megfigyelők — a nemzetközi média, a sajtó — érthetően csak az EVT pénzügyi krízisével foglalkozott. A jelenlévő egyházi delegátusokat azonban a 328 tagegyházat átfogó, egyetlen ökumenikus világszervezet *szükségessé vált belső és szervezeti megújulásának a nagy kérdései* foglalkoztatták. A legtöbb időt és energiát ezért — a pénzügyi krízis

leküzdése mellett — elsősorban az Egyházak Világtanácsa új „közös önértelmezésére és víziójára” (*common understanding and vision*) fordította.

Raiser főtítkár, akit a Központi Bizottság ülése a végén újabb öt évre, 2002. végéig megválasztott vezető tisztségére, teljes fölhatalmazást kapott a Világtanács „szervezeti átalakítására, karcsúsítására” irányuló javaslatok kidolgozására és előterjesztésére, még az 1998-as hararei, jubileumi nagy-

gyűlés előtt.

A bizonyára történelmi jelentőségű ülés többi határozatai közül itt még röviden kiemeljük a következőket. 1. Megerősítették az 1998-as, jubileumi világggyűlésnek az *afrikai Hararéban* (Zimbabwe állam), a bejelentett időpontban való megtartását és lényeges programját. 2. Az idei jelentős pénzügyi deficit után *munkatársi létszámcsökkentéssel és más megtakarításokkal* kiegyensúlyozott 1997. évi költségvetés-tervezetet fogadtak el. 3. Célul tűzték ki, hogy minden más egyházzal közös erőfeszítéseket tesznek a *2000. év közös ökumenikus megünneplésére* az előzetes tervek szerint Jeruzsálemben és Betlehemben, valamint az egyházak közötti *lényeges, látható egység* további kimunkálására. 4. Megerősítették az Egyházak Világtanácsa etikai *elkötelezettségét* a mai súlyos nemzetközi, gazdasági és szociális kérdésekben.

A genfi tanácskozás további eseményeiről, személyes élményeiről és az Egyházak Világtanácsa jövőjére vonatkozó vitáról, tervekről később közlünk külön, részletes beszámolót.

ENI — lwi de — epd-w

*

A Leuenergi Konkordia szövetségének szeptemberi ülésén bejelentették: *Európa történelmi reformációi egyházai és az európai methodista egyházak* megegyezésre jutottak *szorosabb egyház-közösség* létesítéséről. Közelebről ez azt jelenti: Európának a Leuenergi Konkordia (1975) aláírásával szoros egyházi közösségre lépett evangélikus, református és uniált protestáns egyházai — ma már 91 reformációi egyház — és az európai methodista

egyházak *teljes úrvacsorai közösségre* lépnek egymással és *kölcsönösen elfogadják egymás lelkészeinek szolgálatát* egyházi és gyülekezeti életükben.

Ez az új, szélesebb protestáns egyházi közösség fontos lépés a további közeledésre az Európában élő egyházak teljesebb egysége felé. Ezt az új európai egyházi közösséget közös ünnepi-úrvacsorai istentisztelettel 1997 januárjában ünneplik majd meg Tallinban, az észtfővárosban.

ENI

*

A közelmúlt ártatlan gyermekáldozatokat követelő, férelmes bünténysorozatainak hatására ült össze Stockholmban az *első Világkongresszus a Gyermek Védelmére*, a világ gyermekeinek egyfelől gazdasági, másfelől szexuális kizsákmányolása ellen. Ezen a kongresszuson 119 ország csaknem 2 ezer delegátusa vett részt, kormányok, társadalmi, nemzetközi szervezetek és egyházak képviselőiben.

A világkongresszuson jelenlévő nemzetközi egyházi szervezetek és egyházak képviselői kinyilvánították teljes erkölcsi *elkötelezettségüket* a gyermekek védelmére az egész világon, ugyanakkor *főlhívták az egyházakat és keresztyéneket* a világkongresszuson elfogadott közös nyilatkozat és cselekvési program aktív támogatására.

ENI

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Az ökumenikus világ-szervezet vezető testületének fontos ülését követően szeptember 24. és október 1. között, ugyancsak Genfben került sor a Lu-

theránus Világszövetség Tanácsának ülésére. Mivel ez volt a vezető testület utolsó jelentős tanácskozása a jövő nyári jubileumi világggyűlés előtt, ezt a tanácskozást is igen nagy érdeklődés kísérte.

A Tanács először *dr. Ishmael Noko* főtítkárá és *dr. Gottfried Brakemeier* elnök részletes jelentéseit hallgatta és vitatta meg az elmúlt év legfontosabb eseményeiről és a következő év főladatairól. A *pénzügyi* osztály vezetője örömmel számolt be arról, hogy a legutóbbi világggyűlésen (Curitiba, 1990) megszavazott szervezeti átalakítás révén a LVSZ-nek sikerült elkerülnie a nemzetközi egyházi szervezeteket sújtó pénzügyi krízist és kiegyensúlyozott 1997. évi költségvetés-tervezetet benyújtani a Tanácsnak.

Tárgyalta a LVSZ Tanácsa a jövő nyári *jubileumi világggyűlés* programját és megerősítette, hogy azt a kínai kormányzat által adott garanciák birtokában Hong-Kongban kívánják megtartani. Megvitatta a Tanács a *megigazulás* kérdésében elért evangélikus-római katolikus teológiai konszenzus és teológiai közeledés kérdéseit. Ezután a Világszövetség négy fő munkaterületét (teológia, misszió és fejlődés, világméretű segélyszolgálat és a főtítkárság külön munkaterületeit) *irányító bizottságok* tartottak külön-külön négy napos munkaülést a jövő évi főladookról.

Mivel a végső határozatok szeptemberi hírnagyunk lezárása után születtek meg, a Tanács ülésének befejezéséről a legközelebb adunk majd külön, részletesebb tájékoztatást.

lwi de

*

Egyháztörténelmi jelen-

tőségű esemény színhelye volt a norvégiai *Trondheim* Nidaros-katedrális. Több mint ezer vendég, közöttük öt érsek és 24 püspök, vett részt szeptember elsején azon az ünnepi istentiszteleten, amely után a *szigetországi anglikán és az észak-európai evangélikus egyházak képviselői ünnepélyesen aláírták az egyház-közösséget kinyilvánító Porvooi Egyezményt*. Ez a hosszú előkészítő tárgyalások után a résztvevő egyházak által elfogadott hivatalos dokumentum nemcsak elismeri egymás keresztelési és úrvacsorai szolgálatait, hanem egymás püspöki hivatalát is. Az aláírást végző egyházi vezetők közt voltak a canterbury-i anglikán érsek, a walesi anglikán érsek, valamint a svéd, a finn, a norvég, az izlandi és az észtfő evangélikus érsekek.

George Carey, Canterbury anglikán érseke, az egyezményt a teljes úrvacsorai, lelkészi és püspöki szolgálatbeli közösségről századunk egyik legfontosabb ökumenikus egyezményének nevezte. *Dr. Ishmael Noko*, a LVSZ főtitékára, a megegyezést „teológiai áttörésként” értékelte, amelynek az egész világon hatása lesz majd az evangélikus és a methodista egyházak viszonyára (lásd beszámolómat az észak-amerikai evangélikus-methodista „konkordátumról”).

Az egyházi közösséget kimondó egyezmény hasonlóan ünnepélyes aláírására kerül még sor a londoni Westminster-székesegyházban és Tallin evangélikus főtemplomában is.

ENI — lwi de — epd-w

*

A németországi Rottenburgban tartotta második ülését a *Vatikan*

EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIÁJA

Az elmúlt nyáron a Genf melletti Bossey-ban, az Egyházak Világtanácsa Ökumenikus Intézetében tartotta meg idei második ülését az EEK Központi Bizottsága. Meghallgatta a Jelölőbizottság jelentését és javaslatát az új főtitkár megválasztásának a következő januári ülésre halasztásáról. A pénzügyi bizottság örömmel számolt be arról, hogy az 1995. esztendő anyagi gondok nélkül zárult és remény van az idei év kiegyensúlyozott pénzügyi eredményére is.

Foglalkozott a vezető testület a jövő évi II. Európai Ökumenikus Találkozó és EEK-nagygyűlés előkészületeiről is (mindkettő Grazban lesz a jövő nyár elején). Nyilatkozatot adtak ki a tag egyházak nevében az észak-írországi helyzetről és az egyházak ottani feladatairól, a ciprusi megbékélés kérdéséről, továbbá az európai és a világ számos más részében szenvedő hontalanok, menekültek és vándormunkások milliósainak az egyházak szolidaritásával történő lelki és anyagi gondozásáról. Az európai ökumenikus egyházszervezet négy új tag egyházat fogadott be sorába: Horvátországból és Bosznia–Hercegovinából a baptista és a pünkösdista egyházat, Bulgáriából pedig ugyanezt a két egyházat.

ENI — CEC Monitor

II. A Világ egyházai

NÉMETORSZÁG

Nagy figyelmet keltő nyilatkozatot tett augusztus végén a Református

Világszövetség vezetői előtt Johannes Rau Rajna-Weszfália tartomány szociáldemokrata miniszterelnöke, aki maga is a református egyház ismert, aktív személyisége. Rau szerint az állam nem nélkülözheti az egyház sokoldalú szolgáltatát: „Bizonyos vagyok benne, hogy a mi társadalmunk is jól teszi, ha hallgat az egyház szavára”. Mert „a Biblia üzenete a pártprogramoktól eltérően nem a kapitalizmus vagy a kommunizmus ellen, hanem az emberek javára irányul” — mondta.

Az állam is képes körházakat fenntartani vagy szociális munkát végezni — állapította meg — de nem engedheti meg magának, hogy semmibe vegye az egyház hangját. Szerinte az egyházaknak szükségszerűen párbeszédben kell maradniuk az államokkal és a többi vallással.

ENI

*

A német és a skandináv evangélikus egyházak vezetői Hannover közelében találkoztak. Egyéb kérdések mellett foglalkoztak a Lutheránus Világszövetségnek adandó válasszal is, a LVSZ és a Vatikán között a megigazulás kérdésében létrejött teológiai konszenzus kérdésében. Kijelentették, hogy a tárgyalásokat tovább folytatják ebben a jövő évi evangélikus világggyűlésen egyik lényeges témaként szereplő, fontos kérdésben.

epd-w

*

Szeptember 16–20. között tartották meg a protestáns teológusok IX. Európai Teológiai Kongresszusát a berlini Humboldt Egyetem teológiai fakultásán. Ezen 300 teológus és

más egyetemi kutató vett részt egész Európából. A központi téma ez volt: „Jog, hatalom és igazságosság”. Kurt Sontheimer evangélikus politológus-professzor éles kritika alá vette a „mai korszakemet”, amely csak a személyes jólétet tartja szem előtt, mások javára és az igazságosságra való tekintet nélkül. Hermann Barth, az EKD képviselője, síkraszállt a jog tiszteletben tartása mellett az egyház és a teológusok részéről. A felebaráti szeretet nagy parancsolata, például az egyháznál, templomokban védelmet kereső menekültek befogadása esetében, semmi esetre sem a jog megbecsülése, tiszteletben tartása ellen irányul, hanem éppen ellenkezőleg, a jog szellemének, igazságosságának védelmére, jobbítására — mondta előadásában. A keresztyénségnek Bonhoeffert követve, szenvedélyesen küzdenie, kell a jog és igazságosság érvényesítéséért, még a legsúlyosabb határhelyzetekben is.

epd-w

*

A világhírű drezdai barokk stílusú Frauenkirche 50 év után elhatározott újjáépítésének első szakaszaként elkészült a porrá bombázott, csodálatos műemlék altemploma. Az altemplom fölszentelése volt az evangélikus székesegyház romjai között tartott első istentisztelet annak lerombolása óta. Drezda egyik jelképe, a Frauenkirche, a tervek szerint teljesen újjáépül 2006-ra, a város 800 éves jubileuma ünnepére.

epd-w

FRANCIAORSZÁG

Több mint ezer rendőr törte be Párizsban a Szt.

Bernát-templom kapuit, hogy eltávolítsa onnan a római katolikus templomban védelmet kereső, visszatelepítésre kijelölt 220 afrikai bevándorlót. A június végén történt fegyveres rendőri beavatkozás ellen Párizs népe rokonszenven tüntetéseket tartott a menekültek érdekében. Lustiger bíboros, Párizs érseke, elítélte a rendőri beavatkozást és fölhívta a francia kormányt, gyakoroljon kegyelmet végső döntésében az afrikai jogtalan bevándorlók sorsáról, akik között 53 nő és 68 kisgyermek is volt. A francia protestáns egyházak ugyancsak kifejezték elítélésüket a durva beavatkozás miatt és követelték a bevándorlási törvények sürgős felülvizsgálását a hasonló esetek elkerülésére.

ENI

AUSZTRIA

Heves vitákat váltott ki az osztrák Evangélikus Egyházban egy bécsi lelkészük döntése, aki templom áldást adott két nő életközösségére. E. Neumann lelkész döntését lelkipásztori felelősségével indokolta. Nem akarta megtagadni — mondta — a homoszexuális pár kérését a polgári hatósági jóváhagyás után együttélésük megáldására. Az eset természetesen a sajtó és az elektronikus média témájává is vált.

Az osztrák evangélikus lelkészek országos ülésén sok vita után végül a következő nyilatkozatot fogadták el: „Egyházunk elvileg küzd mindenfajta diszkrimináció ellen és végig kívánja gondolni a homoszexuálisokhoz való viszonyulását. A kérdés zsinatunk által javasolt megvitatása a gyülekezetekben még folyamatban van és nincsen lezárva.

Sajnálatosnak tartjuk, hogy egyházunk egyik lelkésze nem várta meg a folyamat végét és a médiát is belevonta egy lelkipásztori cselekménybe.”

lwi de

DÁNIA

A Dán Bibliatársulat félmillió Újszövetséget osztott szét szeptember elején a dán főváros csaknem minden családja között. A nagyszabású akciót 18 hónapon át készítették elő gyülekezeti látogatásokkal, a sajtó és a televízió bevonásával. Abban nemcsak az evangélikus egyház bibliatársulata, hanem a római katolikus, metodista és más hívők is részt vettek. A nagyszabású ökumenikus egyházi akcióra „Koppenhága Európa kulturális fővárosa, 1996” ünnepi éve alkalmából került sor. Hasonló akciót tervez a Svéd Evangélikus Egyház is 1998-ban, amikor majd Stockholm lesz Európa „kulturális fővárosa”.

ENI

ROMÁNIA

Érdekes beszámolót közöl a LVSZ genfi sajtószolgálat a *egy erdélyi evangélikus cigány-gyülekezetéről*. Uila helység szász lakosságának birtokeira munkásként a XIX. században cigányok vándoroltak be. 1989 után a helység szász lakosságának nagyrésze kitelepült

Németországba. A cigányok nagy többsége ekkor megkeresztelkedett és a megfogyott evangélikus szász gyülekezet tagja lett. A cigány lakosság lelkesen elhatározta a templom renoválását és önkéntes munkával elvégezte azt. A szász lelkész irányításával magyar nevű (Lengyel, Farkas) cigány presbiterok végezték el az istentiszteleti liturgia cigány nyelvre fordítását, német egyházi énekek lefordításával együtt. Lengyel presbiter pedig igehirdető és misszionáló tevékenységet végez a környék nemkeresztény cigány lakossága között.

lwi e

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Észak-Amerikában is folyamatban van az *Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA) és az USA Episzkopális (Anglikán) Egyháza közötti szoros egyházközösség (kommunio)* megalakítása. Már létrehozták az észak-európai Porvooi Egyezményhez hasonló Meg-egyezési Konkordiat, amely teljes úrvacsorai és lelkészi szolgálatbeli közösséget mond ki a jövőben. Ennek elfogadása folyamatban van. S ennek részeként a két egyház püspökei október elején közös tanácskozást tartanak Pennsylvániában. Ezen az evangélikus-anglikán püspöki tanács-

kozáson *George Carey* canterbury-i anglikán érsek és *Günther Gassmann*, az ismert evangélikus teológus, lesznek a fő előadók.

lwi de

*

Az *Associated Baptist Press* amerikai egyházi sajtószolgálat közlése szerint Észak-Amerika lakossága 1994-ben sokkal többet költött az állami lottó-szerencsejátékokra (26,6 milliárd dollár), mint az összes észak-amerikai egyházak szolgálatának támogatására (19,6 milliárd dollár).

ENI

ARGENTÍNA

A döntő többségében római katolikus, nagy dél-amerikai országban megalakult az *Evangéliumi Keresztény Egyházak Nemzeti Tanácsa*. Az új országos ökumenikus szervezetet a történelmi protestáns (evangélikus és református), valamint a baptista, pünkösdisták és más szabadegyházak alkotják, 6 ezer gyülekezettel és 3 millió hívő egyházzal.

ENI

BURUNDI

Hutu törzsbeli gerillák szeptember 9-én meggyilkolták *Gitega tartomány tutszi származású római katolikus érsekét, Joachim Ruhunát*. Az érsek benne

égett autójában, amelyet a támadók gyújtottak föl. Előzőleg Ruhuna érsek a véres polgárháború tutszi áldozatainak egyik tömegsírjánál tartott temetési szertartáson elítélte „az erőszakot mindkét oldalon” a véres törzsi konfliktusban.

ENI

AUSZTRÁLIA

A nyár végén az Ausztráliai Evangélikus Egyházban tett látogatást *Dr. Ishmael Noko*, a Lutheránus Világszövetség főtitékára. A ma 102 ezer egyháztagot számláló LCA alapítói — főleg Európában üldözött német evangélikus bevándorlók — a XIX. század első felében érkeztek a távoli kontinensre és főleg annak déli részén, a Barossa-völgyben és környékén telepedtek le.

Noko főtitékár kiemelte, hogy az ausztráliai evangélikusok szoros *ökumenikus kapcsolatot* tartanak fenn az anglikán és a római katolikus egyházakkal; másfelől jelentős szolgálatot végeznek az *ausztrál őslakosság* között, bennszülött nyelvű igehirdetéssel és az őslakosság nyelvére történő bibliafordítás iránti elkötelezettségükkel. Ebben példát adnak a többi ausztrál egyháznak is — mondta a LVSZ főtitékára.

lwi de — ENI

Corrigenda

1. Szeptemberi számunkban a Mindannyian fogyatékosok vagyunk c. cikk szerzője Börönte Márta.
2. A 331. oldalon Veöreös Imre búcsúigehirdetése 1953-ban hangzott el.
3. Októberi számunk 359. oldalán a rovatcím: *Tanítói szolgálatunk*
4. A 383. oldalon a paksi országos egyházi napok dátuma megváltozott a grazi II. Európai Ökumenikus Találkozó miatt. Az új időpontot később közöljük.

Olvasóink szíves elnézését kérjük.

Igazságosabb és testvériesebb világot!¹

A Magyar Katolikus Püspöki Kar körlevele a hívekhez és minden jóakarató emberhez a magyar társadalomról

Ismertetés

A magyarországi Katolikus Egyház Püspöki Kara 1996 nyarán, a millicentenárium évében, felelősséget érezve a mai magyar társadalomért, kibocsátotta a fenti című körlevelet. Európa és benne Magyarország mélyreható változásokon ment át az elmúlt esztendőkből. Ennek ellenére még hosszú idő kell ahhoz, hogy tisztázzuk, milyen úton is kellene továbbhaladnia az országnak. Kialakult a jogállam, de nem jött létre valódi társadalmi összefogás az ország hosszútávú érdekeinek a figyelembevételével. A sok területen megindult örvendetes fejlődés ellenére az utóbbi időben egyre súlyosabb válságtünetekkel is szembe kell néznünk.

Mindezek előrebocsátásával az ország minden állampolgárát akarja megszólítani a körlevél, különös hangsúllyal a nagyobb felelősséggel felruházott értelmiséget.

A II. Vatikáni Zsinat szellemében szólal meg az egyház, felelősséget érezve a viláért, melyben hirdeti az Evangéliumot, mert megállapítása szerint a társadalmi tevékenységben való részvétel általános emberi és keresztény kötelesség. A levél célja nem az, hogy a hibákért bűnbakokat keressen, hanem amennyire lehet, segíteni akar minden embernek az emberibb életfeltételek megteremtéséért, tehát a római katolikus egyház felelősségtudattól indítva részt óhajt venni az ország építésében.

A levél vázlatos leírását adja a jelenlegi magyarországi helyzetnek, természetesen a katolikus társadalmi tanítás fényében. A számos felmerülő probléma közül a gazdasági, a politikai és társadalmi életre, főként a szociális viszonyokra, végül a kultúra és nevelés egyes kérdéseire irányítja a figyelmet.

I. Szociális viszonyok és egészségügy

Magyarországon ma gyökeres társadalmi, politikai és gazdasági átalakulások mennek végbe. Az átmenet korának áldozatai az egyébként is kiszolgáltatott rétegek, amelyek nem, vagy alig képesek az érdekeik érvényesítésére. A nyolcvanas évek végéig fenntartott szociális biztonság lebomlása akkor is aggasztó, ha indoklására vannak gazdasági és más érvek, hiszen fedezetét nagyrészt csak hitelekből lehetett megteremteni, és sok tekintetben csak látszólagosnak bizonyult. Egyik legsúlyosabb problémánk az egyre növekvő szegénység, 1995-ben a társadalom cca. 35%-a szegénynek számított. Az átmeneti időszak csak növelte az egyébként is meglévő feszültségeket a szegények és gazdagok között. Többszörösen is hátrányos és ezért veszélyeztetett lett több társadalmi csoport is: munkanélküliek, gyermekek, nagycsaládok, nyugdíjasok, életkezdő fiatalok, roma népesség, menekültek és menedékesek, hajléktalanok stb. A népesség fogyása

mellett veszedelmesen romlik a lakosság egészségügyi állapota, igen aggasztó jelenség az öngyilkosságok magas száma.

Nem rajzolódk ki pénzügyi forrásokkal megfelelően alátámasztott népesedéspolitikára, nincs a gazdaság- és társadalompolitikával összehangolt családközpontú, körültekintően reális kormányzati koncepció, sőt még az alapul szolgáló jövőkép is hiányzik.

A közbiztonság romlása, az egyre elterjedtebb korrupció mindenki előtt ismert.

Mindezekre reflektálva, a levél leszögezi, hogy az egyháznak különösképpen is az elesettek oldalára kell állnia, személyes és intézményi segítséget nyújtva.

Az egyház társadalmi tanításának három alappillére: a személy méltóságának biztosítása, a szolidaritás és a szubszidiaritás elve. Mivel mindenkinek kijár az emberi méltóság védelme, ezért az egyház kiáll a legveszélyeztetettebb csoportok mellett, szolidaritásra biztat a közjó szolgálatára és az igazságosság képviselésére. A harmadik pillér a szubszidiaritás elve, ez azt jelenti, hogy amit az egyes egyének saját erejükből és képességeik révén meg tudnak valósítani, azt a hatáskörükből kivenni és a közösségre bízni tilos, tehát mindenki fel kell szítani a szándékot, hogy vegye ki a részét a közös kezdeményezésekből.

A szolidaritásnak és a szubszidiaritásnak minden egészséges társadalomban érvényesülnie kell.

Korszerű, a jóléti elveket és az ésszerű gazdasági szempontokat ötvöző, szociális piacgazdaság megteremtésére van szükség. Új munkahelyek megteremtésére van szükség, a társadalombiztosítás reformját úgy kell végrehajtani, hogy ennek során egyetlen társadalmi réteget se érjen méltánytalan hátrány. Védeni kell a családokat megfelelő társadalmi intézkedésekkel. Meg kell szervezni a felebaráti szeretet intézményes, szervezett formáit is.

II. A gazdasági élet

Az elmúlt időszakban megnöttek a társadalmi egyenlőtlenségek, amelyeket még kiegészít a területek közötti egyenlőtlenség is. Súlyos terheket örököltünk és súlyos döntéseket kell még felvállalnunk a jövőben. Sok nehézséget jelent majd az Európai Unióhoz való csatlakozás, de ennek nincs reális alternatívája. Az átmeneti időszak célja a szociális piacgazdaság volt, ehelyett valószínűleg törvényszerűen hatalmas gazdasági visszaesés következett. Magas az államadósság, nagy az infláció, a magánosítás folyamata is tele van ellentmondásokkal, veszélyes mértékűt ölt a fekete- illetve szürkegazdaság, a mezőgazdaság helyzete sem könnyű.

A levél figyelmeztet: a saját módszerei és törvényei szerint kell ugyan gyakorolni a gazdasági tevékenységet, de az erkölcsi rend korlátainak tiszteletben tartásával. Kritikusan állapítja meg, hogy a gazdasági döntések

többnyire csak a különböző érdekcsoportok rövid távú érdekeinek megfelelően, esetlegesen születnek, a gazdaságpolitika évtizedek óta sodródik a pillanatnyi kényszerek között. A gazdaság és a termelés alapvető célja nem a termékek halmozása, sem pedig a haszon vagy a hatalmaskodás, hanem az ember szolgálata kell, hogy legyen. A katolikus társadalmi tanítás szerint az államnak fontos szerepe van abban, hogy a piac működésének káros következményeit kiigazítsa. A társadalmi igazságosság fogalmába mindig beleértette az osztó igazságot, azaz az anyagi egyenlőtlenségek bizonyos csökkentését.

Nemzeti érdek, hogy a vidék társadalmá, a mezőgazdaságból élő lakosság magára találjon, gazdaságilag megerősödjön, közösségi élete és erkölcsi értékrendje megújuljon.

Nemcsak a szociális kérdés miatt, de a gazdaság jövője érdekében is meg kell akadályozni a társadalom végleges kettészakadását. A feketegazdaság felszámolása csak összehangolt intézkedéssorozattal képzelhető el. Az adóterhek ésszerű mértékre csökkentése mellett biztosítani kell a törvénytelenések gyors feltárását és szigorú büntetését. A társadalom nem takaríthatja meg a fájdalmas felismerést, hogy realitásosabb várakozásokat kell táplálnia anyagi jólétünk növelésének lehetőségeiről. Előtérbe kell kerülnie az egyszerűbb, természetesebb, egyben egészségesebb életmódnak. A katolikusokat gazdasági döntéseikben, akár a gazdaságpolitika alakítói, akár vállalkozók, akár munkavállalók, a hitükből fakadó értékek kell, hogy irányítsák. Ezért fontos az egyházi felnőttképzés!

III. Állam és politika

A politikai átalakulás és demokrácia nem hozta magával a sokak által remélt jólétet. Összegezve mai helyzetünket: sok jogos reményünk valósággá vált — sokat kell még azonban fáradoznunk azon, hogy az emberhez valóban méltó élet alakuljon ki a magyar társadalomban.

A hatalom birtokosai nem képesek meggyőzően és hitelesen képviselni a politika új minőségét, amit az állampolgárok joggal elvárnak.

Magyarországon megvalósult a képviselők demokrácia, ez alapozza meg a képviselők többsége által támogatott kormányzat jogi legitimitását. A társadalom azonban érzékeny a társadalmi legitimitásra is, ami a politikai hatalom mindenkor társadalmi elfogadottságát jelenti.

A társadalom elmaradt átalakulásának jele, hogy az elmúlt egy-két év, például a közigazgatásban, újra a központosítás irányába mutat. A rendszerváltás nem hozta magával elegendő mértékben a társadalom közéleti aktivizálódását. Márpedig enélkül lehetetlen, hogy a demokrácia intézményesen biztosított lehetősége valóban gyakorlattá váljék.

A levél szól a személyes felelősségről, az elvárásokról és a civil társadalom felelősségéről és feladatairól. Az állampolgároknak maguknak is részt kell venniük a problémák megoldásában, nemcsak választójoguk gyakorlásával, hanem a társadalmi és az egyházi szervezeteken keresztül, de egyéni kezdeményezéseikkel is. Nem szabad megengedni, hogy a társadalomban terjedő pesszimizmus és rezignáció uralkodóvá váljék. A

keresztények kötelessége a demokratikus társadalmi modell létrehozása és előmozdítása. Ennek része a jogállam elve, mely a törvénynek és nem az emberek akaratának rendel alá mindent.

Az állampolgárok nehéz feladata, hogy megteremtsek a kényes egyensúlyt a tekintély és a szabadság, a személyes kezdeményezés és a szolidaritás, a kellő egység és a sokféleség között. Az egyes embereknek, a különféle közösségeknek és az államnak egyaránt a társadalom egészére és a mindenki javát magába foglaló közjóra kell törekedniük. A kormányzatnak segítenie kell a civil társadalom erősödését, biztosítania kell szervezeteinek működési feltételeit, hogy ne folytatódjék a társadalom újraállamosítása. A katolikus társadalmi tanítás értelmében meg kell fogalmaznunk azt az elvárást, hogy az állam — lehetőségeihez mérten — mindenki számára biztosítsa az emberhez méltó életet. Vagyis nem csupán a gazdaságot, hanem a rászorultakat is támogató politikát kell folytatnia.

Az emberek, a társadalom feladata, hogy közös dolgaikat közösen oldják meg, hogy közösségeket és a közösségi lét intézményeit létrehozzák, hogy egymással egymás különbözőségeit elfogadva, párbeszédet folytassanak. A demokráciát tanulni kell.

IV. A kultúra

A körlevél 4. főpontja három témakört ölel fel: a kultúra, a kommunikáció és az oktatás területét.

A szó tágabb értelmében kultúrának nevezzük mindazt a tudást, ami megszabja az ember életmódját, vagyis szükséges ahhoz — Teremtőjének felhatalmazását és parancsát követve —, hogy élete során saját személyiségét alakítsa, személyes kapcsolatokat teremtsen, közösségeket alkosson, s tevékenységével az élet különféle területein alkotásokat hozzon létre.

Nehézségeinkért és gondjainkért mi magunk is felelősek vagyunk. A megújulásnak feltétele, hogy Isten színe előtt megvizsgálva lelkiismeretünket, számot vessünk magunkkal, és felülvizsgáljuk eszményeinket is, s ahol szükséges, változtassunk magatartásunkon, szemléletünkön, esetleg hibás vagy torzult értékrendszerünkön. Megcsappant az élet tisztelete, sokan elveszítették önbizalmukat és a jövőbe vetett reményüket. A magyar társadalom individualistává vált, bár számos önkéntes civil kezdeményezés is indult karitatív céllal. Nagy egészében megállapítható, hogy társadalmunk torzult értékrend szerint él: közélet tisztasága, a tulajdon tisztelete, munkaerkölcs, üzleti tisztesség, durva viselkedés, családi élet, stb. tekintetében.

A tömegkommunikációs médiumok többsége egyelőre nem járul hozzá igazán az emberek valódi boldogulásához: a harmonikusabb élet, egészségesebb társadalom, a morális gazdaság, a tisztább közélet kialakításához.

Általánosságban igaz, hogy a fiatal nemzedékek jövőjével nem törődik eléggé a társadalom, nem adja meg a közoktatás szükséges rangját, a pedagógusok alacsony bérük miatt kénytelenek kiegészítő munkát vállalni, s ezért túlterheltek, az iskolák nem részesülnek a munkájuk ellátásához szükséges támogatásban, az állam nem teszi lehetővé az oktatásügyben a társadalmi sokféleségnek megfelelő intézményi pluralizmus

kialakulását. Az oktatás tartalmáról mindmáig nem alakult ki megnyugtató álláspont. Kiemelten kell megemlíteni a magyar felsőoktatás egyre inkább növekvő ellehetetlenülését, mely káros az egész társadalomnak.

A körlevél intézményes reformokat sürget.

Vissza kell adni a tudás rangját, anyagi és erkölcsi értelemben segíteni kell a családokat, hogy jobban betöltsék nevelő hivatásukat, hogy az alapvető értékek átadása a kisgyermekkorban, a családban történjék. Valós és elérhető jövőképet és értékrendet kell adnunk a fiataloknak. Az államnak kötelessége, a társadalom minden tagjának pedig lelkiismereti felelőssége, hogy

támogassa mindazokat a kezdeményezéseket, amelyek az életmód nemesítését, az alapvető emberi értékekre való nevelést, a közélet és a családi élet kultúráját szolgálják.

A dokumentum befejezésében az összegzés mellett megcsendül a remény hangja is „*A reményre hívott meg minket Krisztus, s bízunk benne, hogy a boldogabb jövőbe vetett reménység elszánást és erőt ad mindnyájunknak, hogy közös összefogással és felelősségvállalással építsük az ország jövőjét.*

Varsányi Ferenc

¹ A következő számunkban interjút közlünk e témáról Mayer Mihály pécsi megyéspüspökkel „Elsőkézből” címmel.

Andorka Sándor – élt 83 évet

Ez az egyszerű, s szomorú hír sokunk számára emlékek és élmények sokaságát hozza elő. Befejeződött egy áldott élet, s a búcsúzásnál van miért hálát adnunk.

1913-at írtak, amikor Andorka Sándor szorgalmas és törekvő gazdaemberek gyermekeként a Moson megyei Lébényben megszületett. Pápán tanult, majd Sopronba került teológus hallgatónak. A győri öregtemplomban avatta lelkésszé D. Kapi Béla püspök. Lelkészi állás nem lévén először „szárazkáplánként” (fizetés nélkül) szülőfalujában teljesített szolgálatot, majd tanulmányútra indult Németországba. Ezt az utat Béthel (Bielefeld), Tübingen, és Halle városnevek fémjelzik. Teológiát tanult, de mellette betegápolást is vállalt. Ez a kettőség talán jelképes életmű is, hiszen az ige szolgálata, és a jó cselekvése példás összhangban volt egész életében.

Hazajövele, után segédlelkési évek következtek előbb Magyarbólyban, majd Kétyen. Kétyen a megüresedett parókusi állásra 1944-ben választották meg. Itt szolgált nyugdíjas koráig. Nagy gyülekezettel kezdett, de a szörnyű kitelepítések nyomán a legapróbb egyházközség egyikét adta át búcsúzásakor. Hogy mit jelent egy lelkész számára gyülekezete megtizedelése, azt elmondani sem lehet. Ő nem is panaszkodott. Azzal a hűséggel, s lendülettel végezte munkáját az elfogyó közösségekben is, amivel fiatalként a szín evangélikus faluban kezdte.

Nyugdíjasként Szekszárdra költözött, kisebbik fia (az egyházmegye mai felügyelője) családjában élt – a szekszárdi gyülekezet kitartó igehallgatója, s a lelkész számára megbízható kisértő volt. Közben fáradhatatlanul segített a kitelepített családok ügyiratrendezésében, és otthonában, – utcai beszélgetésekben, találkozókön erősítette, vigasztalta, biztatta a „maradékot” és – ami ma különösen nagy kincs – családjának lelkipásztora volt.

Mindez száraz adat. Ami azonban mögötte van – számunkra gyülekezete, szolgatársai, családtagjai számára – sok sok ajándék az Úristentől.

Halála napján megpróbáltam magam, s családjá számára összefoglalni, mit is jelentett Sándor bácsi, s miért próbálok köszönetet mondani a Teremtőnek (Ő

maga sokszor nevezte így Istent – az istenfélelmet s ugyanakkor mély bizalmat hordozó hangsúly, ahogy ezt kiejtette, mai napig a fülemben hordom). Az összefoglalás akkor is, e sorokban is hiányos. A teljes életét úgyis csak Ura ismeri, akihez hazatért.

Hálát adhatunk azért a hitért amelyet Sándor bácsi nem csak hirdetett, hanem élt. Csak ebben a bizalomban lehetett elhordozni a nehéz század gyermekeként megélt szörnyűségeket: politikai, gazdasági bajok sokaságát. S a hitet megtartotta....

Köszönjük Istennek Sándor bácsi hűségét. Hűségét családjához, egyházához, gyülekezetéhez, Tolna-Baranyai szolgatársaihoz.

Köszönjük jóságát. Ha valakiről el lehet mondani, hogy jó ember, ő az volt. Szavaiban, türelmében, minden mozdulatában, ügyek kezelésében, másokra figyelésében és apró figyelmességekben áradt a jóság.

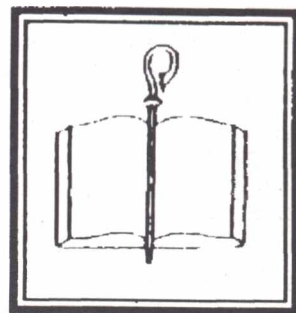
Hálások vagyunk Istennek Sándor bácsi vidámságáért. Külön ajándék ez felülről. Ő másokat segített ezzel is. Nem elkeseredett, nem panaszkodott – akkor sem, ha volt rá oka. Vidám volt, tudott mosolyogni és jóízűen kacagni, mint aki tudja, hogy a dolgok végső kicsengése úgyis az Úristen szeretetétől függ.

Hálások vagyunk azért az igényességért, ahogyan a szolgálatát végezte. Istentisztelet, vagy német áhítat, kórházi igehirdetés, vagy családi szolgálat (milyen mélyen prédikált karácsony estéknél szerettei körében) – egyformán pontosan, alposan készült. Nem rögtönzött, leírta, megtanulta.

Sokáig sorolhatnám. Andorka Sándor élete Isten iránti hálára indít! S amilyen alázatosan csöndességgel és szerénységgel, élt, úgy is távozott. Harcát befejezte, futását bevégezte, a hitet megtartotta. Áldott legyen érte az Úristen. Hiánya nem pótolható, mégis az ő lelkisége szerint kérhetjük az Aratás Urát: küldjön sok hozzá hasonló jó és hű szolgát egyházába.

ifj. Hafenscher Károly

Lelkész–szemmel

PÁLYÁIM

**Elhangzott a nyíregyházi Ev. Kossuth Lajos Gimnázium 190 éves jubileumán,
öregdiákok életmű-előadásai során**

Deum et animam scire cupio

Augustinus

Nekem két pályát adott — nem a végzetem, hanem a rendeltetésem. Bízvást mondhatom úgy is, hogy *Isten*. Evangélikus lelkésszé 43 éve avattak, a mélylélektannal pedig 30 éve foglalkozom behatóan, főként pszichoterápiás szempontból. Mindkettőnek a lélekkel van dolga, csak többszörösen eltérő módon. Lehetnének éppen jobb testvérek is — de erről majd később.

Korosodván, ösztönösen is bizonyos fokig visszatér az ember önnön forrásaihoz, gyökereihez, számvetésszerűen, érlelődve. Annál is szükségesebb ez, mert mai világunk, különösképpen a „fehér” kultúra, fogas-, alapkérdésekkel küzd és „gyökerkezésre” szorul. Hazánk a legkevésbé sem kivétel — „hordképes” emberekre volna szükség mindenütt. Egy régi sírfeliraton valaki így vallotta meg lezárult életének titkát: „*Teneo quia teneor*”, szabad fordításban: tartok/hordozok, mivel van, aki engem tart/hordoz. Azt hiszem, ez hitvallás. (Amennyiben szabad ezt magamra alkalmaznom, részemről is. Ezzel s majd mással is kissé eloldódom a szigorúan tudományos stílustól. Az „iskolagyakorlatnál” jobban kedvelem a „kúrt”.)

Szülővárosi gyökereim nem csekély mértékben ehhez a gimnáziumhoz kötnek, s benne az emberség, elsősorban pedig az evangélium szelleméhez. Ez a megújuló örömhír Isten szeretetéről felszabadít, hogy mind jobban küldetésemre eszméljek, annak új útjait vállalam és járjam akkor is, ha azok bárminemű siker szempontjából nem túlságosan kecsegtetőek. Ez az elkötelezettség tehát a szűkebb-tágabb közszellemtől is független kell, hogy legyen. Legjobb tanáraink azok voltak, akik elsősorban a hiteles személyiségükkel tanítottak, természetesen a hittanórákat is ideértve. Amint tanultuk: *exempla trahunt* — a példák ragadnak magukkal. *Osztálytársaimtól* is tanultam, sokkal többet, mint annak idején gondoltam. Az évtizedek során szinte minden átrendeződött bennem, ahogy remélem: jobb helyre került, kiváltképp megpróbáltatások, ún. véletlenek, pszichológiai tanulmányaim s lélekgyógyászati tapasztalataim révén. Mennyire más

sokszor a „mélyvalóság”, a *rejtett motívumok erőtere*, mint a felszín! — saját, immár jobban értett önmagamot is beleértve. Két egybevágó és számomra paradigmának beillő apró élményemet hadd említsem meg „a kellemetlen véletlen” *rangját* illetően. Nem adtam volna egy vak lóért — úgy 13–14 évesen — ha jobban tudok focizni, mert bizony örülhettem, ha egyáltalán bevettek a csapatba. Egy edzésen aztán az a malőr sújtott, hogy jobb megoldás híján az egyik kapuba engem zavartak be. Morogva ugyan, de beálltam kapusnak, s amikor jött a legfélelmetesebb csatár és kapura „szúrta” a labdát, talán mérgemben, akkorát vetődtem, hogy kiütöttem a gólba tartó „laszti”. Mindenki megállt csodálkozni, én is. Így lettem fix kapus. Pár évvel később a hagyományos majálisi futóversenyhez osztályunkból még egy jelentkező kellett, amire a már benevezett Bánszki István barátom az osztály becsületére hivatkozva „szervezett be” engem, noha úgy kellett ez nekem, mint cigány talpába a tövis. Annyira féltem, hogy ronda utolsó leszek a nyolc közt, hogy ijedtemben második lettem. Ettől fogva külön is foglalkozott velem tornatanárunk. Két kis ügy ez, de nekem példázat, annál is inkább, mivel később sokkal komolyabb nagyságrendű próbatételekkel kellett szembesülnöm, nemcsak „kint”, de bent, önmagamban is. Persze, hogy húzott valami a pszichológiához.

Több helyütt segédlelkészkedtem, teológiai tanárság is voltam, de '56-os miskolci rádióbeszédeim miatt a politikai légifolyosón át hagytam el a színteret. Később is „előfordultam” teológiánk oktatói karában, de mindig csak „tranzitforgalomban”. Gyulai lelkész koromban, 41 évesen kaptam először lehetőséget arra, hogy Nyugaton egy tanulmányévet töltsék, mégpedig nagyobbreszt Zürichben, ahol igen otthon éreztem magam a *Jung*-Intézetben, miután előzőleg már négy évig elszántan és nem lankadó érdeklődéssel bújtam az idevágó szakirodalmat. A Lausanne-i nyári szemeszter is érdekes volt a francia nyelv és irodalom jegyében.

1973-ban két meglepetés ért: egyrészt 99%-os esély után mégsem lettem professzor, másrészt egy országosan

ismert budapesti pszichoterapeuta „atyamester” egy súlyos depressziós páciensét elbocsátásakor hozzám irányította, lévén az illető szintén gyulai. Ugyan honnan tud rólam ez a fővárosi kiválóság? Fél év múlva Budapestre kerültem, s miután egy lélektani s lelkipásztori témával doktoráltam Teológiai Akadémiánkon, telefonon meg mertem kérdezni a pszichiáter szakteknit: önkéntes segítőként működhetnek-e mellette? *Igen!* volt a válasz. El is kezdtem, hetenként egyszer foglalkoztam az általa kijelölt páciensekkel, referáltam neki, s két év múltán pszichoterapeuta társaságuk tagjává tettek. Később újabb pszichoterápiás tanulmányi és munkaév, ezúttal az NSZK-ban, tagja lettem a Jung Egyesület grémiumának is, közben kórházlelkész voltam, lélektani fordításaim jelentek meg, mindenekelőtt Jungtól, az egyik nívódíjjal, tavaly októberben pedig „*Almaink barlangvilága*” címmel önálló könyvem jelent meg. Az idén három Jung-fordításkötetemet látott, illetve valószínűen lát még nyomdafestéket, meg egy saját könyv: Bevezetés Jung lélektanába. Előzőleg 1992/93-ban egy évig a caracasi protestáns magyar gyülekezet lelkésze voltam, harsány, kihívó, tarka világban.

Az egyházakban némelyek ellenséget vagy konkurrenset gyanítanak a pszichológiában, ami nem teljesen alaptalan, főként a freudi irányzat eredetileg harcos ateista jellege miatt. Ez azonban túlnyomórészt már a múlté, sőt: a lelkészképzés és továbbképzés nagyon sok helyütt komoly mértékben támaszkodik lélektani ismeretekre. Ám vannak olyan kegyességi mozgalmak, elsősorban a protestáns fundamentalisták, *Magyarországon is*, amelyek hihetetlenül korlátolt módon kigyót-békát kiáltanak a lélektanra. Egy rangos exponensük például azt mondta, hogy az intuíció az ördög ajándéka, de számukra Paracelsus, Mozart és Goethe is démonikus. „Buzgolkodásukból” szerény személyemnek is jutott pár lövedék. A lélektantól merev dogmatikus és/vagy zsarnoki mentalitásúak félnek kiváltképpen. Pszichofóbiájuk okát *La Rochefoucauld* egyik maximája fedheti föl: „*Az emberi szívet bevilágító gondolatokat mindig azok vitatják a legjobban, akik félnek, hogy valaki belelát a szívébe.*” *A kiegyensúlyozott hitnek nincs miért félnie a*

pszichológiától. Hibázni pedig nemcsak a lélektan tud, hanem a teológia s a kegyesség is... Embervoltunk külső és belső történései nem szűnnek meg provokálni minket. Amit erre az életünkkel válaszolunk, abból áll össze az „élet-művünk”, ami feltétlenül hat környezetünkre, s természetesen visszahat ránk. Formálók és formálódók vagyunk sorsleckéink megoldási próbálkozásaink közepette. Minden eddiginél bonyolultabb világunkban talán a két legkényesebb, mert legszemélyesebb alaptéma ejtett engem rabul. *Életem vezérlő szenvedélye az Isten, „Őt és a lelket vágyom megismerni”* — amint azt már Augustinus vallotta s igazán nem maradt meg a pusztá ohajnál. „*Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket*” — mondta Jézus a tanítványainak. Valahogy így vagyok én a hittudományval és a pszichológiával. Hallatlanul izgalmasnak találom mind a kettőt, egymással szerves kapcsolatban, netalán vitában. Mert épp a legmélyebb igazságokat lehet a legkevésbé abszolút pontossággal meghatározni, hiszen fogalmaink, kategóriáink sem tökéletesek; csak úgy ahogy ismert szubjektumunk, mélyvilágunk ott van minden játszmányunkban, s velünk is játszik. Ígéretes együttműködnünk vele, s bölcsen navigálni azon a tengeren, amely hordoz mindannyiunkat. *Heisenberg* hasonlította a mai emberiséget egy olyan óceánjáró embereihez, amelynek éjjel a tájékozódási műszerei csöddöt mondtak, s most újra föl kell nézniük az égbe.

Bocsássá meg a tudomány szelleme, hogy *szubjektív* is voltam — de én nem csekély mértékben ettől érzem jól magam a bőrömben, ezzel összhangban van *humorom*; s *tudományom*, ha az, ettől kerekedhet egésszé, s ettől valami, ha valami. Ennyit nem nagy tudomány kisütnöm róla. Most már csak egy kis fohászt kölcsönzök végezetül *Weöres Sándortól*:

*Vágyam csak ez — más semmi sem:
hűségesen
munkálni műveden,
ahogy parány-erőmmel érthetem.
Es mást ne adj nekem.*

Dr. Bodrog Miklós

Lelkigondozó pap a kórházban

A szenvedő ember története egyidős az emberiség történetével. A szenvedés leküzdése, a gyógyítás központi helyet foglal el minden történelmi kor gondolkodásában és kutatásában. A segítségnyújtás évezredek óta az ún. szent személyeknek, a vallások hivatalos képviselőinek feladatkörébe tartozott.

A szinoptikusok a názáreti Jézus napi programjának összefoglalásában mint jellemző tevékenységét említik: „*Napnyugta után hozzátartozóik elvitték Hozzá a*

különbféle bajokban szenvedő betegeket. Egyenként rájuk tette kezét, s meggyógyította őket.” (Lk 4,40 — A ma is használatos szakkifejezés alapjául szolgáló görög therapeuein = gyógyítani, szolgálni, tisztelni !!! igét használják.) Jézus felvállalta a testi-lelki beteg embereket. Ő aki „*a fájdalom férfija, aki tudta, mi a szenvedés, olyan, aki elől iszonyattal eltakarjuk arcunkat. A mi betegségeinket viselte, és a mi fájdalmaink neheztedek rá...*” (Iz — Ézs 53,4–5.) Majd később erre is

megbízást adott apostolainak: „Összehívta a tizenkettőt, erőt és hatalmat adott nekik a gonosz lelkek fölött és a betegségek gyógyítására. Azután elküldte őket, hogy hirdessék az Isten országát és gyógyítsák meg a betegeket... Azok útra keltek, bejárták a falvakat, hirdették mindenütt az evangéliumot és gyógyították a betegeket.” (Lk 9,1–2,6.) Ettől indítva, a kereszt(y)ének azóta is vallási megbízatásként hivatásnak érzik a betegek gyógyítását. Már a Biblia világában is, majd a görög szellem, és még később az újkorban az ún. modern tudományos gondolkodás hatására ehhez a vallási attitűdhez kapcsolódott a gyógyítás, mint önálló pozitív tudomány és mesterség.

A názáreti Jézus nemcsak az ember lelkével törődött, hanem az egész (test-lélek) ember teljes értelmű végleges egészségéről gondoskodott, ami az üdvösségben teljesedik be. A gyógyító papság, illetve az orvos-pap formai és gyakorlati egysége akkor kezdett felbomlani, amikor a tudományok szétválása megindult. A teológus-pap a „lélek dolgainak” specialistája lett, a „test dolgai”-ért viszont az orvost illette a felelősség. A teremtésben oszthatatlan egységben teremtett embert az egymástól egyre távolodó szaktudományok részekre osztották.

A legújabb korban ismét kezdték felismerni a különböző szakterületekhez tartozó tudósok, hogy ez az eljárás lehetetlenné teszi az ember teljes valóságának megismerését és akadályozza a szenvedő ember sikeres gyógyítását. Egyre növekedik az egységes emberkép iránti igény, amely az orvostudományban az ún. pszichoszomatikus szemléletben kezdett teret hódítani. Az Egészségügyi Világszervezet (a WHO) meghatározása szerint az egészség magába foglalja az ember biológiai, pszichológiai és szociális épségét, egészségét. Az egészség az ember egész állapotát jelzi,

a betegség pedig az egész embert érinti, jóllehet betegsége epicentruma az előbbi három dimenzió bármelyikében lehet.

Ezért ezen az alapon kezdik egyre inkább igényelni a kórházak és szociális otthonok a lelkési szolgálatot. Ennek a tevékenységnek két alaptípusa működik: a szűkebb értelemben vett kórházlelkész, akit a hagyományos, illetve klasszikus lelkipásztori tevékenység jellemez: mint kórházlátogató lelkész felekezetének megfelelő szentségi-spirituális-vallásos-kegyességi gyakorlás ellátásával áll beteg hívei szolgálatára. A másik az ún. lelkigondozói tevékenység (a német Seelsorger után), amely bizonyos alkalmazott pszichológiai ismeretek és némi pszichoterápiás módszerek birtokában, a kórházban a betegekkel-orvosokkal-ápolókkal együtt élve kíséri a beteg embert életének egy-egy nehéz szakaszában, esetleg terminális állapotában felkészítve őt a nagy Útra.

Az elmúlt évtizedekben — jóllehet nagyon különböző módon —, de csak külön engedéllyel látogathatta a lelkipásztor a kórházi betegeket. Ezért most nem olyan egyszerű dolog a kórházi lelkési-lelkigondozói lehetőségekkel élni. A megnövekedett lehetőségekkel szemben kevés a lelkész. Az iskolák adta feladatok ellátása, valamint az intézményesített tábori lelkészség mellett a kórházi lelkigondozás meglehetősen elhanyagolt területté vált és csak a napi egyéb lelkipásztori feladatok egyike lett. Pedig vannak speciális kórházi területek, ahol bizony nagyon is szükség lenne állandóan köztük lévő pap-lelkigondozóra. Ilyen területek a pszichiátria, onkológia, a gyermekosztályok, az AIDS-beteg részlegek, szociális otthonok, rehabilitációs intézetek, valamint a hospice intézményei.

Ezen hivatás-tevékenység alapkövetelménye, hogy a lelkigondozó kiegyensúlyozott személyiség legyen, józan ítélőképességgel és egészséges vallásos lelkülettel. De ezen túlmenően speciális szemléletmódot és szakmai felkészülést is megkíván. Egyébként tőlünk nyugatra sok országban folyik az erre való felkészítés klinikákon és teológiai tanszékek mellett működő pasztorálpszichológiai intézetekben.

Amikor a beteget szolgáljuk, magát Jézust szolgáljuk szenvedő tagjaiban. A kereszt(y)én világban a beteg nem elátkozott ember, akitől elfordulunk, hanem Jézus Krisztus képmása és jele. (Vö. Mt 25,36.)

Lengyel Pál
(Róm. kat kórházlelkész)

Duccio: Mária és a Gyermekek az angyalokkal

Tanít az egyháztörténet

Huszonöt éve

halt meg Turóczy Zoltán. Nemzedékünkben még sokan emlékeznek rá és evangélikus egyházunk megújulását és ébredését jelentő nagyhatású szolgálatára.

Egyházunk és a történeti egyházak a mögöttünk levő évtizedekben súlyos sérelmeket szenvedtek. Sőt jelen helyzetünkben, amikor az egyházak szolgálata szabad és független lett, sem vált valóra reménységünk. Súlyos helyzetünkben — evangélikus egyházunk nagy mértékben elszórványosodott — látnunk kell, hogy emberi erőfeszítéseink nem elegendők. Szükség van megújulásra, ébredésre. Ez pedig kizárólag felülről jövő erő és hatalomnak, a Szentléleknek a munkája. A Szentlélek és kegyelmi ajándékai hiányában szenvedünk. Pedig minden ígéretünk megvan rá. Fülemben cseng Turóczy Zoltán minden kétséget kizáró hangja: Isten akarja a megújulást, az ébredést személy szerint is, és rajtunk keresztül az egyházban is. Teljes életében elkötelezettje volt az Isten parancsának, a megújulásnak és az ébredésnek. Számára az ébredés szolgálata Isten parancsa, a mi dolgunk pedig az engedelmesség. Ilyen értelemben sürgeti, küldi lelkészársait és világiakat, akik az Isten ígéjében kijelentett és a golgotai kereszten megragadott evangélium alapján állnak, álljanak az egyház megújulása, az ébredés szolgálatába.

Az ébresztő igehirdető prédikátor kötött parancsral, üzenettel érkezik. Mit üzen az Isten, nem könnyű megkapni, megtalálni, ki kell tusakodni. Csak az imádság segít, nem használ semmiféle kommentár. Nem szabad azonban elfelejteni azt sem, hogy amit az ébresztő igehirdető hirdet, az vallomás, bizonyágtétel. Mit tud mondani megtérésről, bűnbánatról, kegyelemről az a prédikátor, aki maga mindezt nem élte át személyesen gyötrelmeivel és örömeivel? A bizonyágtétel nem tudomány, és a prédikátor nem tudós. Nem a tanulmány tesz alkalmassá a bizonyágtételre, hanem a hívő lélek. Nem kell neki okvetlenül magáról beszélni. Amit azonban mond, abban benne kell lenni meggyőzően az átélte dolgok valóságának és bizonyosságának.

Az igehirdetés üdvösségünk szolgálata, tehát az ébresztő igehirdetés (evangelizáció) is. Isten minden embert üdvözíteni akar. Üdvözítő akarata személyre szóló, de egyúttal egyetemes, minden embernek szóló is. Mégis az ébresztés célja elsősorban az egyház ébredése és megújulása. Embereké, akik a gyülekezet közösségében a lelkipásztor gondjaira vannak bízva. Isten az elveszettekhez küld. Elveszettekben azokat értjük, akik nincsenek tudatában elveszett és elkárhozott voltuknak, és mint bűnös emberek, nem érzik szükségét a bűnből való szabadulás egyetlen lehetőségének, a váltságnak, híján vannak az üdvözítő hitnek.

Isten menteni akarja a bűnös embert, keresésére indul. Ezért jelent meg emberi formában közöttünk Jézus. Isten haragszik a bűnre, bünteti, és a végső ítéletben kárhozzatra ítéli. A bűnös szemben azonban türelmes, irgalmas, és menteni, üdvözíteni

akarja. A bűn azonban nem por, ami letörölhető, nem daganat, ami kioperálható, hanem veleszületett természete az embernek. Ha csak ráragadt valami volna, megszabadítható volna emberi erővel és segítséggel. Mivel azonban természetes állapota, szabadítóra van szüksége. A szabadítás egyetlen lehetősége a váltság.

Isten engedi az embert olyan próbálkozásokra, melyekkel szeretné magát kiemelni a bűn mocsarából. Hadd tanulja meg az ember, milyen tehetetlen, míg el nem jut odáig, hogy elismeri nyomorult voltát, és kimondja maga felett az ítéletet: ó én nyomorult ember, kicsoda szabadít meg engem e halál testéből!

Az ébresztő igehirdetés egyszerre törvény és evangélium. A törvény Isten haragjának és ítéletének hirdetése az Isten szerint való megszorodásra, bűnbánatra. Az evangélium a megváltó kegyelem hirdetése. Erre a hitre azonban el kell jutni, melyet az igehirdetéssel ébreszt az Isten Szentlelke ott és akkor, amikor akarja.

A kegyelmes Istent kereső ember szükségképpen beleütközik a keresztre. A kereszt súlyos ítélet az ember felett, másrészt biztosítja számunkra Isten rajtunk könyörülő irgalmasságát és megbocsátó szeretetének nagyságát, kegyelmét személyválogatás nélkül. Egy nagypénteki igehirdetésének megdöbbentő témája így hangzik: Az ember Istent öl, az Isten embert ment.

Az ébresztő igehirdetés súlypontja a váltság. Ez Isten üdvösségrendje. Így tettset nek. A váltság, Krisztus keresztfájdozata, helyettes elégtétel. Halála az Atya akarata és a Fiú engedelmissége által engesztelő áldozat. Jézus magára vállalta bűneinket, hogy kiengesztelje érettünk az Atyát. A kiengesztelés eredménye bűneink bocsánata. Ugyancsak nem olcsó kegyelem. Bűnbocsánatom ára az önmagát értem is feláldozott Krisztus! Tehát a keresztfájdozat nem jogi aktus, hanem Isten atyai nagy szeretete. Elfogadásához hit kell, amely elfogadja ezt a nagy kegyelmi ajándékot, bűnei bocsánatát.

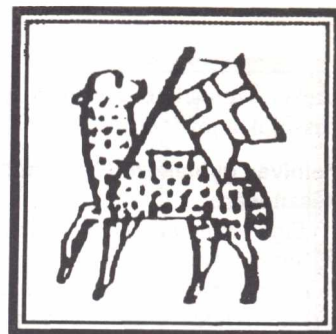
Üdvbizonyosságunkat tehát nem emberi érdemre, vagy élményre alapozzuk, hanem a keresztfájdozat objektív tényére és valóságára.

„Lehet-e ennél többet tenni a bűnös ember megmentésére üdvösségünkért, örökéletünkért? Uram a kereszten mindent elvégzett érettem. Lehet-e nagyobb bűn, mint nem törődni ilyen nagy üdvösséggel? Bizony a mi Istenünk bővölködik a megbocsátásban. Nem azért, mert ez a mestersége, hanem azért, mert ilyen a szíve.”

Az ébredés hatása szemmel láthatóan kitágult. Áthatotta egész magyar evangélikus egyházunkat. Konferenciákon, evangelizációkon végzett fáradhatatlan szolgálata igen sok lelkészt és gyülekezetet érintett. Az ébredés, egyházunk megújulása egész egyházunk ügyévé lett.

Kovács Géza

A teológia szomszédságában

Egyházunk és az Internet

Miben segíthet nekünk egy világméretű számítógép-hálózat?

Sok lelkész számára biztosan idegen a gondolat, hogy a jövőben nemcsak a prédikációkat és cikkeket fogják számítógépes szövegszerkesztővel írni, hanem egy távolabbi kollégával történő levelezés is elektronikusan folyhat le (a gép küldi el és kapja meg a levelet), egyházunk híreiről pedig egy számítógépen keresztül elérhető faliújságon tájékozódhatnak. Ezen a faliújságon elolvashatók újságaink, folyóirataink és bele lehet nézni a közeljövőben megjelenő könyvek anyagába is.

Minden idegenkedés ellenére szembe kell néznünk azzal, hogy a jövő „információs társadalma” magába foglalja a gyors és széleskörű információszerezés fent vázolt lehetőségeit. Az egyház feladata nem az, hogy kritikátlanul átvegye az újdonságokat, de meg kell találnunk, hogyan tudjuk a saját céljainkra, értelmesen felhasználni ezeket. Az alábbiakban áttekintést szeretnék adni a jelenlegi helyzetről és néhány ötletet vetek fel a hasznosítás lehetőségeiről.

RÖVIDEN AZ INTERNETRŐL

Mostanában sokfelé olvashatunk az Internetről, ezért bevezetésképpen csak összefoglalom a legfontosabb tudnivalókat: nemzetközi számítógép-hálózatról van szó, mely a jövőben egyre nagyobb szerepet játszhat az emberek közötti kapcsolattartás területén. Bekebelezheti a kommunikáció hagyományos formáit (pl. könyvtárak, menetredek, térképek, szakmai adtbázisok), hazai és külföldi újságok és könyvek olvasása.

Jelenleg használt legfontosabb funkciói:

elektronikus levelezés (e-mail) — egy (akár 50 oldalas) levelet egyetlen helyi telefonhívás árértékű küldhetünk el bárhova a világon, s a címzett postafiókjába kb. 5 percen belül megérkezik. A megkapott szöveg szerkeszthető a számítógépen, a változtatásokkal együtt pedig továbbküldhető.

Világháló (World Wide Web, WWW) — egy világméretű faliújsághoz lehetne hasonlítani, számítógéppel olvasható kiadásban. Bármilyen szervezet vagy magánember közzéteheti rajta mindazt, amit saját magáról fontosnak tart. Szöveges és képi információ (rajzokat, fotókat) egyaránt tartalmazhat. Jelenleg 30 millió oldalnyi információ érhető el a legkülönbözőbb témákban.

HOL TARTANAK KÜLFÖLDÖN?

A németországi, észak-európai (svéd, finn, norvég) és észak-amerikai (USA, Kanada) evangélikus egyházak és szervezetek (LVSZ, EVT) már elkészítették az utóbbi években a maguk elektronikus faliújságát. Ebben áttekintést adnak saját egyházukról (történet, felépítés, munkaágak, hitvallási iratok), közlik gyülekezeteik címlistáit, valamint sok gyülekezet elkészítette a saját folyóiratokat (The Lutheran, Lutheran World Relief), s tájékozódhatunk az aktuális programokról. Ennek az anyagnak egy részét bemutattuk a Szélrózsá-találkozón, kb. 8000 oldal lenne kinyomtatva.

Kettős célt követ az egyházak Internet-jelenléte: egyrészt a saját lelkészeiknek, híveiknek szeretnék megkönnyíteni az információszerezést, másrészt a külvilág felé fordulnak, hiszen a faliújságokat böngészők száma kb. 40 millió, s ez egyre növekszik. Missziós területként is felfogják az Internetet, ahol igen széles rétegekhez juthatnak el az információk, hiszen a faliújságot bárki olvashatja.

MIT SZERETNÉK ITTHON?

Elkészült egyházunk elektronikus faliújságának kísérleti változata, és megtekinthető a következő címen: <http://ourworld.compuserve.com/homepages/bogdanyi>. Rajta van a névtár legfrissebb kiadása, a Lelkipásztor szeptemberi száma és néhány információ a Budai Egyházmegye gyülekezeteiről.

Jelenleg még elég kevesen érik el ezt a faliújságot, idehaza elsősorban az egyetemisták és kutatóintézeti dolgozók, valamint néhány magán-előfizető. Külföldön azonban széles körben hozzáférnek, mind a kint élő/dolgozó magyarok, mind a külföldiek. A közeljövőben az Internetet használók egyre gyorsuló bővülése várható, ezért fontos már most felkészülnünk, beindítanunk az információgyűjtést.

A jövőbeni tervek: ígéret van rá, hogy a névtáron kívül a Hang és a Lelkipásztor legfrissebb számai folyamatosan felkerülnek a faliújságra, s elkészül az országos munkaágak bemutatkozása magyarul és angolul. Ezekben a központilag szervezhető információkon kívül nagyon hasznos lenne, ha minél több gyülekezet elkészítené a saját bemutatkozó anyagát:

ezeket azonnal feltesszük a faliújságra, s folyamatosan frissítjük a jövőben.

Felhívás gyülekezeti bemutatkozó faliújság készítésére

Egy gyülekezet bemutatkozó faliújsága pl. a következőkből állhat: a gyülekezet rövid története, jelenlegi helyzetének bemutatása (alapvető adatok, istentisztelet és hétközi alkalmak, közérdekű programok), jövőbeni terve (pl. templomépítés, külkapcsolatok). Mindezt kérjük a Word formátumú fájlban mágneslemezen Marton Tamásnak küldeni (1085 Budapest, Üllői út 24.) Fényképet, rajzot lehet hozzá mellékelni!

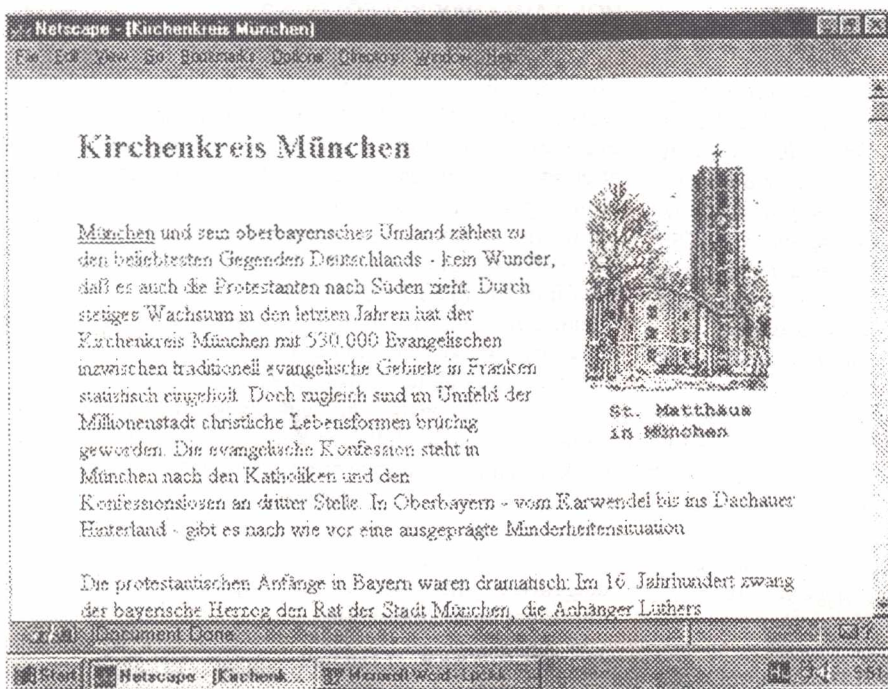
Hosszú távon az összegyűjtött anyagokból (újságok, folyóiratok több évfolyama, könyvek, Ev. Naptár) egy adatbázis alakítható ki, mely számítógéppel nagyon gyorsan kereshető. Egy témához vagy ígéhez kapcsolódó cikkek néhány másodperc alatt

megtalálhatók, s ezzel akár több könyvespolcnyi anyag végiglapozását takaríthatjuk meg. Azt hiszem, ez jelentősen megkönnyíthetné a lelkészek munkáját.

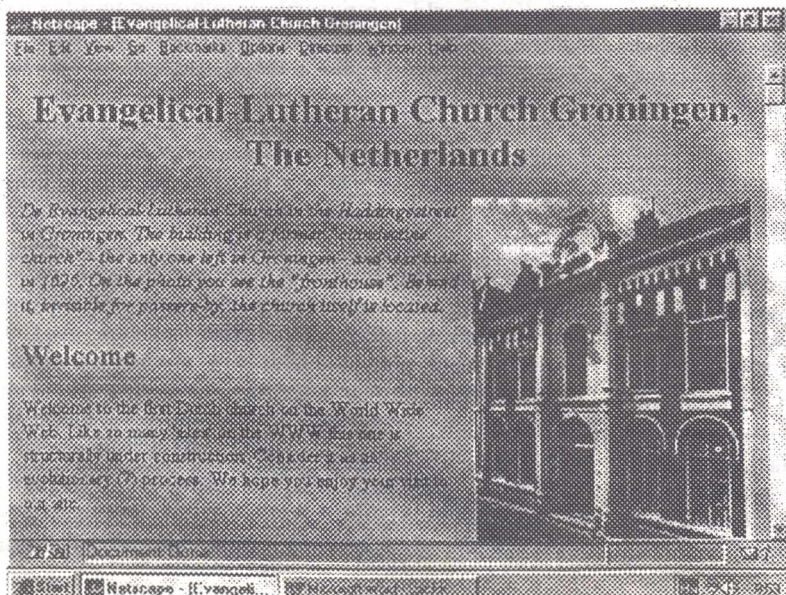
Ehhez csak annyi szükséges, hogy a ma számítógéppel szerkesztett dokumentumok elektronikus változatát is megőrizzük. Sokan letörölhető és kidobható szemétnek tekintik az elektronikus adatállományt, holott a jövőbeni hasznosítás szempontjából elengedhetetlen a megőrzése. Minden adatot meg kell őriznünk, ami közérdekű, s a jelenben vagy a jövőben fontos lehet.

Amennyiben ez a rövid összefoglaló kérdéseket ébresztett valakiben, állok rendelkezésére:

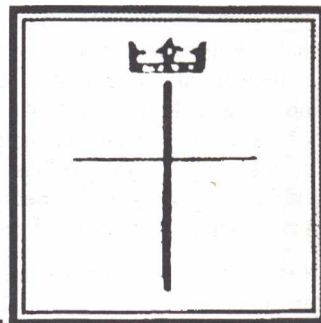
Bogdányi Gábor
 (Budahegyvidéki Ev. Gy.)
 1126 Budapest, Böszörményi út 34a
 Tel: 156-6302
 E-mail: 100324.2322@compuserve.com

A müncheni Egyházkerület elektronikus faliújsága

A hollandiai Groningen evangélikus gyülekezetének elektronikus faliújsága

Az Ószövetségi olvasókönyvről

Iskoláinkban minden szeptemberben újra és újra fejtörést okoz lelkészeknek és hitoktatóknak egyaránt, hogy mit és hogyan tanítsunk ahhoz, hogy többet nyújtsunk a tanulóknak, mint egy átlagos gyülekezeti hittanórán, és mégse legyünk túl tudományosak, a gyerekek számára nehezen érthetőek.

Ez év tavaszára elkészült egy kísérleti tanterv 8 évfolyam, a 10–18 éves korosztály számára. (Ez igényelhető az Országos Irodán Marton Tamásnál.) Tankönyvek azonban sajnálatosan még egyik évfolyam anyagához sem állnak rendelkezésre.

Az első két évfolyam anyaga bibliaismeretet tartalmaz: az első évben újszövetségi, a második évben ószövetségi ismereteket. Célunk az, hogy a tanulók megismerjék egyrészt a fontos történeteket (lehetőleg minél pontosabban, a fantázia-szülte, vagy filmek által mutatott mellék-események és -szereplők kiiktatásával), másrészt a különböző személyek, időszakok alapvető jellemvonásainak megismertetése. Eszközként az első évben nagyon jól használható maga az Újszövetség, és emellett természetesen szükség van arra, hogy a tanár segítsen értelmezni egy-egy történetet, hogy elhelyezze a hangsúlyokat, vagy kortörténeti ismeretekkel tegye érthetőbbé a Biblia tudósításait.

Az ószövetségi anyag feldolgozása hasonló szempontok szerint kellene történjen. Nehézséget okoz azonban, hogy az itt található történetek sokkal hosszabbak, időben és térben is sokkal többet ölelnek át, mint az Újszövetség Jézus-történetei. Ahhoz, hogy a tanulóknak kialakuljon egy átfogó kép az ószövetségi történetekről, és a különböző korszakokról, olyan szöveget kell a kezükbe adni, ahol **a fontos információk, jellemző vonások összefogottan, számukra is áttekinthetően megtalálhatók.** Ugyanakkor szükségesnek látom, hogy **eredeti Bibliaszövegből** ismerhessék meg ezt a kort is. Óráimon nagyon sok időt és energiát fektettem abba, hogy általam pontosan előre kiválasztott rövidebb szakaszokat kikerestünk és elolvastunk. (Ez 30 tanuló esetében nem könnyű, van, aki olyan sokáig keresgél, hogy többen már el is olvasták közben az adott szakaszt.)

Sok rövid részletet kellett kikeresni, hiszen a legtöbb történet hosszú fejezeteken keresztül leírva található, aminek elolvasása sem az óra kereteibe, sem a 11 éves gyermek érdeklődésébe nem fér bele.

Ha én mondtam el a történetet, vagy a gyerekekkel együtt gyűjtöttük, rendezgettük egy képpé az ismert mozaikokat, akkor is sor kellett kerülnön az igehelyek feljegyzésére, hogy otthon mindenki tudjon tanulni. (Ez pl. a kivonulásról szóló első óra esetében a következőket jelentette: 2Móz 5,1–9; 21–23; 2Móz 6,1–8; 2Móz 7,8–13; 2Móz 9,13–35.)

Ezért döntöttem úgy, hogy a 6. évfolyam számára egy olvasókönyvben összegyűjtöttem azokat a bibliai szakaszokat, amelyeket megismerni fontosnak tartok. Nem tankönyvet készítettem tehát, és nem is újabb gyerekbibliát. A tanterv témaköreinek megfelelően kiválogattam az órákon is elolvasott szakaszokat, egymás mellé illesztettem, és helyenként, ahol nagy szükségét éreztem, egy-egy mondattal összekötöttem. A szöveg pontos fejezet- és versszámozással szerepel, ezzel is hangsúlyozva, hogy a tanuló a Bibliaszöveget tartja a kezében. Ezzel a válogatással lehetővé vált az anyag témakörök szerinti csoportosítása is. A pusztai vándorlás témakörénél egymás mellé illesztettem pl. a mannára vonatkozó 2 és 4 Móz-ben megtalálható információkat. Dávid királynál külön gyűjtöttem a hadviselésre, az ország gazdasági életére vonatkozó dolgokat, külön a Jeruzsálemmel kapcsolatos szerepét, és külön a magánéletét leíró részt. Salamonnál hasonlóképpen csoportosítottam, de pl. a bölcsességéről szóló résznél az Istennel folytatott párbeszéd, és a leggyakrabban emlegetett salomoni ítélet mellé odaillesztettem Péld 3-t, mint a korra jellemző és Salamontól származtatott bölcsességirodalom példáját. A prófétáknál előre kiemelttem elhívásuk történetét és az életük eseményeire vonatkozó információkat, legfontosabb próféciáikat pedig témakörök szerint raktam sorba.

Az igen bőven válogatott anyag nagy része megtaníthatónak bizonyult gimnáziumban, közepes előismeretekkel rendelkező társaságnál. Bizonyára

vannak iskolai csoportok, ahol ennél kevesebbel is meg kell elégednünk. Ezeknek a csoportoknak is segíthet azonban ez a könyv: a tanár válogatása szerint most ebből kell részeket kihagyni, de lesznek ilyen csoportokban is jól felhasználható egységek. Az érdeklődőbb gyerekeknek pedig lehetőséget ad önálló olvasásra, anélkül, hogy elvesznének a részletekben.

Hosszú távon jó lenne tankönyvet is adni mind a hittant tanítók, mind a gyermekek kezébe. Első lépésre

azonban, azt hiszem, ez az olvasókönyv is megkönnyíti mindkettőjük órára való felkészülését.

Sólyom Anikó
a Deák téri Ev. Glmn. hittanára

Az Ószövetségi olvasókönyv hozzáférhető az evangélikus iskolákban és a Teológiai Akadémia könyvtárában

„Aki nem az evangélium szeretete szerint él, annak élete semmit sem ér”

Hamvas Béla: Scientia Sacra III

Először jelent meg nyomtatásban a Scientia Sacra III. része a Média Kiadó gondozásában, amelyet Hamvas Béla 1960–64 között írt Tiszapalkonyán, illetve Bokodon, ahol raktárosként dolgozott. Ez a mintegy 20–25 kötetre tervezett életmű-kiadás 10. kötete. Tudjuk, hogy Hamvas Béla művei rangsorolhatatlanok: egy másfél oldalas esszé, vagy egy telitalálat cím — mint például Anthologia Humana, Ugyanis vagy Patmos — semmivel sem kevésbé jelentős, mint a többkötetes, torzó Scientia Sacra, amelynek ez a harmadik kötete a kereszténységről szól.

Azt is tapasztalhatjuk, hogy sokan idézik, kommentálják, ismergetik, tudnak róla. Persze a hivatalos kritika nem képes ezt az életművet az őt megillető helyre tenni. Ehhez az egész jelenkori káoszon túl kellene látnia, felül kellene emelkednie, önös érdekeit levetkőzve lehetne csak belepillantani azokba a metafizikai távlatokba, amelyekről Hamvas Béla művei szólnak. Fel kellene számolni a testi, értelmi és morális korrupciót, amely a világörületet fenntartja. Legalább bölcsességre kellene törekedni a napi haszonlesések helyett. De mindenekelőtt felelősséget vállalni a saját életért, amely egyben az emberiség életéért, a Föld sorsáért való felelősségvállalás is lenne. Akkor úgy tudná olvasni ezeket a sorokat, mint egy ötödik evangéliumot, amely valóban választ ad arra a kérdésre, hogy miként lehetne a tévúton igen messzire jutott emberiséget visszavezetni oda, ahonnan valójában soha el sem szakadhat: Istenhez. Akkor hagyná magát nevében, szívében, igaz lényében megszólítani, hogy a kérdés megérintené: miért született, mi a feladata a Földön?

Hamvas Béla már a 30-as években megírta a modern apokalipszist, a világválságot, amely az Istentől eltávolodott, transzcendens pólusát veszített emberiség tévútja. De ebben a kötetben tömör összefoglalását adja annak a törésvonalnak, amelyet a történelmi egyház teremtett az eredeti evangéliumi kinyilatkoztatás és vallásgyakorlás között. Holott a kereszténységnek nincs külső útja, csak belső, mivel a kereszténység beavatás. Nincs teremtéstanítása, sem kozmológiája, antropológiája, társadalomtana vagy pszichológiája. A kereszténység az Isten és ember egységét akarja helyreállítani.

Rámutat, hogy az Antikrisztus három alakban is munkálkodik a világ szétzilálásán:

– az egyik a farizeus, aki morális feddhetetlenségének álarca mögött kizárólag hedonista életélvezetéknek, vagyongyarapításának, harácsolásainak él;

– a másik a klérus, aki a dogmatika mögé világhatalmi ösztönét rejti;

– és végül az apparátus, amely a személytelen bürokratizmusban és elszemélytelenedésben megmenekül a tettek felelőssége elől.

Mint írja, az Evangélium a valóság elszenvédésének megfogalmazása. A kereszténység a személyiség metafizikája. Mert a személy és emberiség egymást feltételezi, egymástól elválaszthatatlan. Az egyén azáltal válik személyiséggé, hogy felismeri a létezésben Istennel való azonosságát.

A vallási dogmatika külső Isten-képpel dolgozik, mintha két világ lenne, egy isteni és egy emberi. Holott a lét nem a teremtéskor keletkezett, ezáltal a teremtés a lét teljességét nem meríti ki. A teremtmény Istenben, Isten a teremtményeiben van.

Gondolatok, áramlatok, irányzatok, iskolák, eszmék jönnek–mennek, sűrűn váltják egymást, bármily gyermegek, súlytalanok, sőt legtöbbször igen kártékony és félrevezető rögeszmék, anélkül, hogy bárki is értené: mi történik valójában a világban? Az entrópiaelméletektől a katasztrófaelméletekig minden butaságot, számárságot felkaroltak és meglovagoltak az emberek, miközben Krisztus tökéletes magatartásától intaktak maradtak. Az a szelídség és tapintat, amellyel az emberekhez szólni tudott, a valóságukat érintette, vagyis mindenkiben az Isten tudta megszólítani. Ez a magatartás a szeretetről szól.

A szeretet a létezés legnagyobb hatalma, a szeretet a létezés mértéke. Nem lehet megtagadni és nem lehet beszennyezni. Minden lélekjelenlét, felsőbb tudás, ember- és világismeret és életrend a szereteten alapul. Világos, kiművelt, kifinomult, legyőzhetetlen, mint a golgotai áldozat. Ezért irányul minden antikrisztusi létrontás a szeretet ellen.

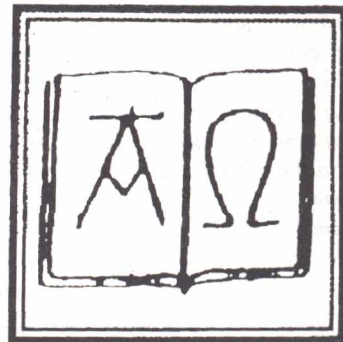
Az Evangélium az emberiség egységéről szól, a minden ember méltóságáról, az emberségről, amelyet semmilyen korrupció nem kezdhet ki. A szeretet helyére tudja tenni a gondolatokat, szavakat, tetteket. Aki a szeretet ellen vét, saját emberségét veszti el, élete hiábavaló, semmit sem érő létté süllyed.

A hagyomány szerint az első gyilkosság után az Úr elküldte angyalát Ádámhoz, hogy majd harmadik fiára bízta „az ősi létről való tudást, hogy az megőrződjék az idők végezetéig”.

Azóta, a világ bármilyen kaotikus, legalább egy ember mindig él a földön, aki az ősi tudást őrzi.

László Ruth

Az igehirdető műhelye

ÁDVENT ELSŐ VASÁRNAPJA

Jel 2,1–5 (6–7)

ÁDVENTRŐL

Jó annak, aki szereti az egyházi esztendőt és tartja magát a megjelölt perikóparendhez. Akkor valahogy könnyebb lángra lobbantani az ádventi koszorú első gyertyáját és természetesebb elhelyezni az ádventi csillagot. — Hogy miért? Mert ezek a szimbólumok kísérni tudják a titkot: miért lett Isten emberré. És kifejezik: *várakozásban élünk...!*

Kár volna kihagyni a gyülekezetek még megmaradt hangulatát, életérzését: várjuk, közeledik a karácsony. Újra kaphatók az ún. ádventi házikók, a naponta nyitogatható ablakokkal, a mögéjük rejtett kicsi ajándékokkal. Így át lehet adni — családi közösségben! — az ádventi várakozás misztériumát kisebb gyermekeinknek is. A nagyobbaknak és a szülőknél élményt nyújthat a szintén beszerezhető ún. ádventi kalendáriumok felolvasása. — Emlékszem a háború utáni evangelizációs, ébredési mozgalmakra, ahol ezeket az ún. hangulati elemeket leértékeltük, a lényegről elterelőnek minősítettük. Most meg sírnunk kell, mert még a templomozó családokban is hiányzik ez a karácsony felé fordító előkészület. Pedig Lukács evangélista „ádventi–karácsonyi anyaga” éppen az angyaljárásos, Mária és Erzsébet anyaságát kiemelő, pásztorokat és bárányokat megmozgató, ama bizonyos istálló-i idillt megőrző, sőt mindezt történetileg beágyazó leírásával járja be a világot kétezer év óta, magával sodorva gyermeket–felnőttet, gondolkodókat, művészeket és minden igazi „misztériont” sóvárgókat. — Legyen bátorságunk ádventet ezeknek a várakozásoknak, nosztalgiáknak az irányába elindítani, talán így még a Gyermekekhez is könnyebben elérkezhetünk. — Nem hiszem azt, hogy *csak* a templomban lehet felkészülni karácsonyra: *bizony mozgósítani kellene a ránk bízott családokat!* Ádvent alkalmas arra, hogy az egyre szétesőbb családi közösséget coram Deo szorosabbra fűzze.

A „kedves ádvent” azért mozgatta meg hosszú évszázadok keresztyén népét, mert karácsony nagy ünnepére készülődtek. Ez az üdvtörténetileg kiemelt ünnep (inkarnáció) a mai egyház életében is megkülönböztetett jelentőséggel bír, szekularizált

formájában társadalmunkban is így jelentkezik, csak a rávezető előkészület, ádvent szürkült meg. Hogy mennyire másképp volt ez régen, jól tükrözik ádventi énekeink és népi-vallásos tradícióink. Bod Péter, a 18. század első felének evangélikus tudósa így írt erről: „Ádvent — így nevezetnek a mostani rendtartás szerint karácsony előtt való négy hetek. Régen voltak hat hetek a Szent Márton napjától fogva, ahol kezd most is a görög ekklezsia a maga böjtöt. De idővel a deák ekklezsiaiban négy hetekre szorítottott ilyen fundamentumon: mert a Krisztusnak négy adventtusa, eljövetele vagyon. Midőn a testben megjelent. Midőn a szívbe beszáll és az embert megtéríti. Midőn halála óráján elmegy az emberhez. Midőn eljő az utolsó ítéletre.” — Az említett böjtöt (ismerjük ennek bibliai tartalmát!) több vidék öregje, így a bokortanyák evangélikus tirpák népe is tartotta. A zajos mulatságtól is tartózkodtak, ez a megcsendesedés csak a disznótorok családias hangulatában olvadt egy kissé föl. — Régen ádvent kezdetét éjféλι harangszóval jelezték és naponként reggel–este gyülekeztek Isten házában. (Vö.: Bálint Sándor: Karácsony, húsvét, pünkösd.)

Hadd mondjam el kérdésemet: miért olyan kivihetetlen — éppen a mindennapos hajszában elfulladó gyülekezeteinkre tekintve —, hogy jól előkészített presbiteri határozat kimondja: Újra felkínáljuk gyülekezetünknek ádvent idején a mindennapos reggeli áhítatokat, a megerősített ádventi esti igehirdetési sorozatokat, de legalábbis minden ádventi reggel (vagy este) a harangok megszólaltatását. Azt hiszem, meglepődnénk, hogy nem csak a „vénasszonyok” gyülekezete örülne ennek...

Több ádventi szeretetvendégség (gyülekezetnek, presbitereknek, fiatal házásoknak, ifjúságnak, stb.) és családlátogatás is segíthetne a karácsonyra való előkészületben. (Van egy mini ádventi koszorú, beviszem a hittanórákra és közösen gyújtogatjuk meg a gyertyákat, ádventi bibliai történetekről beszélgetve.)

Talán az ádventi időszak segíthetne abban is, hogy híveink hitében megelevenedjen a „második ádvent”, a második és végső Krisztus-jövetel. Az eszkatológikus Krisztus-várás hite bizony megerősíthetné a betegséggel és halállal vívódókat, a bizonytalan jövőtől vallásosan is félőket. (Vö.: pl. Túrmezei E.: Eljön című versével — Ádventtől ádventig kötetben.)

Ádvent 1. vasárnapja *új kezdetre* figyelmeztet. Ez azért fontos, mert a Krisztus-követésben, a bűnbocsánat lehetőségében, mi mindent előlről kezdetünk, újból és

újából, naponta. Emberekkel beszélgetve, látom: az elrendezetlen múlt mekkora terhekkel képes megbénítani a jelent. — „A mai ünnep az egyházi év első vasárnapja. Új kezdet, mert első azoknak az ünnepeknek és vasárnapoknak a sorában, melyeken az igék új rendjében szól hozzánk Isten. Ha az egyházi esztendőt úgy tekintjük, mint egy hatalmas prédikációt, melynek Krisztus a témája, akkor ez a mai vasárnap ennek a prédikációnak a bevezetése. (...) Isten ezt a napot mindnyájunk életében új kezdetként adja ... és amikor új kezdetet ad nekünk, akkor belső életújulásra hív. Igazán újat csak belül, csak lélekben lehet kezdeni.” Így indult Keken András prédikációja, amire külön szeretném érdeklődésünket irányítani. (Vö.: Látni és érteni című kötetet.)

E fejezet zárásául ideírom D. Bonhoeffer várakozó reménységét: „Senki sincs az Istenhez olyan közel, hogy ne kéne rá várakoznia. Ám senki sem várakozhat úgy az Istenre, hogy ne tudná, az Isten már jóideje türelemmel várakozik rá.” („Legyetek hát éberek...!” Gondolatok ádvent napjaira című válogatásból.)

MIT KELLENE ÁTADNUNK GYÜLEKEZETEINKNEK AZ ALAPIGE GONDOLATMENETÉBEN

Néhány jegyzet

Nem kell félnünk a Jel könyvének megszólaltatásától, akkor sem, ha a kisegyházak, különböző vallási közösségek téves értelmezésének szinte a céltáblája. Ehelyett érdemes sokat tanulmányoznunk és megpróbálnunk az Újszövetség szerves egészébe beillesztve értékelnünk. Valóban méltó, hogy mintegy zárszóként a kinyilatkoztatás Kánonát befejezze.

Számomra a Jel könyvének megértésében a legtöbb segítséget Karner Károly: Apokalipszis (Bécs 1974.), valamint az utóbb megjelentetett Luther Márton: Előszók a Szentírás könyveihez, és Veöreös Imre: az Újszövetség színgazdagsága című könyvei nyújtották. Főleg az ő gondolataikat, egzegézisüket követve írom le a textussal kapcsolatos mondanivalómat.

Perikópánk első öt versét látom célszerűnek alapigeként használni, a 6–7 vs megbontja ezt az egységet.

Az alapigének mai mondanivalójáról

Valódi, akkori gyülekezeti helyzetről szól az efézusi levél. — A gyülekezet vezetőjét hatalmas jobbában tartó és a gyülekezete között megőrző, oltalmazó szeretettel járó élő Jézus Krisztus nekünk is elég. (vs 1.) — Látja cselekedeteinket, vagyis *alpmagatartásunk irányát*. — A császár szobra előtt már nem kell térdet hajtanunk, de az önként vállalt „forintból és forintért” élés „kultuszából” hogyan tudunk kitörni?

Ismeri Urunk sok hűséges egyháztagunk megannyi fáradságos munkáját, buzgólkodását. Nem a kiemelt ünnepek püspöklátogatási gyülekezetképre gondolok, hanem arra az önfeláldozó sok munkára, amelyik ezt az ünnepet egyáltalán lehetővé tette. És arra az *alpmagatartásra*, amelyik a gyülekezet beépítésén fáradozik Krisztus testébe: egy meg nem szűnő, makacs ökumenikus magatartásra!! (Vö.: 1Kor 12) Nem látok egyházaink számára más magatartási irányt, mint a jövő ígérétét.

Az előbbiekkal együtt (!) a gyülekezet állhatatosan álljon meg Ura mellett, vagyis *saját hitvallásában, gazdag lutheri örökségében!* Ez a hűségesen megőrzött

identitása teheti csak „taggá” a Krisztus-testben (1Kor 12). Lehet, hogy egyre gyakrabban kell majd lelepleznünk a hamis apostolokat, vándormissionáriusokat (= a Szentlélek külön kinyilatkoztatásaira hivatkozó és extra vezetéséről tanuskodókat, kisegyházi testvéreinket, de ellenségnek ne tekintsük őket.) (vs 2–3)

Az „első szeretet” elhagyásánál nem a hitre jutás utáni lobogásra, lelkesedésre kell gondolnunk (ez amúgyis alkati kérdés), hanem a gyülekezeten belüli és kívüli testvéri szeretet gyakorlására, a jóban–rosszban való közös tehervállásra Gal 6,2 és Csel 2,42 értelmében. (Bizony ide tartozik a gyülekezeten belüli diakónia, közegyházi terhek tisztességes vállalása, ún. külmissziói felelősség, stb.) Félelmetes belegondolni: sokszor nem is a Krisztushoz ragaszkodásunkban, hanem testvéri-emberi kapcsolatainkban tudunk a legmélyebbre süllyedni. (vs 4)

Az elmondottak után talán érezhető Urunk megtérésre hívó felszólításának komolysága. Valóban *egész magatartásunk irányának* megváltoztatásáról van szó Róm 12,1 értelmében: gyülekezeteink nem élhetnek önmaguknak! — Még sohasem gondoltam arra, hogy a gyülekezeti vezetők (lelkészek!) meg nem térése a „gyertyatartó” kimozdításához is vezethet... (vs 5)

A „kedves ádvent” első vasárnapra eső igen biztató, új kezdetet ígérő és megtérésre hívó igéivel találkozhatunk. Elsőként nekünk, az Ő szemében „csillagoknak” adjon a mi Urunk igéjét meghalló füleket.

Simonfay Ferenc

ÁDVENT MÁSODIK VASÁRNAPJA

Judás 17–25

EXEGÉZIS — MEDITÁCIÓ

Textusunk a „Ti azonban” felszólítással kezdődik, de a levél szerzője ezt a felszólítást ismétli (17. v., 20. v.). Ez a felszólítás mindkét esetben biztatás is.

A levél a gyülekezet érdekében íródik a gnosztikus tévnanítók ellen. A levél szerzője felhívja a gyülekezet figyelmét, hogy mire vigyázzanak a tévnanítókkal szemben. Az eretnekmozgalmak két jellemző vonását olvashatjuk:

- függetlenítik magukat az apostoli hagyományoktól,
- erkölcsi szabadosságban élnek.

Határozott ellenállásra szólítja ez az intés a gyülekezetet. Ez számunkra is nagyon fontos, hiszen lelkipásztori intésként is szól a szekták, tévnanítók, ... stb. ellen. Amit a levél írója közöl a gnosztikus tévnanítókról, az a mai szektáknak is jellemző álláspontjuk. Megvetik a hagyományt. „Ti azonban” őriztettek azt az örökséget, a mely Jézus Krisztus apostolaitól származik. Ez az apostoli hagyomány pedig hitbéli értéket hordoz és tradíciót őriz. Akik ebben a hitbéli hagyományban élnek, azok a Szentlélek birtokosai. Akik tagadják ezt a hagyományt, azok nem vettek Szentlelket. Pedig meg vannak győződve róla, hogy a Szentlélek náluk működik.

Ennek a hagyománynak a lényege, hogy őrizzük meg magunkat Isten szeretetében és várjuk az örök életet.

Ennek a hitbéli megállásnak a következménye a szent élet. A hitből szent élet fakad. Nem szabad megalkuvónak lenni, kompromisszumot kötni azokkal,

ÁDVENT HARMADIK VASÁRNAPJA

Jel 3,7–13

EGZEGÉZIS

akik a szakadásokat előidézék. Keményen szembe kell állni velük és vállalni hitünket. Vállalni Jézus Krisztusban Isten szeretetét és irgalmát. Ennek a szeretetnek és irgalomnak a részeseiként életünk is tükrözze ezt. Textusunk nemcsak a hagyomány őrzésére szólít fel minket, hanem az irgalomra és megértésre is biztat bennünket.

Mire vigyázzunk?

– Határozottan álljunk ellent a tévtanításnak, a szakadást okozóknak, akik a hitbeli hagyományból akarnak kiszakítani minket, sokszor a Szentlélekre hivatkozva.

– Gyakoroljunk irgalmasságot a gyöngéken, kételkedőkön, ahogyan Isten is irgalmasságot gyakorolt a mi életünkben. Ne sajátítsuk ki önmagunknak Isten irgalmát és szeretetét, amelyet Jézus Krisztusban adott ennek a világnak, az emberiségnek, nekünk. Legyünk határozottak és gyakoroljunk irgalmasságot. Egyféleképpen tehetjük, ha szüntelenül Krisztusra tekintünk és másokat is rajta keresztül látunk meg.

Textusunk befejezése doxológia, amely erre a konkrét helyzetre van alkalmazva. A kinyilatkoztatást időbe állítja bele. Amikor a gyülekezet az Istent magasztalja, az öröktől fogva örökké összefüggésében ott van a most, a mi jelenünk is. Ebben a jelenben is dicsérjük és magasztaljuk az Istent.

TEXTUSUNK A VASÁRNAP JELLEGÉBEN

Ádvent második vasárnapjának a központi mondanivalója az, hogy a vég felé tartunk. A végső dolgokról van szó. Ez a végre mutató kettős. Először egy fenyegetést hordoz magában. Fenyeget az ítélettel. Fel akar ébreszteni, fel akar riasztani a bűnből, mert aki érkezik, annak számot kell adni.

Másrészt pedig biztatás, vigasztalás, bátorítás arról, hogy akit várunk, az irgalmas és örök életet készített nekünk.

Textusunkban is megszólal mindkettő: felszólítás és biztatás.

AZ IGEHIRDETÉS FELÉ

A várakozás meghatározza életünket. Már megtanultuk, vagy megszoktuk, hogy várakozni kell. Értelme akkor van a várakozásnak, ha tudjuk, mire várunk. Céltalanul várakozni? Ma ez már nem kérdés, hanem kijelentés lett az emberek életében. Belefásultunk, már értelmetlenné vált válaszokat keresni és adni. Mit hoz a holnap? Mire várjunk? Mi felé tartunk?

A jövőről csak Isten szólhat. Szól is igéjében: **irgalom és élet. Ez az, ami vár minket. Ami a cél, a várakozások végső öröme, a megérkezés. Megérkezés Isten örökkévalóságába. Mert földi életünk beletorkollik ebbe az örökkévalóságba. Ezt tudni kell, nem szabad elfelejteni. Tudni és továbbadni, hogy várakozó utasokként ebben a földi életben tudjuk, hogy mire várunk, tudjuk, merre tart az utunk.**

Hogyan várakozunk?

1. Összekötni és ne szétszakítani akarjunk.
2. Menteni és ne elveszíteni akarjunk.

Látszódnak meg rajtunk, hogy az Isten irgalmát várjuk, aki megmentett minket és nem taszított el önmagától. Dicsőség legyen az Istennek most, általunk is ezért a nagy irgalmáért.

János Zsuzsanna

A Jelenések könyve a leginkább vitatott s a legtöbbször félremagyarázott szentírási könyv. Nehéz írásmagyarázatot írni róla, prédikálni belőle.

Perikópánkban a hét kisázsiai gyülekezetnek „diktált” levél egyikéről van szó. A levelek címzettjei a térképen Efezeustól kezdődően az óramutató járásának megegyező irányban körben helyezkednek el. Kérdés lehet, hogy miért éppen ez a hét gyülekezet a címzett, az egyik lehetséges magyarázat szerint ezek a települések egyben postaközpontok is voltak, így mindenhol egyforma gyorsasággal terjedhetett tovább az üzenet. A levelek hét gyülekezetnek szólnak, a hetes szám egyben a teljesség szimbóluma a Bibliában, ezért értelmezhetjük úgy is, hogy az egyház egészéhez, minden gyülekezethez szólnak az üzenetek.

Maga a megdicsőült Krisztus, aki a leveleket diktálja, s a levelek közvetlen címzettjei a gyülekezetek angyalai, küldöttei, képviselői. Míg a Szentírás több helyén az angyal egyenesen Istentől jövő küldött, aki Isten akaratát, üzenetét közvetíti az emberek felé, itt megfordul a sorrendiség: az apostol (valószínű János szerzősége) közvetíti „elsőkézből származó információt” az angyalok felé. Ezekből a levelekből hiányoznak a levelekre jellemző formai sajátosságok, viszont mindegyiket hasonló szövegrészekkel kezdi el és fejezi be, ezért inkább a levelek liturgikus jellege hangsúlyos, ez érvényes a könyv egészére nézve is. A szerző a teljes könyvet valószínűleg istentiszteleti felolvasásra szánta. Két gyülekezetet, a szmirnait és a filadelfiait kivéve, az üzenetek többé vagy kevésbé elmarasztalóak.

Két gyülekezet, amelyet Krisztus hűnek talál, ezek közül az egyik a filadelfiai. Filadelfia kisváros, de közlekedési csomópont, „nyitott kapu” sok irányból érkezett utazók, karavánok számára. Jelentős zsidó kolónia élt itt, talán a velük való konfliktusok okozhatták a fiatal keresztény közösség nehézségeinek nagy részét. A Kr. utáni 17-es földrendés romba döntötte a várost.

„Ezt mondja”: uralkodóra jellemző, ünnepélyes nyilatkozat kezdete. (Ld. a prófétáknál: „ezt mondja az Úr...”)

„A Szent, az Igaz, akinél van a Dávid kulcsa”: Jézus Krisztusra, a Dávid házából való Názáreti Jézusra utaló nevek. „Tudok cselekedeteidről”: mindegyik levélben előforduló szövegrész, nem az egyes cselekedeteket, inkább a cselekedetek összességét, az egész életvitelt, életfolytatást jelenti. A kulcs hatalmat, rendelkezési jogot jelképez, a nyitott ajtó pedig olyan lehetőségeket, amelyeket maga a hatalom birtokosa ad a gyülekezetnek, a sikeres misszió és a megtartás lehetőségeit. A konfliktusokat teremtő zsidóság köréből néhányan megtérhetnek és kereszténnyé lehetnek. Fialat, kicsi gyülekezet számára van-e nagyobb öröm, mint mikor egy ellenséges, nagyobb csoportból jött új tagokat üdvözölhet? Mint minden levélben, Krisztus ismét figyelmeztet eljövételére, sőt azt is hangsúlyozza, hogy hamar eljön. Korona: győzelmi jelkép.

„Aki győz, azt oszloppá teszem az én Istenem templomában...”: gondoljunk az oszlop tartó-feladatára

az építészetben. Ugyanakkor emlékeztet arra a szokásra, hogy a győztes harcosoknak — nevük feltüntetésével — emlékoszlopot állítottak.

Az összes levél a győzelem, a győztes képével zárul, fontos szerepet kap a győzni ige. Az ítélő Krisztus cselekedeteinek, amelyeket a győzőkkel tesz, ideje futurum („oszloppá teszem Istenem templomában”, „felírom rá az Istenem nevét”), míg a győzelem ajándéka, a korona már megvan, s ezt kell megtartania a gyülekezetnek magához a győzelemhez.

MEDITÁCIÓ

Ajtók, amelyeket Isten nyit ki és zár be az életünkben. Hányszor éreztük már, hogy erőnk a végére ért, s éppen ennél a pontnál szinte beleütközünk a megoldásba? A kinyithatatlan ajtó, amelyen hasztalan dörömböltünk, amelyet hiába rugdostunk, próbáltunk kinyitni: hirtelen magától kitért. Ahogy *Reményik Sándor* írja:

„Akkor — magától — szűnik a vihar,
akkor — magától — minden elcsitul,
akkor — magától — éled a remény.

*Alomfáidnak minden aranyágán
csak úgy magától — friss gyümölcs terem.*
Ez a magától: ez a kegyelem.

Az Ő kezében van a kulcs, és annak a tudása, hogy a megnyílhatatlannak tűnő ajtók mikor pattannak fel. Hogy mikor nyílik meg egy ember Isten felé, és kezd őszintén vágyakozni a tisztaság, az igazság, a szentség után, ennek a „rendelt idejét” csak Ő szabhatja meg. Eszembe jutnak történetek, mikor egy-egy lelkész szinte egész életén át küszködött gyülekezetének közönyével, passzivitásával, már-már munkáját is hiábavalónak tartva. Utódjának viszont szinte semmit sem kellett tennie, hogy hirtelen élet támadjon a gyülekezetben, érdeklődő, nyitott emberek keressék meg, megtérések történjenek.

Jó dolog a nyitott ajtó. De tudunk valóban szabadon mozogni, ki-be járni rajta, használni az adott lehetőséget? A rabsághoz szokott madarak sem repülnek mindannyian ki a kalitka hirtelen kitért ajtaján...

Boldogok, akik hallgatják és meg is tartják Istennek beszédét... minden vasárnap elmondjuk. Mít jelent megtartani azt, amink van? Sokszor semmi egyebet, csak észben tartani megtartott mivoltunkat. Többször kellene visszanezünk életünkre és a távolság torzító üvegén keresztül is halálával nézni és meglátni, hogy gondoskodott rólunk az Úr, hogy megtartott, hogy nem hagyott el. Hányszor mondják az Ószövetség könyvei, zsoltárok és próféták: emlékezz, hogyan jöttél ki Egyiptom földjéről. És hányszor felejtették el, ők is, meg mi is. Pedig Vele együtt átélt múltból reménységet meríthetnénk a jövőre nézve is. Isten, aki tart minket, és oszloppá is azért lehetünk, mert Ő oszloppá tesz. Ennyi a titok.

A győzelmi korona máris a miénk.

Két advent között élünk, Ágendánk adventi vasárnapjainak ez a fő gondolata. Mi nem arra a havas tájjal, sztaniolcsillogással körített rózsás arcú bambinóra várunk, akitől a világ meghatódik, elandalodik, de valójában nem is tudja, hányadán álljon vele. Aztán elmúlnak az ünnepek és a lecsupaszított karácsonyfával együtt háttérbe kerül ez a romantikus, alig körvonalazható érzelem: vágyódás az otthon, a melegség, a szeretet légköre után.

A keresztények azt a Jézust várják, aki dicsőséggel és hatalommal fog visszatérni, „ítélni élőket és holtakat”, oszloppá tenni Isten templomában, igazi, elmúlhatatlan otthonunkban.

Aklanné Balogh Éva

ÁDVENT NEGYEDIK VASÁRNAPJA

Fil 2,16–18

Exegetikai szilánkok

A Filippi-levél Pál apostolnak rendkívül személyes hangú levele. Nem csupán az apostol tanítását tolmácsolja, hanem személyes sorsáról is hírt ad. Így aztán a levélben a teológiai mondanivaló és az egyéni élet bizonyágtételének sajátos duettje szólal meg. Tovább színezi ezt a helyzetet az a tény, hogy a címzett gyülekezet érzelmileg is nagyon közel áll az apostolhoz. E tényezők miatt a levél olvasásakor szinte azonnal szembeszökik, hogy aki a sorokat írja, az egyáltalán nem szenved érzelmek szűkében. Nem is rejti véka alá érzéseit, hanem rendre megfogalmazza őket. A szent írónak tehát ebben a levélben különösen is ember-arca van. Thurneysen klasszikus, gyülekezetközeli kommentárjában ebből a sajátosságából azt a mondanivalót szűri le, hogy mindez így van rendjén. Mivel Isten Fia emberré lett, követőinek messzemenően embereknek kell lenniük. Nem embertelen szenteknek, s tegyük hozzá: nem is kevesebbeknek, mint az ember.

Az apostol eldöntetlen sorsa adja a legmélyebb tónusú színét ennek a levélnek. Kultikus fordulattal fejezi ki egy halálos ítélet lehetőségét. Helyzetnek és képnek pontos magyarázatát adja a Cserháti-kommentár a 120. lapon. Ezen túl arra figyeljünk, hogy a lehetséges végkimenetel milyen reakciót vált ki az apostolból. Először is a Krisztus napjára tekint, ott és akkor dicsekedni szeretne a gyülekezettel, azzal, hogy munkája és fáradozása nem volt eredménytelen. Megláthatjuk ebben a gondolatmenetben apostol és gyülekezet mélységes egymásrautaltságát. Hogy érezze az élete értelmét, szüksége van a gyülekezetre. S ha meg akar állni, ha meg kell állnia Krisztus előtt, azt sem teheti a gyülekezet nélkül, mert ők a bizonyítéka annak, hogy a kegyelem nem volt hiábavaló az életben, hogy „félelemmel és rettegéssel” munkálta üdvösségét. Összetartóznak hát ők ketten, életben, halálban, ítéletben, üdvösségben.

Néhány vonás a meditációból

„Menjetelek elé örvendezéssel!” és Fil 4,4 – íme advent 4. vasárnapjának klasszikusai. Érdemes lenne szemügyre vennünk a textus öröm-motívumainak sajátosságát Fil 4,4-hez mérten. Ez a sajátosság nem más, mint az együttes öröm. A 17b és 18. vers ritmikus felépítésére figyeljünk: örülök és *együtt* örülök mindnyájatokkal, örüljetelek és örüljetelek *velem*. Talán nem lenne gyümölcstelen erre a közös öröme tenni a hangsúlyt, főként apostol és gyülekezet egymáshoz tartozásának iménti fényében.

Egy közvetkező lehetőséget, az előbbi továbbfejlesztését kínálja Lohmeyer Filippi-kommentárjának egy gondolata. Arra figyel fel, hogy az apostol öröme Indicativusban fogalmazódik meg, a

gyülekezete pedig Imperativusban. Öröme bátorítani, lehetőségére, alapjaira rámutatni nem hiszem, hogy korszerűtlen feladata volna az igehirdetésnek.

Fiatalléga panaszkolt a tavalyi ünnepek után: advent 4. vasárnapján alig voltak a templomban. Én pedig akkor prédikáltam a legjobban. Szenteste, ünnep délelőttje meg se közelítették. Lehet, hogy ez azért történt, mert már előre elpredikáltam az egész ünnepeket? Ez komoly veszély – még rutinos igehirdetőknek is! Nyomában pedig ott leselkedik a másik: hogy el ne prédikáljam előre az ünnepeket, nem veszek tudomást a küszöbön várakozó Karácsonyról...

Advent negyedik vasárnapján egyáltalán nem könnyű prédikálni. Ne engedjünk a kísértésnek! Ne emlegessük föl az ünnepi sürgőldést, a vásárlási lázat és a hatodik rúd beiglit! Feledkezünk bele inkább azokba a sajátos vonásokba, amelyek miatt Fil 2,16–18 különbözik minden más adventi textustól!

Lehetséges gondolatmenet

Ember-vonások az apostol arcán – ember-örömök Karácsony közeledtén. Az embertestbe öltöző Megváltó tegye fontossá, élvezhető adottsággá és megvalósítandó céllá aényt, hogy embernek teremtettünk.

Az Apostol abban talál örömet, hogy küzdelme, fáradozásai, egésze élete még akkor sem volt hiábavaló, ha meg kell hálnia. Ember-vonás és ember-öröm az értelmes, nem hiábavaló életre való törekvés. Ennek lehetősége áll az előtt, aki az emberré lett Krisztus nyomába szegődik.

Öröme deríti az apostolt átélése, hogy milyen nagy mértékben és mennyire mélyen kötődik élete a gyülekezet életéhez. Egymásra vagyunk utalva. Ennek felismerése – ha helyesen éljük át – nem tesz kiszolgáltatottá, hanem öröme derít. Közös öröme. Az emberi élet egyik legnagyobb élményének átélésére.

Van, aki örül Indicativusban – és van, aki úgy érzi, erre minden külső és belső Imperativus ellenére is képtelen. Egy bizonytalan sorsú ember bátorít ma öröme. Hátha van annyi, hitele a szavának, hogy jobb sorsú, késői testvérei letéve nyűgöt, terhet, félelmet és elzárkózást, örülni kezdenek a közeledő Emberfiának!

Szabóné Mátrai Marianna

Felhasznált irodalom

- Dr. Cserhádi Sándor: *Pál apostolnak a filippibeliekhez írt levele*, Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1976
Ivan Havener, O.S.B.: *1. 2. Thesszalóniki, Filippi...levél, Korda-Bencés, Kecskemét–Pannonhalma, 1995.*
Ernst Lohmayer: *Die Briefe an die Philipper...*, Vandenhoeck&Ruprecht, Göttingen, 1954.
Eduard Thurneysen: *Der Brief des Paulus an die Philipper*, Verlag von Friedrich Reinhard, Basel

KARÁCSONY SZENTESTE

Jel 12,10–11

Szenteste különösen is fontos emlékeztetnünk magunkat, hogy istentiszteletre készülünk, nem csupán igehirdetésre. Igehirdetésünk illeszkedik bele az istentiszteletbe, tehát gondoljuk végig az elhangzó igéket, imádságokat és énekeket! Ezen az ünnepen még

kevésbé lehet számítani arra, hogy a Lelkipásztor-beli előkészítő alkalmas lehet mindenki számára előkészületként, hiszen „ahány ház, annyi szokás”. Azt is feltételezem, többen inkább félreteszik ezt a textust; főleg, ahol gyermekek vagy a gyülekezeti nyelv számára idegenek jelentős számban megjelennek.

AZ IGÉK, AMELYEK ELHANGZANAK AZ ÜNNEPEN

Advent 4. vasárnapján az öröm hangsúlyos, Karácsony 1. ünnepén arról van szó, hogy a kegyesség, a hit titka, közepe Jézus Krisztus, a 2. ünnepen pedig a karácsonyi tapasztalat továbbadásáról. Ezek a gondolatok mind megtalálhatók szentesti igékben, talán nem is baj ismételtel előhozni ezeket.

A Szenteste ószövetségi és evangéliumi igéje

1Móz 22. — javasolom a 15–17. versek olvasását is, elsősorban a 17. vers miatt: „*Utódod birtokolni fogja ellenségei kapuját.*” és a 18. vers is fontos: „*A te utódod által nyerhet áldást a föld valamennyi népe.*”

Lk 18,17 — Egyelőre nehéznek tűnik a textussal való kapcsolata, hiszen a Jel 12-ben felnőtt döntésről, elhatározott kiállásról van szó, tehát első hallásra éppen a gyermekként fogadás ellenkezőjéről. Hacsak nem éppen arról szólnak majd, hogy a gyermekként fogadás nem naivságot, gyerekeséget jelent. Sőt.

TEXTUSUNKRÓL

Feltétlenül szükséges az igét megelőző és követő kép értelmezése is, mert ezek a képek engedik érteni akár a Krisztus hatalmáról szóló himnuszt, akár a „testvéreink” győzelmét, akár a 12. vers ünnepontó, félelmetes kijelentését, amelyet az, aki ünnepi hangulatot kíván elérni, inkább kihagy.

Karner Apokalipszise (ez nem egy újonnan megtalált apokrif) alapján bizton állíthatjuk, hogy a szülni készülő asszony a Messiást, szabadítót váró Isten-népe, sőt talán gondolhatunk az egyetemes, ma is érzékelhető várakozásra, amely győtrődik, kínlódik a jelenvilág megoldhatatlan nyomorúsága miatt. A születő gyermek valóban Jézus Krisztus, de nem a karácsonyi gyermek, hanem az Úr, aki golgotai váltságfalával és feltámadásával végső diadalt aratott. A sárkány, az ősi kígyó, a Sátán először Krisztus ellen támad — erről szól Jel 12,7–12 —, majd miután ez kudarcba fullad, a szabadulásra váró nép ellen lép (13kk). Ez a küzdelem folyik tovább a 13. fejezetben is. Mind a 13. fejezet, mind a 12,17–12 azt jelzi, hogy a Sátánnal való küzdelem nem a szellemvilág harca, hanem nagyon is fizikai valóságban zajlik, hiszen a Sátán is személyekben, uralkodókban jelenik meg (szarvak, fejek, koronák), és Mihály és angyalainak seregéről is kiderül, hogy azokból áll, akik Jézusért „nem kímélték életüket mindhalálig”. Ezért a napba öltözött asszony nem az üdvözültek serege, hanem a világ, az Ószövetség, illetve Krisztus e földön küzdő népe — tehát a szószék alatt ülők mind. Sőt a szószéken álló is. Küzdő nép ez — függetlenül attól, hogy keresztyén-e vagy csak vallásos —, mert levettetett a sárkány a földre.

KÉRDÉSEINK AZ IGÉRŐL

Mikor van az a „most”? Mielőtt válaszolnék erre a kérdésre, másik fordítási lehetőséget is bemutatok: „Most lett meg a mi Istenünk szabadítása és ereje és országa, és az Ő Krisztusának hatalma.” Ez a fordítás arra irányítja a

figyelmet, hogy Krisztus és a sárkány nem egy meglévő hatalmon viaskodtak eddig, s amelyet most Krisztus teljesen megszerzett, hanem „Szenteste” Krisztus szabadítása, ereje, országa és hatalma valósult meg teljesen. Mikor történt vagy történik ez? Amikor a Sátán levettetik a mennyből, amikor nem vádolhat minket Isten előtt. És ennek lehet ugyan történelmi ideje, de pontosabb ha azt mondjuk (Lk 10,18 bátorít erre), hogy mikor Krisztus evangéliuma hirdettetik. Ezért van helye ennek az igének Karácsonykor is. Ez a „most” kötődik Jézus földi megjelenéséhez, ittlétéhez, kereszthalálához (Bárány vére), de az Egyház igehirdetése, amely Krisztusról tesz bizonyosságot, szintén magában hordozza a „most”-ot. Így az egek lakóinak vigadozása nem időhöz kötött, hanem az evangéliumhoz, tehát az idej Karácsonykor is bátran hangozzék a felszólítás.

Miért jó az, hogy a mennyből levettetett a sárkány a földre? Mert ez ad a küzdő Egyháznak reménységet. A keresztyénség nem álmodozás. Nemcsak az ünnepek elmúlásáról tudunk, hanem arról is, hogy ünneplésünk sem tökéletes. A mi reménységünk nem az, hogy a jelenvilágot tökéletessé tehetjük a mulandóság keretei közt, hanem az, hogy a maradandóban van helyünk. Ez ad erőt a mindennapok küzdelmeire. És jaj azoknak, akik erről a reménységről elfeledkeznek és behódnak a sárkánynak, és jaj nekünk, földön küzdőknek, mert a behódolás kísértése egyre erősebb. Ezért jó olykor megállni, ünnepelni, emlékeztetni magunkat Jézus értünk való harcára, győzelmére.

Végül is ki győzte le a sárkányt? Sok-sok igehely bizonyítja, semmi kétségünk nincs afelől, hogy Krisztus győzte le az ő-ellenséget. Itt azonban a mártírságot is vállaló testvérekről állítja a szerző ugyanezt. Nyilvánvaló, hogy a két gondolat nem állhat ellentétben egymással. János is azonnal hozzát teszi: „legyőzték őt a Bárány vérével”. Azaz Krisztus küzdelme a forrása, sőt ereje a „testvérek” győzelmének. Viszont a jánosi gondolat — mivel ilyen élethelyzetben született — felhívja a figyelmet a hűség (hit-hívő-hű) küzdelmeire. Gondoljunk a 454. énekünkre! S ha szabad Karácsonykor Isten nagy ajándékára tekintettel kis ajándékokat adni egymásnak, hogyné lehetne Krisztus nagy győzelmére tekintettel beszélni Isten népének, a hívőknek „kis” győzelméről. Mert ma is ilyen küzdelmekben élünk. És felhívja ez az ige a figyelmet az igehirdetés erejére is. Nagy reménység ez nekünk is, akik félelem és rettegés közepette állunk ilyenkor gyülekezet elé. A mi értelmet kereső szavunknak sem tud ellenállni a sárkány, mert beszédünkben is Krisztus ereje lakik.

Evvel a bizalommal bocsátom útjára az én kusza írástomat is. Hogy valamiképpen mégis nemcsak használhatóvá válik néhányak számára, hanem hasznára, öröme a kedves Olvasónak.

Bencez András

KARÁCSONY ÜNNEPE

1Tim 3,16

AZ EXEGETIKAI MUNKA ÖSSZEFOGLALÁSA

1. Alapigénk a levél szövegébe átvett, valószínűleg a gyülekezet által használt ének. Formája és tartalma szerint is trónralépési himnusz. E himnuszok mintájára

hármastagolódású manifestatio (kijelentés), praesentatio (bemutatás) és gloriificatio (dicsőítés).

2. A himnusz a bevezető szavak után hat sorból áll, mindegyik sor azonos felépítésű. Valamennyi passzív állítmánnyal kezdődik., az 5. sor állítmánya erőltetett, (a „hinni” igének valójában nincsen passzívuma). A passzív alakok Istenre mutatnak: Ő van az események háttérben. A sorokat határozók teszik teljessé. A sorok ellentétes párokat alkotnak: test — lélek, angyalok — népek, világ — (isteni) dicsőség. Az események helyszíne váltakozik: föld — menny, menny — föld, föld — menny.

3. A bevezető szavak között a „homologoumenós” arra figyelmeztet, hogy hitvallást hallunk. Így fordíthatjuk: általánosan elismert módon, ahogyan mindannyian valljuk. Az „eusebeia”: hit, hitben folytatott élet. A bevezetést így értem: „Ahogyan mindnyájan valljuk hitünk titkát...”

4. A himnusz első sorában a „sarx” nem arra az istenellenességre utal, amely az ember magatartásának jellemző vonása és amitől senki sem mentes, hanem a lét valóságát fejezi ki. Jézus valóságos ember. A második sor „edikaióthé” szava is eltér szokásos értelmétől. Talán ebben a formában írható körül: valaki valakit peres ügyben igazol. Megértésében ez az ige segíthet: „A Szentlélek szerint a halálból való feltámadásával Isten hatalmas Fiának bizonyult.” (Róm 1,4) Jézus valóságos Isten! A harmadik sorban az „ófhé” ugyanaz a forma, mely 1Kor 15-ben négyszer ismétlődik: „Megjelent Kéfnak..., több mint ötszáz testvérnek... Jakabnak... nekem is...” (5–8. vsek). A megnevezettek mind megbizonyosodtak Jézus élő voltáról. Így az angyalok is, akik közé a bukott angyalok is tartoznak. (Fil 2,10.) A Földön nem a Feltámadott látása a „normális”, hanem az, hogy hirdetik a Feltámadottat és hisznek benne, (negyedik és ötödik sor). A hatodik sor lezárja és összefoglalja az eddig elhangzottakat: Isten Jézust azért emelte fel tulajdon dicsőségébe, mert akarátának engedelmeskedve jelent meg az emberi világban. A valóságos ember engedelmissége a gyökere a valóságos Isten dicsőségének. Bármit tett Jézus, az emberek javára cselekedett.

5. A himnusz bizonyágtétel arról, hogy kicsoda számunkra Jézus. Isten őérette és őáltala kínálja fel nekünk szeretetét. Jézus, akiben a menny és a föld találkozik, mindenkit magához akar vonni. Ezért hirdetik őt az egész világon. Aki ezt megérti és elfogadja, az előtt világos a „hit”, a „kegyesség titka”, és így lesz ez a himnusz az ő énekük is. Jézus Krisztus, a valóságos ember, méltó arra, hogy dicsőítsük és magasztaljuk!

SEGÍTSÉGNYÚJTÁS MEDITÁCIÓHOZ

1. Készülésünk elején olvassuk el az ünnep kijelölt evangéliumát: Mt 1,20b–23-at. Határozzuk meg a szószéki igével közös kapcsolódási pontokat. (Pl.: az angyal már „látott” valamit, amit József még nem tud. Józsefnek is hirdettetik, hogy kicsoda Jézus stb.)

2. Ugyanígy olvassuk–gondoljuk végig Lukács 2,1–20-at.

3. Olvassuk el karácsonyi énekeinket. (Kipróbáltam: fél óra sem kell hozzá.) Néhány verssor, amelyre felfigyeltem: Ez Krisztus, Isten szent Fia, Ki mennyből jött a földre ma. (150, 3) Kit be nem foghat a világ, Most Mária öleli át (154, 3) Ő alászállt, mást felemelt, Áldd

öt, Istenedet! (156, 4) Ím a titkok titka: Krisztus született! Isten jött, mint kis gyermek. (170, 1) Hirdessük szóval, tettel étellel: Jézusban Isten szívére ölel. (171, 4) Mások nyilván egyéb mondatokat vélnek majd megjegyzésre érdemesnek. (Egyik–másik éneksor igehirdetésünk témája is lehet!)

4. A hit titka, a kegyesség titka. Természetes értelmünkkel képtelenek vagyunk felfogni, hogy kicsoda Jézus számunkra. Tudhatunk, elmondhatunk róla sok mindent úgy, hogy valójában távol maradunk tőle. Egyedül Isten nyithatja meg szívünket és értelmünket annak meglátására és elfogadására, hogy mit jelent nekünk Jézus személye és szolgálata. A titok tulajdonképpen az, hogy minden esemény, amelyről a himnusz szól, megtörtént, végbement, beteljesedett. Úgy, hogy mi is belekerültünk az események sodrásába. Azok hatnak ránk. Hatásuk nyoma rajta lehet életfolytatásunkon.

5. Végül gondoljuk végig a himnusz egyes sorait: „Megjelent testben”: Jézus megjelölhető helyen, meghatározható időpontban született. Megtalálható volt, az emberek odamehettek hozzá. Nem az események felett lebegett, hanem benne volt azokban. Kor- és sorstárs. Nemcsak együtt szenved a problémáikkal viaskodó emberekkel, hanem megoldást is tud ajánlani. „Igaznak bizonyult lélekben”: látszólag olyan utat vállalt, amely nem méltó hozzá. Meg lehetett vetni, el lehetett tőle fordulni. Félt, szenvedett, meghalt: ügye sokak szerint csődöt mondott. Ezt az életformát azonban Isten jelölte ki számára. Ezen az úton megmaradva, Isten akaratának engedelmeskedett és így lett győzedelmes Úr. „Meglátták az angyalok”: Jézus győzelme kétségbevonhatatlan. Földi szemek előtt azonban elrejtett, gyakori kételkedésünknek ez az oka. Bizonytalanokodásunkban azzal vigasztalódhatunk, hogy „felülről” másképpen látszik minden. Ez a „másképpen” való látás azért lehetséges, mert „hirdették a pogányok között”. Mi Jézus győzelmét nem érzékeinkkel tapasztaljuk, hanem hallunk róla. Az igehirdetés nemcsak biztosít minket Jézus győzelméről, hanem annak részeseivé tesz sokunkat. Ez az üzenet válogatás nélkül mindenkihez szól. Senki sincs háttérbe szorítva, a hallás lehetősége korlátozatlan. Életet, jövődőt formáló erővé ez az üzenet azonban csak hit által lesz. „Hittek benne a világon”: ahogyan csodálatos dolog az angyalok látása, éppúgy lenyűgöző az emberek hite. Mennyire hatalmas az Isten: Lelke erejével Ő mindenki hitének forrása! „Felvitették dicsőségben”: Isten szándéka és munkája Jézus által célhoz ért. Az ő élete és szolgálata által Isten mentő szeretete jelent meg közöttünk. Jézus méltán mondhatta és kérhette: „*Én megdicsőítettelek téged a Földön azzal, hogy elvégeztem azt a munkát, amelyet rám bízál, hogy elvégezzem: és most te dicsőíts meg Atyám...*” (Jn 17,4–5).

NÉHÁNY GONDOLAT AZ IGEHIRDETÉSHEZ

1. A mondanivaló egymondatos megfogalmazása: Jézus születése reménység minden ember számára, hiszen Isten világából azért jött el a miénkbe, hogy megtalálhassuk és megváltott–megváltozott életünkkel dicsőítsük.

2. Sokan vallják, hogy Karácsonykor mellőzhetetlen a karácsonyi evangélium, Lk 2,1–20. Ezt az evangéliumot megszólaltathatjuk úgy, hogy párhuzamba állítjuk

alapigénk gondolataival. Pl.: „Megjelent testben” — a pásztorok ezért hallhattak róla, mehettek a jászolhoz, mondhatták tovább a róla kapott üzenetet. Mindez a mi életünkben is valóság lehet.

3. Említettem, hogy témaként használhatjuk valamelyik karácsonyi énekünk egy–egy sorát. Pl.: „*Ím a titkok titka: Krisztus született!*” A titkok vonzzák az embereket, sok titkot tilos feszegetnünk. Egy titok azonban kutatható: hitünk titka, Krisztus titka. Amint közeledünk hozzá (az ige által, az üzenet segítségével), tapasztaljuk, hogy egyszerűen csak ő jön felénk, ő van előttünk. Találkozik velünk. Ezért a találkozásért szállt a mélybe, ezért vette magára emberi testünket. Átala kapcsolat keletkezik Isten világa és a miénk között. Ez a kapcsolat nem az Istennek kell, nekünk fontos. Jézus engedelmeségéért angyalok társai, az Ország örökösei, Jézus el nem múló dicsőségének szemléelői és részesei lehetünk.

Bohus Imre

KARÁCSONY MÁSODIK NAPJA

1Jn 1,1–4

EGZEGÉZIS

János első levelének a János evangéliumának prologusára (Jn 1,1–4) emlékeztető kezdőmondattal az élet igéjének megjelenéséről tesznek biznyságot. A bevezető szavak aláhúzzák: Krisztus Isten örökkévaló igéje, de egyúttal földi–történelmi valóság is. Azzá lett, amikor emberek által érzékelhető — hallható, látható, megfigyelhető, megtapintható — formában megjelent, kinyilatkoztatta magát illetve kinyilatkoztattott (faneroó, aor. pass.).

E két jellemző vonás, az Atyánál levő „örök élet” és ennek, a szemtanúk előtt, tér és idő korlátai között megjelent „földi mása”, Krisztus valóságos isteni és valóságos emberi természete mégis megfelfejthetetlen titok, melynek egyetlen „magyarázata”: Istennek az ember felé forduló szeretete. Isten egyszülött Fia emberré lett, hogy mi, emberek Isten gyermekeivé lehessünk:

Krisztus személye híd, kapcsolópont Isten és ember között. Az örök élet manifesztálódott az ő földi életében, hogy hihessünk benne, közösségünk lehessen vele és e hit és közösség által nekünk is örök életünk legyen. A levélíró erre a hitre hívja a megszólítottakat és koinóniára, lelki–szellemi közösségre Krisztussal. Öröme akkor lesz teljessé, ha olvasói megosztják vele és egymással is ezt a krisztusi közösséget, az „élet igéjének” igaz ismeretét.

MEDITÁCIÓ

„*Tegnap harangoztak,
Holnap harangoznak,
Holnapután az angyalok
Gyémánt havat hoznak.*”

írja Ady Endre a magyar irodalom egyik legszebb karácsonyi versében, „Kis karácsonyi ének”-ében. Karácsony estéjének, majd első ünnepének „tegnapja” után karácsony második napja az a „holnap”, amikor tart

még az ünnep, istentiszteletre hívnak még a harangok, de már várjuk a „holnapután”, a szilvesztert, az új évet, gyémánt havat hozó angyalokkal. Kibontva a kapott ajándékok. Élmény és nem emlék még a szentesti hangulat, öröm. Az ajándékozás „mennyből az angyalos”, gyertyavilágos estéje vagy szikrázó reggele után, karácsony második napján íme, itt a ráadás-ajándék. Azoknak is, akiknek valamiért „nem sikerült” az ünnep, egyedüllét sekélyesítette, ott is, ahol a gondok zátányán megfeneklett a szeretet és a meghitt öröm „névre szóló” vagy nevenincs szomorúságba, indulatokba, feszültségekbe fulladt.

János első levelének ez a szakasza a Jézusban megjelent isteni ajándékot nyújtja át, „bontja ki”, hogy annak örüljünk. Ahogy Isten Krisztusban nem legyőzni akarja a világot, hanem meggyőzni, úgy János is meg akarja győzni olvasóit: fogadják el, vigyék magukkal mindennapjaikra ezt az ajándékot. Bármennyi örömben volt is eddig részük, legyenek részesei a teljes, a „csúcs”-örömmek, a közösségnek Istennel, Jézussal és egymással, a gyülekezettel.

A trójai falóról mondja a szállóige: félek az ajándékot hozó görögöktől. Távtanítóktól és tévtanításoktól, hamis dogmatikától, beteges lelki-szellemi befolyástól, „világtól”, „sötétségtől”, istenellenes léttől való félelem János korabeli és huszadik század végi légkörében a levél írója biztosít: Isten Jézusban nekünk adott ajándékától senkinek sem kell félnie. Az élet ígéje nem legenda. Nem a világtól elrugaskodott, szárnyaló szellem szüleménye, de emberré, élő személlyé lett. Megtestesült, kézzel fogható valóság! A negédes, nosztalgikus karácsonyi hangulatból kizökent, kijózanít, ünnepen túli távlatot idéz a jánosi mondatok mögött lüktető kérdés: Van-e életre (örök életre!) szóló bizalmatok az élet ígéje iránt? Isten karácsonyi ajándéka iránt? Jézus Krisztus iránt? Van-e, telik-e örömtők a bizalmas közösségben Vele és egymással az ünnep után is? Teljes, maradéktalan örömtők...

Tegnap is az volt, ma is az és 1997-ben is az lesz, aki szerte járt, tanított és gyógyított, magához engedte a gyermekeket, csodákat tett, parancsolt a viharok, a háborgó tengert lecsendesítette, megtörte a kenyeret és imádkozott, meghalt, de feltámadott, akinél a halál és pokol kulcsai vannak. Őt hallották, látták, figyelték és érintették meg a kezükkel és a hitükkel Jánosék. Isten Krisztusban „igent” mondott a világra. A mi órá mondott igenünk pedig az egymásra is kimondott igenben válik érvényessé!

GONDOLATOK AZ IGEHIRDETÉSHEZ

Michelangelo, a híres művész úrvacsorai képére három héten keresztül festett egy kis hajócskát. Egyszer észrevette, hogy az emberek a háttérben lévő hajót figyelik. Erre elővette ecsetjét, egy erőteljes vonással letörölte a hajót és azt mondta: „Csak Jézust szabad megcsodálni!”

Visszatérve a feladatokkal és problémákkal teli egyszerű hétköznapiakhoz, az ünnepek után megélenkülő „vizeken” egyre több „hajó” úszik körülöttünk, köti le, tereli el a gondolatainkat, figyelmünket. Beígért áremelések. Újabb félelmek betegségtől, testi-lelki leromlástól. Félelem a holnaptól. A figyelmünket elterelő, hitünket próbáló háttéresemények ellenére nézzünk Jézusra! *Van-e, lesz-e örök* nemcsak a

karácsonyfa mellett állva, de a mindennapi munkában, rohanásban is *igent mondani Rá?* Sohasem ő tűnik el az ünnep végével. Mi veszítjük őt szem elől. Ezért mutat rá János, egy határozott mozdulattal eltörölve mindazt, ami elvonja róla tekintetünket. „Csak Jézust szabad megcsodálni!” Egy rövid írásában *Franz Kafka* az emberi élet bizonytalanságát próbálja érzékeltetni. Olyan helyzetben vagyunk, mint azok az utasok, akiknek a vonata kisiklott egy hosszú alagútban. az utasok leugrálnak a kocsikról és fényt keresnek a sötétben. Az alagút bejárati fénye azonban nem látszik már, és alig-alig villan valami fény a kijárat felől. Jézus azért jött, hogy világosságot gyújtson az élet alagútjában. Így mondta: „*Aki engem követ, nem jár sötétségben*”. A fény felé fordulva, Krisztusra tekintve, megragadva az „utastársak” kezét, van kiút a kiuttalanságból. *Jut-e örök erre a kézfogásra?* A bellum omnium contra omnes (mindenki háborúja mindenki ellen) sokszor kísértő állapotában, *tudunk-e egymásra igent mondani?* Még a kellemetlenkedőkre, a bosszúságot okozókra, az ellenségekre is? El tudjuk-e egymást úgy fogadni, ahogy Isten minket elfogadott karácsonykor? Karácsony igazi ereje és hatása az ünnepek után mutatkozik meg...

Dosztojevszkij maga beszéli el, hogy éppen karácsony napján szabadult ki a börtönből. A valamikor jobb napokat látott orosz író élete lejtőre került. A fogságból szabadulva, a városban járt-kelt s belegendolt: mennyire nyomorult lett és milyen képtelen arra, hogy bárkinek is örömet szerezzen. Lesújtotta tehetetlensége, hogy máson segíteni nem tud. Érezte: a szeretet megnyilvánulását nem szabad várnia, sőt elvárnia, hanem annak a mennyei öröm hirdetésére kitérült szívéből másokra kell áradnia.

Öröminséges világunkban a Jézus előtt kitérült szív és a másokra áradó szeretet, a hétköznapiakon átélt közösség Krisztussal és egymással, a maradandó öröm garanciája. Újlesztendő küszöbén, *igent mondunk-e vajon erre az örömrre?*

Bácskai Károly

KARÁCSONY UTÁNI VASÁRNAP

Fil 4,8-9

Textusunk helyzete a levél összefüggésében

A filippibeliekhez írt levél, mint teológiai tanulmányainkból tudjuk, valójában két levél. Mindkettő szerzőjének Pált tekintik. Karácsony utáni vasárnapunk textusa Cserhádi szerint (Izd. *Dr. Cserhádi Sándor*: Pál apostolnak a filippibeliekhez írt levele 12. o.) a második levélhez tartozhat, mégpedig úgy, hogy a megelőző 4,4-7 szakasz az első levél befejező intelmeihez tartozik, a 4,8-9 pedig a második levél befejező intelmeinek kezdete.

Abban az értelemben viszont, hogy befejező intelmekről van szó, nem kapcsolódik szorosan a levél fő mondanivalójához, amely egyébként a gyülekezet körében fellépő tévtanítás ellen szól (Izd. 3,4-6.9)

A záró intelmek „*olyan fontos útmutatásokat tartalmaznak, amelyekről nem hallgathat az apostol. Itt foglalja össze tehát mindazt, »ami még a szíven van«.* A záró intelmek rendszerint egymáshoz is lazán kapcsolódnak... ezért a magyarázatnak sem kell minden

áron logikai kapcsolatot keresni közöttük. Ami mégis összefogja őket, az a keresztyén élet... A 8. és 9. versekben a helyes cselekvésre buzdító intelmek kerülnek előtérbe.” (Cserháti kommentár 204–205. o.)

AZ INTELMEKRŐL

4,8: A nyolcadik vers felsorolása a korabeli erkölcs-katalógusokban gyakorta előforduló erényeket tartalmazza. Így ez a felsorolás az emberi együttélés normáit jelenti abban a korban. Mindez azt mutatja, hogy erényről, jóról és rosszról a pogány világ (tehát, aki nem keresztyén) is tud. A bűn rontása ellenére is Isten belénk írt törvényét ismerjük és tudjuk. Ez alapján beszélhetünk humánusról is. De vajon mi köze van ennek az általános értelmű humánusmnak a keresztyének magatartásához és miért inti a gyülekezetet Pál, hogy vegyék fontolóra az erényeket? Ez az intés azt jelenti, hogy nyitottak legyenek a gyülekezet tagjai a világ felé. Ne fogják be a fülüket, hanem inkább vegyék fontolóra, vajon helyes-e az életnek ez vagy az a dolga, véleménye. De ez már a 9. vershez vezet át bennünket.

4,9: A kilencedik vers egyértelműen a „keresztyén mondanivalót” fogalmazza meg, mely „a hagyomány átvételét, tanulását és megőrzését éppúgy megkívánja, mint a Pál saját életpéldájára való figyelést. Itt már az utasítás is erőteljesebb, nem csupán „gondolkodásra”, hanem „cselekvésre” buzdít Pál, vagyis a tradíció ápolása mellett a korszerűnek gyakorlását akarja elérni.” (id. Magassy Sándor: Perikópák) A keresztyén ember tehát az ige útmutatása alapján tájékozódik a világban keresztyéni életében csakúgy, mint a társadalom polgáraként. Ez az életében a zsinórmérték. Ezt tanulja, ebben mélyül el, ezt adja tovább saját életpéldáján át is.

A VASÁRNAP JELLEGE

Ezek az intelmek általánosságuk miatt bármely évközi vasárnapon elhangozhatnának. Mi teszi mégis alkalmassá ezt az igét arra, hogy éppen a karácsony utáni vasárnapon hangozzék el. Úgy gondolom, hogy a 9. vers utolsó fél mondata: „...és veletek lesz a békesség Istene!” Karácsony első napjának ógyházi perikópája Jézus születésének története, benne az ismert mondattal: „dicsőség a magasságban Istennek és a Földön békesség...” (Lk 2,14) Megszületett a Földre az Isten Fia, a megígért Megváltó, hogy megbékéltessen minket Istenrel az által, hogy bűneink bocsánatáért meghaljon. A karácsony utáni vasárnap címe: a békességet szerző Isten — éppen erre a karácsonyi örömhíre utal; a textus pedig ígéretet tartalmaz arra nézve, hogy keresztyéni életünket élve, a békesség Istene mindig velünk fog maradni.

GONDOLATOK AZ IGEHIRDETÉSHEZ

Még karácsony hangulatában élünk. Fülünkbe cseng az angyalok szózata (bár igaz, hogy ez évben textusként nem kerül elő Lk 2,1–14, de mindenki ismeri) „dicsőség a magasságban Istennek és a Földön békesség...”. A mai igében pedig azt az ígéretet hallottuk: veletek lesz a békesség Istene! Békesség — a karácsonyi történetben is és a mai igében is. Békesség, amely az emberi szívek békességét jelenti, és amelyet Istentől kapunk. Ő békéltet meg minket Fia testtelétele és kereszthalála által. A békességszerző Isten pedig soha nem akar minket magunkra hagyni, hanem velünk akar lenni, ahogyan ezt az igében is ígérte.

Karácsonytól távolodva, lassan visszazökkenve a

hétköznapiakba, a mai ige már nem a karácsony örömhírével, a békességet teremtő Istennel foglalkozik, hanem az örömhíren alapuló élettel, más szóval az Isten által megbékéltetett ember életével a hétköznapiakban. Örök kérdés a keresztyén ember számára: keresztyénként hogyan viselkedjen a világban, hogyan viszonyuljon a világ dolgaihoz? Ehhez ad útmutatásokat Pál a mai igében:

1. Fontolgassuk a világ értékeit!

Pál szerint a világ nem csak rossz: vannak értékei. A nem keresztyén ember is tud jót tenni. Az ő szívében is van törvény, a „szívekbe írt” törvény, melyről tud. Ilyen például a ’ne ölj’ parancsa, mely mindig az élet védelmét jelenti, nemcsak keresztyéneknek, hanem minden embernek. Az arany szabály igazsága is „amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük...” (Mt 7,12) a nem hívó számára is igazság, érték. Pál tehát nem elutasító a világgal szemben! (Mint ahogyan a szerzetesi stb. közösségek, szekták igen.) De Pál azt mondja: vegyétek figyelembe a világ értékeit. Vagyis ne átgondolatlanul és ne kritikátlanul vegyünk át mindent, mert lehetnek, vannak olyan értékek, melyeket mi keresztyének nem tartunk értéknek. Divat és irigylendő a talpraesettség, mely mértéktelen könyöklésen át is keresztülviszi a maga igazságát. Vagy az ’élelmes’ aki mindenből hasznot tud húzni. Fontolgassuk tehát a világ értékeit!

Ehhez a mérce az ige.

2. Mindent az ige alapján fontolgassunk! Mindent az ige zsinórmértékén mérjük le!

A hosszmérték egysége az egyméteres rúd, az etalon, mely Párisban van. Ehhez mérnek métert a világban. A mi ’etalonunk’ az ige. Ahogyan Krisztus példát mutatott nekünk, Ő pedig minden fölé a szeretet parancsát helyezte.

De azért, hogy a mércétől el ne térjünk:

3. Tanulnunk kell az igét!

Nemcsak néhány évi hittantanyúlást jelent ez, hanem az igében való elmélyülést, tanulmányozást egy életen keresztül. Az ige valódi mondanivalójának állandó keresését, és a változó világban felvetődő új kérdésekre adandó, az ige megálló válaszadásokat. Ehhez Pál még a személyes példaadás fontosságát is hangsúlyozza: mi keresztyének (és nem csak a lelkészek) életünkkel mindenképpen példát mutatunk arra nézve, milyenek is vagyunk mi. Mennyiben mutat a magunk keresztyéni élete Krisztusra?! Látják-e rajtunk azt, hogy úgy élünk, amint tanultuk, ahogyan arra minket az ige tanított?!

Csak megélt keresztyéni élettel taníthatjuk a világot és a jövő nemzedéket arra, amit mi is szüntelen tanulunk és benne elmélyülünk: az igére, mely számunkra mindig a zsinórmérték is, melyen lemérhetjük a világ értékeit és tájékozódhatunk a világban!

Isó Dorottya

ÓÉV ESTE

2Kor 4,15–18

A TEXTUS MEGÉRTÉSÉHEZ

A kijelölt igeszakasz szerves része egy hosszabb, nagylélegzetű fejtegetésnek, amelyben Pál apostoli

szolgálatának dicsőségéről és nyomorúságáról vall. Ennek megfelelően igénk értelme is csak ennek az összefüggésnek ismeretében nyílik meg előttünk.

15. v.: Az a „minden”, ami értünk van, ebben az esetben az apostol életet, emésztő, de életet adó szolgálata az evangéliummal (10–12. v.). Az ezt követő célhatározói mellékmondat sokféleképpen érthető, aszerint, hogy az egyes mondatrészeket miként kapcsoljuk össze. A leghelyesebb fordításnak a következő látszik: „hogy a kegyelem megsokasodva minél több ember által bőségessé tegye a hálaadást Isten dicsőségére.”

16. v.: A „nem csüggedünk” kifejezés az eredetihez képest erőteljes, mert nemcsak lelki, hanem fizikai belefáradás is szóba jöhet. A „külső” és „belső emberünk” ellentétpár értelme rendkívül vitatott. Pál maga is ritkán él vele embervoltunk rejtélyének megvilágítására. Első hallásra az olvasó a görög filozófia (platonizmus, sztoicizmus) dualista, anyagi és lelki összetevőre osztó emberképére gondol. Nem valószínű azonban, hogy Pál az ember lelki oldalát magasabbrendűnek állítaná be. Szerinte a bűn az ember pszichikumát is megrontotta. *Bultmann* egzisztencialista megoldása, amely szerint a „belső emberünk” az a lényünk, amely rákérdez „igazi valójára”, sem meggyőző. Tanácsos ebben az esetben is először a szövegkörnyezetben körülnézni. A „külső emberünk” nyilvánvalóan a mi látható, megragadható „halandó testünk” (11. v.) A „belső emberünk” viszont az a rejtett lényünk, amely Isten színe előtt tudja magát és Istenre hagyatkozik (lásd: Ef 5,16–Róm 7,22).

Bultmann hívja fel arra a figyelmünket, hogy a „belső embernek ez a napról napra történő megújulása” nem értendő valamiféle tökéletesedési folyamatnak. Ez a „belső emberünk” naponként abból él, ami nem az övé, ami Krisztustól származik, s ahogy peregnék a napjai, egyre inkább erre hagyatkozik.

17. v.: A külső és belső emberünk jelene és jövője között is ellentmondás feszül. A szövegösszefüggésből nyilvánvaló, hogy az apostoli szolgálat viszontagságai életbevágóak és korántsem könnyedén átvészeltető múltó és jelentéktelen terhet jelentenek. Csupán az eljövendő élet dicsősége súlyához mérten kell ilyennek tekintenünk. Sorsunk megítélésének radikális áthangolásáról van szó!

18. v.: Az eredeti szövegben nem egyszerűen valamit szemlél az ember, hanem a „scopus”-ra tekint, vagyis a célhoz tartja magát. A láthatók és láthatatlanok ellentétét ismét felfoghatjuk a hellénista filozófia síkján. De nem valószínű, hogy Pál mindent időtállóan tekintene, ami nem érzékelhető valóság. Ismét a közvetlen szövegkörnyezet ad eligazítást. Ideiglenes az elhalás folyamatának kitett „külső emberünk”, de maradandó a „belső, Istenhez kapcsolódó emberünk”, aki az eljövendő lét reménységében él (5,1–10). Ez a most még nem látható cél határozza meg az életünket. A „belső ember” az, akiben él ez a reménység, és akit ez a reménység tart életben.

KAPCSOLÓPONTOK AZ IGEHIRDETÉSHEZ

Az óév estét felfoghatjuk kazuális alkalomnak is, amikor az igehallgató szituációját fokozott mértékben figyelembe kell vennünk. A polgári év utolsó napján elemi erővel tör reánk a felismerés, hogy az idő

ellenállhatatlan sodrásában vergődő emberek vagyunk. Életünk minden pillanatát jellemzi ugyan ez a helyzet, ilyen értelemben minden „napunk gonosz” (Ef 5,16), mert mulandó, és magával ragadja a lehetőségeinket is, de az év fordulóján **tudatosodik bennünk**, amiről hajlamosak vagyunk elfeledkezni. Pál szavai segítséget nyújthatnak nekünk ahhoz, hogy kétségbeesés vagy duhajkodásba fojtás nélkül Isten színe előtt nézhessünk szembe mulandó voltunkkal.

Mindenekelőtt fel kell ismernünk, hogy nem egyedül, sőt nem is elsősorban az idő múlása határozza meg az életünket. Istennek legyen hála, belekerültünk egy olyan sodrásba, amelyben mindaz, amit **Krisztus és az ő nevében az ő szolgálói tettek az örökkévaló Atya szeretetéhez vitt** el minket. Ha pedig az övéi vagyunk, akkor minden múltó pillanat közelebb hozza azt az időt, amikor semmi sem választhat el minket Tőle.

Másrészt Isten megbízásából vagyunk ebben a mulandó életben. Éppen az idő mulandósága teszi a napjainkat hallatlanul érdekessé, hiszen feladatainkat csak addig végezhetjük el, **amíg le nem jár az időnk**. Ezért az óév este a hálaadás és a lelkiismeretvizsgálat kivételes alkalma is.

Ha Istenbe kapaszkodva éljük át az idő sodrását, akkor ő segít nekünk kifogni az időn. Az évek mindannyiunkon elvégzik romboló munkájukat. Barázdát szántanak az arcunkra, elveszik egészségünket, elviszik szeretteinket, beárnyékolják örömeinket. De ami megtörténik e múltó világhoz kötött lényünkkel, nem feltétlenül következik be Istennel való kapcsolatunkban. **Ez megújulhat**, sőt minél erőtlenebbé válunk a múltó idővel, annál több hely juthat Isten számára. Ősz fejjel is megmaradhatunk Isten gyermekének.

Ha Isten ismeretében tesszük mérlegre gyorsuló iramban múltó életünket, akkor nemcsak a veszteségeinket emlegethetjük fel. Amit Isten készít nekünk magánál, az minden várakozásunkat felülmúlja. Merjünk abban hinni, **hogy az idő Isten akaratából és jóságából nekünk dolgozik!** Ahhoz képest, ami Istennél reánk vár, minden csekélység, legyen az akár örvendetes dolog, amelynek elmúlása fájdalmasan érint minket, legyen az fájdalmas, amit magunkkal kell hurcolnunk a jövő esztendőbe is.

Az, hogy miként éljük át az óév este kapuzárásai pánikját, nagy mértékben attól függ, hogy min tájékozódunk. **Tartsuk hát szem előtt Isten dolgait**, amik ugyan nem érzékelhetők, de hittel megragadhatók. Nem szükséges elfojtanunk mulandó voltunk tudatát. Isten kezében a múltó idő is javunkat szolgálja. Így több lesz a hálát adni valónk, mint a felpanaszolni valónk. Ha pedig hálásak vagyunk, akkor mindig Isten válik jelentősebbé magunk és mások számára

Dr. Cserháti Sándor

ÚJÉV ÜNNEPE

ApCsel 4,1–12

Isten népének ebben a világban mindig azt a reménységet kell hirdetnie és képviselnie, amit Péter és János tett: „Jézus által van feltámadás a halálból.” Ez egyaránt érvényes evilági reménytelenségeinkből való

szabadulásokra, betegségekől való gyógyulásokra és a halál utáni jövőre.

A textus a jeruzsálemi templom kapujában kéregető sánta meggyógyítása utáni események leírása. — Ha az előttünk álló évre, benne a világunk, magyar társadalmunk és valahol önmagunk helyzetére gondolunk, talán nem erőltetett a kép, ha ez együtt úgy jelenik meg előttünk, mint egy sánta, a maga predestinált állapotával, nyomorúságával és kiszolgáltatott helyzetével.

Milyen hatalom segít?

Talán a gazdag Nyugat? Ötvenhatban és a rendszerváltás után is szomorú tapasztalatokat szereztünk. A nemzetközi tőke nem nyúl önzetlenül a hóna alá azoknak, akik segítséget várnak tőle. A nálunk befektető nyugati cégek nem elsősorban a mi gazdasági és szociális problémáinkat tekintik feladatuknak. A munkanélküliség enyhítése, az ország iparának és kereskedelmének a fellendítése nem elsődleges céljuk, hanem a nyereség stabilizálása és növelése.

A „bénát” ma sem lehet talpra állítani csupán azokkal az erőkkal, amelyekkel a világ rendelkezik. Erkölcsi erőre, belső megerősödéssre, hitre lenne szükségünk, hogy a bénultság oldódjon, a reménytelenség és kiábrándultság enyhüljön. Hogy valóban el tudjon indulni társadalmunk az önmagára találás, az erkölcsi megújulás, a talpraállás útján.

De ugyanez érvényes keresztyén életünkre is, amelyben részben érvényesülnek a társadalmi hatások, a szektás és szekularizáló jelenségek. Másrészt a modern társadalom istenhitet gyengítő, azt túlhaladottnak tekintő hatásai is sokszor észrevétlenül határozzák meg a keresztyén ember gondolkodásmódját, szemléletét. A liberalizmus hatása olyan erőteljes, és megtévesztő, hogy általa beszűrődnek és elfogadottá válnak olyan eszmék és életvitel, amely nem fér össze a jézusi tanítással.

Ezért alkalmas ez az ige és jó lehetőség az évkezdet arra, hogy tisztázzódjanak azok a dolgok, amelyekre a keresztyén élet alapvetően ráépül. Amelyből mindig erőt merít és amelyről kiindulva tervez, valósítja meg az élet gyakorlatát és alapozza a reménységét. Ez pedig a Jézusban való hit, aki feltámadt a halálból.

Kinek a nevében?

A kezdetek óta megkérdozett az egyház és az egyes keresztyén ember: kinek a hatalmát tapasztaljuk és kinek a nevét valljuk? Ha működik az életünkben az élő Jézus által elindított és fenntartott folyamat: a hatalmát megtapasztaltan nevében szólunk és cselekszünk, előfordulhat velünk is az az eset, amely Péterrel és Jánossal történt, a földi hatalmak úgy bánnak velünk, mintha nem jót, hanem gonoszt tettünk volna. De Jézus boldognak mondja azokat, akiket miatta gyaláznak és üldöznek. Ez a boldogságérzés ismeretlen marad azok számára, akik a keresztyénség leple alatt hamis kompromisszumokra, lelki korrupciókra, behódoló bizonyágtételekre, hatalmi érdekek kiszolgálására, öncélú tettekre és magatartásformákra hajlanak a Krisztusra való ráépülés helyett, aki szegeletkővé lett.

A kisémmizettek szószólóit, a kicsinyek és elesettek pártjára állókat, az igazságot keresőket a világi hatalom igyekszik a jog érvényesítésének látszatával félreállítani, olykor likvidálni. De ebben a történetben

ennél sokkal többről van szó. A két apostol annak a nevében cselekszik, aki nemcsak egy-egy súlyos emberi sors megoldója, hanem aki a nevében hordozza Isten szabadításának és gyógyításának az erejét, az egész világ, az emberiség számára.

Nem adatott más név

Egy új esztendőre előretétező reménység tartalmát és ígérteit a mi számunkra Jézus neve hordozza. Az Ő nevében új élet kezdeni azt jelenti, hogy velünk az Isten segítsége, megmentő hatalma és szeretete. Jézus nevében Isten mindenséget átfogó, megújító tervének a titka van elrejtve. Páratlan biztatás egy sok kétséget rejtő új évre. Jézus nevének a jelentése: Isten hatalmasan megsegít! Jézus neve azt jelenti, hogy újra fölállhatunk és elindulhatunk, megújult erővel és bizalommal iránta. Nem látványos elhatározások és fogadkozások alapján, hanem Jézus nevének szabadító ereje által.

Karl Rahner írta: „Maran athát kiálthatunk az új év elé is. Mert az Úr érkezik életünk új esztendejébe. Mit hoz nekem ez az új év? Jézus Krisztust, a megfeszítettet és föltámadottat. Halálának és feltámadásának a titkát életembe és halálomba. Az ő ragyogó fényességét hittem fáradozásaimba, ígérteit reményeim küzdelmeibe, irántam való szeretetét mindig megújuló törekvéseimbe, hogy őt szeretve, megtaláljam őt és sorsában osztozzam”.

Az emberiség sokszor ígértesnek tűnő, nagy reménységet hirdető személyei valahol mind kiábrándulást és csalódást okoznak a rájuk építőknél és mind eltűnnek a történelem, a politika és az idő süllyesztőjében. Sokszor csak évek, évtizedek múltán derül ki róluk a kiábrándító valóság: ők sem igazán az ember javát, a világ jövőjét szolgálták, hanem evilági, hatalmi érdekeket, önző, egyéni szempontokat.

Azok közül, akik hallgatták az ígét, sokan megtértek. Az Istent keresők ígéje köré gyülekeznek, mert a világ nem tudja kielégíteni az igazság után vágyakozók igényeit. Nagyszámú megtérésről számol be ez a történet. Mi azonban mintha hozzászoktunk volna ahhoz, hogy egyházunk létszámát tekintve, egyre kisebb számokban kell gondolkoznunk. A „kis nyáj”, mintha megszokottabb dolog lenne, mint az ébredés, amely a világ más tájain ma is történő esemény. Az evangélizációink keveseket mozgatnak meg.

Isten ebben az esztendőben sem a sikereink alapján fog megmérni, hanem a hűségünk alapján. De a hűség az Isten országa rendje szerint azt is jelenti, hogy hirdetőjünk és éljük a Krisztus haláláról és feltámadásáról szóló örömhírt. Az evangélium hirdetésének a nehézségei a megváltozott körülményeink között sem kisebbedtek, csak más formában jelentkeznek. Az evangélium hirdetésének az áldását, az ébredést nem mi produkáljuk. De a mi hiteles bizonyágtételünk nélkül nem árad ki a Szentlélek.

Péter a béna meggyógyítására egy olyan kifejezést használ, amely megmentést jelent. A Szentlélek által felismerte, hogy ennek a betegnek a meggyógyítása sokkal több, mint egy gyógyulás. Ez egy olyan jel, amely egy nagyobb dologra, egy erősebb jelenlétre utal, akiben nemcsak annak a sántának, hanem minden embernek reménysége van, a földi életre és az utána valóra. Ezért mondta Péter, hogy nincs másban üdvösség, egyedül Jézus Krisztusban, a benne való hit által. Ő állt a sánta gyógyítása és kihallgatásuk mögött. Nála dőlnek el

végző soron a dolgok a világban a mai napig és az új esztendőben is.

Így állnak itt egy új év kezdetén azok, akik leértékelték és megvetik azt a sarokkővet, mint akkor Péter és János felett ítélkezők, és a Krisztusban hívők, akik tudják, mert megtapasztalták, hogy nincs más név az ég alatt... Vizsgáljuk meg ezen az évkezdeten, hogy mi hol állunk. A jövőnk, a reménységünket Jézusba, vagy evilági hatalmakba és erőkbe vetjük-e? A mai emberi törekvések arra utalnak, hogy a mában gondolkozunk és a jövő egyre kevésbé foglalkoztat. A má azonban meghatározza a jövő: a feltámadás reménysége, vagy a földhözköttöttség, amelyben a halálunkkal lezárul minden. Az igazság és élet a Krisztus követésében valósul meg. Minden más csalódással, bizonytalansággal jár, valódi reménység nélkül.

A történetben nem csupán egy emberi esetről van szó, hanem rólunk, a világról és benne a jövőnkéről.

Kószeghy Tamás

Elközelített az Isten Országa

Homiletikai segítség adventi bibliáorai, vagy
igehirdetési sorozathoz

I. ÁDVENT ÜNNEPLÉSÉNEK 20. SZÁZADI GYAKORLATA ÉS AZ IGE ÜZENETE

Egyházi ünnepi időszakaink közül talán az ádvent került legtávolabbra eredeti jelentésétől. Fogyasztói társadalmunkban évről-évre ugyanaz a színjáték ismétlődik: megtelnek az üzletek, kinőnek a földből a karácsonyi bazárok — haszonorientált üzleti szellem jellemzi az ünnepek előtti forgatagot. A bőség és a túlköltekezés időszaka ez.

A társadalom maga alakította ki ezt az szokásrendszert, s úgy tűnik, az emberek többsége érintetlen marad az ádvent biblikus mondanivalójától. A hétköznapi ember azon módon akar ünnepelni, ahogy a tömegszellem diktálja. Azt akarja ünnepelni, amit saját maga alkotott és emelt az ünneplés tárgyává.

Az egyházi esztendőbe való eredeti beépülése szerint a karácsony előtti 4 hét böjti jellegű, s mint ilyen, teljesen, vagy legalábbis sok tekintetben szembenáll a 20. század végi adventi gyakorlatunkkal. A böjt a nagy ünnep igazi tartalmának befogadására való testi-lelki felkészülés — a szokottnál több elmélkedéssel, imádsággal, az önmérséklet fokozott gyakorlásával. „A böjtölés a test kívánságainak fegyelmezése révén készsége teszi a lelket a fenségeshez való közeledésre” (Aquinói Szt. Tamás).

A populáris advent- és karácsonyértelmezés veszélye, hogy maga az ünnep kerül az ünneplés középpontjába, nem pedig az ünnep Ura: Jézus. Az egész karácsonyi ünnepkörnek homiletikai dilemmája, hogy mennyire alkalmazkodjunk az általános szokásokhoz és mennyire emeljük ki ádventnek a fent említett „lelki-készülés”-jellegét. Ha kizárólag az utóbbit hangsúlyozzuk, képtelenek leszünk megszólítani a ma emberét, ha viszont túlságosan alkalmazkodunk a giccses konzum-

karácsony értelmezéshez, akkor az igei üzenet szenved csorbát.

II. A „PARUSIA” FOGALMÁNAK HÁRMAS ÉRTELMEZÉSE (DIÓHÉJBAN)¹

Ádventi igehirdetéseinkben nem kerülhető ki a „parusia” fogalma, mely egyszerre jelenti Krisztus jelenlétét és eljövételét. Három újszövetségi gondolatkör támasztja alá:

a.) Leghagyományosabb értelme: „*Eljön majd az Emberfia az ég felhőin...*” (Mt 24; Lk 21; Mk 13). Az ógyházi hagyomány szerint ádvent első hetére kerül az eszchatológikus tartalom.

b.) János irataiban különleges és kissé szokatlan módon találkozunk a parusia fogalmával. Értelmezésében Jézus dicsőséges eljövele megtörtént, amikor hűsvétkor mint győztes lépett a világba — és megtörténik mindenkor, amikor, az övéi közé jön. Jézus lelki eljövételének és állandó érkezésének témáját ádvent második hetére teszi a hagyomány.

c.) János tanítványánál, Ignatius egyházatyánál jelenik meg először a parusiának Jézus inkarnációjával való kapcsolatba hozása.

A jánosi-ignatiusi gondolatkör jelenti a születésünnepre való lelki készülést közvetlen bázisát, míg ezzel párhuzamosan jelenik meg Krisztusnak az utolsó időkben való dicsőséges eljövele, az eszchatológikus várakozás (pl. „két ádvent között”; v. „kettős ádventben élünk”). Mindkét értelmezés középpontjában a hozzánk érkező, velünk kapcsolatba lépő Úr Jézus áll. Őt kell ma is meghirdetnünk!

III. NÉGY VÁZLATOS TÉMAJAVASLAT NÉHÁNY SZEMELVÉNNYEL

1. hét: 1 Thessz 5, 1–11 — *Jézus eljövele biztonságot ad*

a.) *Biztonság — a beteljesedés ígéréteiben*

Gyakran találkozunk az Úr Napjának, a „világ végének” pontos meghatározóival. Nem kizárólag a kíváncsiság motiválja a számígtatást, sokkal inkább a biztonság igénye: biztos terminusra szeretnénk beállítani magunkat. A thesszalóniki gyülekezet azért számolt, mert egzisztenciálisan érezték át a problémát. Még a közelre várás korában éltek. Fő kérdésük volt: mi lesz, ha meghalunk, mire eljön az Úr? Ma a végső dolgok, az utolsó idők várakozása kitolódott életünkéből. Sok egyháztag esetében is szó szerint az utolsó helyre került. Mai igehallgatóinkat korántsem nyugtalanítja, mi lesz „majd akkor”.

Az alapszituáció egészen más, mint Pál esetében. Ő szeretné megnyugtani gyülekezetét, a mi feladatunk egy kis egészséges nyugtalanságot ébreszteni. Nem a végítélet szörnyűségeinek megrajzolásával, hanem azzal az üzenettel: biztos, hogy eljön az Úr, ezért nem vagyunk és nem lehetünk sötétségben!

b.) *Biztonság — egyéni és közösségi életünkben*

Az egyházi új év kezdetén gondolkozunk gyülekezetünkéről, egyházunkról! Mi teszi nehezzé a mai életet, mi az, ami elbátortalanít? Mire lehetünk büszkék? Van-e örömünk közösségi alkalmainkon? Van-e reménységünk, pozitív jövőképünk?

Thesszalónikában nehéz idők jártak Krisztus híveire:

külső támadások, üldöztetés. Mégis örömmel és büszkeséggel tekintettek vissza az átélt nehézségekre: hűségüket, kitartásukat, hitüket nem sikerült megtörni. Tudunk-e mi áldozatot hozni azért, hogy legyünk, hogy szolgálatunk eredményes legyen? Nemegyszer mintha túl soknak éreznék még a legkisebb terheket is. Mikor áldoztuk oda kényelmünket, időnket, anyagi javainkat, mikor voltunk hajlandók egy kicsit is uralkodni indulatainkon, érzelmeinken csak azért, hogy Jézushoz hűek maradjunk?

Előttünk mégsem a thesszalónikai gyülekezet tagjai állnak példaképként, hanem egyedül Krisztus.

c.) Biztonság — Krisztusban!

Ha elbizonytalanodtunk, az legfőképpen lelki életünk elszegényedése miatt van. Hamis helyen kerestük a biztonságot: anyagiakban, új vallások kínálatában, szórakozásban, munkában. Az eredménytelenség pedig nyomorúságos helyzetet teremt.

Az apostol szavaiból a katona képe rajzolódik ki előttünk, aki páncélozottan, sisakban áll ellene a kísértések és hamis tanok pergőtüzének. (Külön téma lehetne, miért csak védelmi és nem támadó eszközöket sorol fel Pál.) A legjobb páncél a hit és a szeretet. Mindkettő Jézustól jön. Védelem a szeretet, amellyel Ő hordoz minket és a hit, amely ebbe a hosszútávú szeretetbe fogódzkodik. Abba a szeretetbe, amely már itt oltalmaz és szorongat minket, és amelyben benne leszünk akkor is, ha Urunk eljön, hogy magához vegyen bennünket. Ezzel a hittel és biztonsággal várjuk az Urat.

„A keresztyén ember minden cselekedete eszchatológiai horizonton körvonalazódik, mivel az Újtestámentum egész üzenete a jövő felé mutat.” (E. Käsemann)²

„Hogy a keresztyén élet eszchatológikus horizonton mozog, azt a szeretet lényegéből érthetjük meg: ha minden elmúlik is, a szeretet megmarad (1Kor 13), mert nem más az, mint Isten lényege (1Jn 4,16). Nem az önmagunkban és környezetünkben rejlő lehetőségek kiaknázásából fakad, hanem abból, hogy Isten bennünk van.” (G. Voigt)³

„Isten az üdvörténetben megmutatta, hogy vezeti az emberiséget, hogy előrehaladás van a történelemben. Tudnom kell: engem is vezet Isten az általa kitűzött cél felé. Ne ítéljetelek a pillanat szerint!” (Dr. Bán Endre plébános)⁴

2. hét — Mt 11, 2–10 A közeledés

a.) A kétely

Keresztelő János, aki le tudta tépni az álarcot minden hozzá érkezőről, elbizonytalanodik, amikor a feltétlen igazsággal kerül szembe: „Te vagy-e az, vagy más várjunk?” Nem jelentéktelen spekulatív kérdés ez: a szenvedő, elhagyatott fogoly egzisztenciális kérdése a börtön mélyéről! Ha Jézus olyan lett volna, mint amilyennek ő mutatta be az embereknek a Messiást, akkor nem lett volna kételye. De Jézus egészen más volt!

b.) A kérdés

Ádvent a várakozás ideje, így érthető, s ajánlatos is, hogy kérdéseink legyenek. A gyerekek még nem tanulták meg a felnőttektől elfojtani érzelmeiket, sokkal intenzívebben élnek meg a várakozás idejét a karácsony

előtti napokban: tele vannak feszültséggel és kérdésekkel. A felnőttek már nem várnak túl sok újat az ünnepektől, jól tudják, miként fognak átesni rajtuk. Vannak, akik megfáradt testük, nyomorúságos körülményeik miatt egyáltalán nem várnak semmit. Ez a lassú elköszönés az élettől a halál kezdete.

A felnőtt társadalom rendkívül intenzíven foglalkozik a gazdasági, társadalmi, politikai kérdésekkel, a húsba-elevenbe vágó problémákkal — kevés olyan akad, akinek nincs véleménye, kritikája, kérdése, Lelki téren a többség csak hallgató. Ádvent jó lehetőséget kínál, hogy újra felébredjünk a kérdés, a kommunikáció vágyát — legalábbis azokban, akik jelen vannak alkalmainkon. A kérdés ugyanis feltételezi a vágyat az igazság megismerésére. Ez lehet kapcsolópont a ma embere és Jézus között.

c.) A válasz — maga Jézus

700 évvel Jézus előtt Ézsaiás már beszélt arról, hogy eljön az idő, amikor alapvető emberi problémák, létkérdések oldódnak meg az Ő közelében. Válaszként Jézus „csak” erre az ősi szóra utal. Vele és benne mindez elérkezett, valóra vált. Keresztelő János maga is ismerte a próféta szavát és látta, hallotta Jézust, értesült tetteiről. az összefüggést mégsem fedezte fel. Mint ahogy vele együtt oly sokan mások sem. Jellemző mai életünkre is: kézzelfoghatóan jelen van életünkben a megoldás kulcsa. Sokszor ott van előttünk, belebotlunk, felhívják rá figyelmünket, mégsem ismerjük fel.

Ilyenkor van szükség az igére, a tisztázó jézusi szóra — ilyenkor kell Ő maga! Kell, hogy valaki órára szóljon, és hogy valaki által ő szóljon. A megoldást kettős szinten kínálja: egyfelől mi is meggyógyulunk vakságunkból, süketségünkben, meggazdagodhatunk szegénységünkben az evangélium gazdagodásával, másfelől mi is gyógyítókká és gazdagítókká válhatunk. Látó szemünk irányadásából, hitvalló nyelvünk szavaiból, az evangélium feletti örömmünkben talán valaki feleletet kaphat égető kérdésére: „Kit várjak?” „Mire várjak még?” Ő közeledett, te is közeledj hozzá!

„Jézus szavaiból nyilvánvalóan kitűnik, hogy a világ megváltoztatását nem a világpolitikai berendezkedés átalakításával kívánja elérni. Minden korábbi Messiásvárakozással szemben — kerüli a politikát. Az egyes ember testének-lelkének gondozásában, megújításában tölti be messiási szerepét... A Krisztus-kérdés nem elméleti síkon oldódik meg, hanem abban a hajlandóságban, amellyel az ember hatni és történni engedni mindazt, amit Jézus kínál.” (Martin Doerne)⁵

„A kicsinyek és szegények barátja ő, azoké, akik nem ismerik a gazdagságot, a pénz uralmát. Azok barátja is, akik egészség dolgában szegények: a betegeké. Akik semmi összeköttetéssel nem rendelkeznek: az alázatosoké. Akik nem dobálóznak könnyedén címekkel és diplomákkal: az egyszerűeké. Akik nem ismerik a dolyfőt, a kínos kevelységet: a szelídeké. Azok barátja is, akik sem kiváló tulajdonságaikkal, sem erényeikkel nem dicsekedhetnek: a bűnösöké.” (Jacques Loew)⁶

3. hét — Jer 31, 31–34 Isten szeretetéből új szövetséget köt

a.) Az új szövetség szükséges!

Jeremiás szavai egyfelől elviselhetetlenek, másfelől felemelőek. Izráel hallgatói is így figyeltek a prófétára:

nekünk már van szövetségünk Istennel — minek új? Hasonlóan gondolkodunk mi is: Istennel kapcsolatban van elképzelésünk (teológiánk), van ünnepértelmezésünk és -gyakorlatunk, van mindennapi kegyességünk és kialakult, jól bevált szokásrendszerünk vallási dolgokban. Minek új? Nem zárjuk ki köreinkből sem Istent, sem az egyházat, de rendünket felborítani nem hagyjuk.

Épp ezért van szükség az új szövetségre! Az egykori tények is önmagukért beszéltek: Jeruzsálem romokban hevert, földe, szőlői pusztává váltak, a nép a távoli Babilonban megoszlott — egyesek feltétel nélkül asszimilálódtak, mások életük kockáztatásával is ragaszkodtak Istenükhöz (ld. Dániel kve). A kétségtelen igazság azonban vitathatatlan: A Sinai-hegyi szövetség oda van. Nem Isten, hanem a nép maga bontotta föl. Természetesen nem ez volt a szándékuk: a jeruzsálemi templomban zavartalanul és nagy apparátussal folytak mindig az áldozatok. A kegyes ősi imádságok azonban szólalomokká váltak azoknak az embereknek az ajkán, akiknek szívük került távol az Úrtól. Nem lehetne mindez ma is jó tükör számunkra?

b.) Az új szövetség = új teremtés

Létezik egyéni és kollektív bűn is. Az egyikben önmagam csendes gyónásában tisztázhatom magam az Úr előtt, a másikban együttesen kell odaállnunk színe elé. Sokszor kegyességi gyakorlatommal, kényelemszeretettel és szűklátókörűséggel járultam hozzá népem Istentől való elszakadásához. A prófétai szolgálat helyett sokszor csendes belenyugvással konzerváltam a szövetség felbomlását.

Jeremiás azonban nem erről prédikál. Ezt tudja. Arról szól, hogy a megújult kapcsolatot maga az Úr fogja kezdeményezni. Megteremti hatalmával. Az új lényegében fog különbözni a régitől. Mi lesz a különbség? Amit eddig követelt, azt ő maga fogja adni: az irgalmasságot. A törvény lényege érintetlen marad. Hogy is változhatna meg, mikor Isten valósága jelenik meg általa: „Szentek legyetek, mert én, az Úr szent vagyok!” A különbség abban lesz, hogy Isten a szeretetét nem fogja megvonni a bűnöstől, hanem éppen kiárasztja rá. Ezáltal átalakul a törvényhez való viszony is: nem külsőleg, paragrafus szerint köt, hanem a jóra való szívbeli vágyakozásból fakad. Az új szövetség emberének szíve is új teremtmény!

c.) Az új szövetség megteremtője: Jézus Krisztus

Az idő és az örökkévalóság összefonódik Jézus személyében. Ha valaki őbenne van, új teremtmény az! A régiék elmúltak, íme, újjá lett minden! De jó lenne ezeket a megállapításokat úgy kimondani, hogy már testi valóságunkban és környezetünkben is érezhetnénk! A kegyelem ideje ugyan elkezdődött, de beteljesedésére még várni kell. Mindaddig ádvent várakozó népe vagyunk: szeretetben, szolgálatban, vigyázásban és engedelmességben.

„Jézus Krisztus nemcsak erkölcsös életre hív minket, hanem szentségre. Ő nem pusztán új Szókratész, aki megtanítja az embert, hogy győzze le önmagát, hanem Jézus ennek nyomán be tud vezetni minket Isten életet adó univerzumába. Krisztus nemcsak erkölcsi ideált állít, hanem belénk adja a lendületet, dinamizmust, hogy

megfelelhesünk ennek a hivatásnak.” (A. Liégé)⁷

4. hét — Fil 4, 4–7 Az öröm átjár minket!

Ádvent 4. vasárnapjának hete karácsony hete. Épp ezért sok helyen az ádventi sorozat csak három alkalomból áll, a negyedik már karácsonyra esik. A nagy ünnep közvetlen küszöbén azonban nem árt még egyszer elgondolkozni és átadni magunkat a készülés lényegének: az öröm már most átjár minket. Az „Urban” való örömet csak három dimenzióban tudjuk elképzelni:

a.) Befelé: öröm

Az örömet nehéz definiálni. A német nyelv kétféleképpen fejezi ki: sich freuen auf... — előre örülni valaminek; für... — valami meglévőnek, már bekövetkezettnek örülni. K. Barth szerint az öröm a hála legegyszerűbb, még nem artikulált formája. Az örülésre való felszólításnak, Pál imperativusának csak akkor van értelme, ha meglátjuk és megértjük, minek kell és lehet örülni.

Ádventben: örülni lehet és kell az ünnepnek: mindannak, amin keresztül Jézus közeledik hozzánk, sőt, egyesülhetünk vele — (pl. úrvacsora). Kérdés: örömteliek a találkozásaink, ünnepi istentiszteleteink, úrvacsorai közösségeink? Ha nem, vajon miért nem? A Filippi levél öröme egyúttal a jövő felé orientált öröm. Istentiszteleteink alkalmával is azzal a Krisztussal találkozunk, aki által megnyílik előttünk az isteni boldog jövő.

b.) Kifelé: szelídség

Különösképpen ebben az igében látjuk, hogy Pál gondolkodásában is keveredik a két gondolat: „az Urban” és „az Úr közel”. Egész ádventi készülődésünk ennek a látszólagos keveredésnek a jegyében áll: Jézus már eljött (inkarnáció), találkozhatunk vele a jelenben (lelki élmény, istentisztelet, szentség), mindazonáltal el fog jönni dicsőségben, ítélni élőket és holtakat (eszchaton). Nem lehet mindegy, hogyan keverjük össze az időket. A keresztyén gyülekezet alapvető identitása, hogy Krisztusban van (Krisztus teste), ám még nem jutott teljességre. Még nem azok vagyunk, amivé majd leszünk. Már benne vagyunk, de a kiteljesedés még előttünk van. Ami közöttünk elindult, az nem alacsonyabb értékű, hanem lényegileg az, ami majd teljességre fog jutni. Elközelített az Isten Országa. Két világ polgárai vagyunk.

Így áll ez az etikával is. Képesek vagyunk a szelídségre, jóságra, szeretetre, mert Krisztustól kapjuk, de adósok is maradunk vele, mert emberi voltunkban csak rész szerint vagyunk képesek a jóságra, szelídségre, szeretetre és békességre.

c.) Felfelé: bizalom és hála

A bizalom és a hála ugyancsak az Úr közelségéből fakad. Az aggodalmaskodás megbénítja az örömet, elfojtja a szelídség cselekedeteit, elnyomja a hálát ajkunkról. Ádvent bátorságra is sarkall: merjük valóban Isten kezébe tenni életünket! Csak ezzel a merész bizalommal élhetjük át segítségét. A hála nem azt nézi, hogy mit várhatunk még Istentől, hanem azt, amit már megadott, még mielőtt kértük volna.

„Nincs örömd. Otthonod, hivatásod nem ad igazi örömet. Az emberek körülötted nem gondolnak rád. Te tehát várakozón állsz az ablak mellett és kinézel: jön-e már valami változás?”

Jól van ez így? Hátha túl soká kell várnod! Menj ki magad! Vigyél magad örömöt az embereknek! Lepd meg őket látogatásoddal! Ajándékozd nekik szíved melegét, szellemed vidámságát, adakozó kezded jóságát! Minden öröm, melyet megosztasz másokkal, veled osztja meg magát. Mindennap megvan a lehetőséged örülni, mert ezer kis alkalmad van, hogy másokat boldoggá tégy! (J. Rosche)⁸

„Ha a föld valamennyi öröme egyhalomban a tiéd volna is, mit használna néked? Nem tudna erőt adni, hogy megállj a kísértésben, szenvedésben. Mert e világ öröme csupán bizonytalan, ideigvaló javakra, dicsőségre és gyönyörökre támaszkodik. Nem is tarthat tovább, csak míg e dolgok birtokunkban vannak, s mihelyt keményebb szél fuvall rá, elröppen és odavan, mert nem bírja a tűzpróbát. A mi örömünk azonban örökké megmarad, mert örök a fundamentuma is. Külső megpróbáltatások között is megáll, sőt, egyre teljesedik... (Luther)⁹

Az Úr közelségéből áldás fakad. Ezzel az áldással kívánok én is eredményes adventi szolgálatokat és megszentelt karácsonyt minden Igehirdető és Igehallgató Testvéremnek!

Isten békessége, mely minden emberi értelmet meghalad, őrizze meg szíveteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban!

Zügn Tamás

Jegyzetek

- ¹ Kleine Predigttypologie, Stuttgart, 1965. III. köt. 215–223. o.
- ² E. Käsemann: Exeg. Versuche u. Besinnungen, II. köt. 205. o.
- ³ G. Voigt: Das heilige Volk, Berlin 1979. 15. o.
- ⁴ Dr. Cserhádi József pécsi püspök: Találkozás Istennel, Budapest 1980. II. köt. 117. o.
- ⁵ M. Doerne: Er kommt auch noch heute, Berlin 1961. 16–17. o.
- ⁶ Jacques Loew: Beszélgetések, Bécs, 61. o.
- ⁷ A. Liégé: Tanúim lesztek, 31. o.
- ⁸ J. Rosche: Leben in Gottes Hand, Innsbruck, 1967. 112. o.
- ⁹ Jer. örvendjünk keresztyének, Győr, 1938. 201. o.

A győzelem esélyével

Fodor Viktor és Tódor Melinda esküvője
Budapest–Kelenföld, 1996. szeptember 21.

Jel 2,7

Bizonyára emlékeztek még gyermekkorotok világára, a mesék birodalmára, amikor az ifjú mesehős elindul otthonról és tarisznyájába hamuba sült pogácsát visz magával, hogy legyen ereje végigjárni az utat. Az, hogy itt álltok az oltár előtt és közös életutatokra az Isten áldását kéritek, már távolról sem a mesék világa, hanem szerelmetek valósága, felnőtt döntések felelős vállalása. Ezen a napon sok-sok jókívánságot, gratulációt, ajándékot kaptatok már, jeleként annak, hogy sokak számára vagytok fontosak így együtt is. Ezek mellé a jókívánságok mellé – közös tarisznyátokba – nem hamuba sült pogácsát, hanem az élet kenyerét hadd adjam útravalóként, hogy legyen erőtök, hiteletek és derütök végigjárni a közös utat. Úgy hallgassátok meg ezt a mondatot, amit feljegyezve találunk János apostol mennyei jelenésekről szóló könyvében, a 2. fejezet 7.

versében a következőképpen: „Aki győz, annak enni adok az élet fájáról, amely az Isten paradicsomában van.”

Filozófus és teológus házassága kapcsán még élesebben vetődik fel az örök kérdés: mi az emberi lét értelme?

A sok közül csak egyetlen lehetséges választ emeljek ki: az élet szüntelen harc, küzdelem. Ez azonban nem öncél, ahogyan sokan gondolják (Madách: Az ember tragédiája), hanem magában hordozza a bukás és a győzelem lehetőségét. Isten választott népe is ezt tapasztalta meg történelme folyamán.

Mi a harc, küzdelem célja? A körülöttünk lévő világban azt tapasztaljuk, hogy a másik legyőzése, megsemmisítése, becstelenség összetörése. Ez a szemlélet szövi át életünk minden területét, a magánélet, a közéletet: az előnyösebb helyzet megkaparintásáért kell győzőnöm a másikat. Keresztyénként is világosan kell látnunk, hogy Jézus nem kiemelt bennünket ebből a véres valóságból, hanem új értelmet adott a küzdelemnek, a harcnak, a bukás és győzelem lehetőségének. Kereszten bekövetkezett látszólagos veresége: győzelem volt. Ezért házasságotok is ezek között a krisztusi módon megváltozott viszonyok között zajlik, a Fiú szabadságával.

Induljatok a győzelem esélyével,

mert házasságotok az Isten és a választott nép jelképe és valósága. A Biblia legmeghittebb képei közé tartozik, amikor az Isten és ember kapcsolatának bizalmi jellegét, intimitását a házasság képével fejezi ki. Ebben a viszonyban nem az a fontos többé, hogy ki kit győz le, hanem az, hogy minden áron rendezni kell a megbomló kapcsolatot. Még a Fiú életének árán is. A mindig megújuló szeretetben győztétek le egymást,

mert győzhetek a hit harcában. Bizalmunkra -emberi dimenzióban mindenképpen - naponta hullanak súlyos csapások. Ma minden sokkal jobb életstratégiának látszik, mint a bizalom. Az erőszakosak, a taktikázók biztosan többre viszik ebben a világban. Velünk született ősbizalmatlanságunk is naponta kezdi ki istenhitünket. Ebben a bizalomért folytatott küzdelemben legyetek egymás segítői, támaszai,

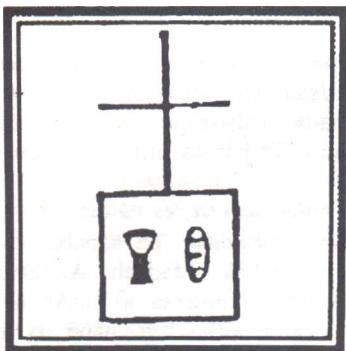
mert győzhetek önmagatok felett. Nem a megváltozás görcsös kényszere vagy az ilyen vagyok nem tehetek róla cinizmusa meghatározó. Nem is személyiségek feladását jelenti ez, hanem súlypontát helyezést: nem önmagam leszek fontos, hanem a másik,

mert győzhetek a másikért. Nagyon sokszor a házastársi kapcsolat is inkább a vívópásthöz hasonlít, hogy ki tudja megszűrni a másikat, ha nem is halálosan, de annyira, hogy kiderüljön: nem akarja az ellenfél. Magyar nyelvünk gyönyörűen fejezi ki a minőségi többletet: feleség. Az ellenfeleségből lehet feleség, társ minden örömben és bajban,

mert győzhetek a megszokás, a szürkeség felett. A változatosság gyönyörködtet – vallják sokan. Törekedjétek arra, hogy változatosak, meglepőek, de nem kiszámíthatatlanok legyetek, hogy a szürkeség el ne vegye szerelmetek eleven színét.

Induljatok a Győző áldásával a közös útra, mert így győzelmeteknek nagy jutalma lesz.

Laborci Géza

Gyülekezeti szolgálat – lelkeszi közélet

Éltető fényforrás

Beiktató igehirdetés Zuglóban
2Pt 1,16.19

Oly korban élünk, amikor a köznyelvben és a köztudatban egyaránt mind maga a prédikáció szó, mind a prédikáció, mint fogalom, értékét veszítette, sőt jelentése éppen az ellenkezőjére fordult. Régen az Isten igéjéről, az Úr Jézus Krisztusról szóló igehirdetést jelentette a prédikáció szó, és a prédikáció jelentette az embereknek az igazságot, a mértéket, a megszívlelendő és mindenkor komolyan veendő, a Szentírás alapján álló igaz isteni útmutatást. Ma azonban a prédikáció szóban van egy nem is kicsi mellézköngve, miszerint az csak üres, figyelemre nem méltó papolás, amellyel nem sokat veszünk, ha elengedjük a fülünk mellett. Tévében, rádióban és egyéb nyilvános fórumokon pedig sokszor ilyen nem éppen hízelgőnek szánt kifejezéseket lehet hallani: „ez csak papi beszéd” — „prédikál, mint egy pap” — „nekem ugyan ne prédikálj” — „elegem van a lelkifröccsből”. Vagy ahogyan két fiatal beszélget egymás között a szülői intelmekről: „az öregem csak nyomja a prédikációt”.

Vajon miért van ez így? Vajon hogyan szenvedhetett ekkora torzulást ez a gyönyörű szó? Vajon miért alakulhatott ki az igehirdetésről olyan vélekedés, hogy az voltaképpen a mai, úgymond „modern” ember számára csak mese, szép, ám hihetetlen dolog, melyet lehet ugyan meghallgatni, de nem muszáj megtartani? Talán azért, mert az ész számára felfoghatatlan dolgokkal, amit a szívvel kellene befogadni, a mai racionálisan gondolkodó emberek nem tudnak mit kezdeni? Miért van az, hogy a legtöbb ember ma a Szentírásra és annak hirdetőjére csak legyint, hogy hát csak mondja, ez a dolga, de én úgysem hiszem!? Talán azért, mert az emberek tapasztalata az, hogy valóban csak mesél az egyház?

Az emberi szavak, az emberi beszéd hitelét nyilvánvalóan az adja meg, hogy van-e igazság mögöttük. A Szentírásnak és a Szentírásból táplálkozó igehirdetésnek pedig abban van az igazsága, az adja meg a hitelét, hogy a Biblia lapjain az evangélium szem- és fültanúi tesznek bizonyosságot. A szem- és fültanúk: Péter, Máté, Jakab, János és a többiek látták és hallották Jézust, és ezért kénytelenek voltak bizonyosságot tenni, az utókor

számára az igazságról tanúskodni. Ők nem egy árnyas fa alatt pihengetve, finom ételekkel és italokkal körülvéve gondolták ki a különféle történeteket, és az abból mindenkor számára kiszűrhető igazságot, az éltető evangéliumot. Nem, ők nem kigondolták, hanem átérték ezeket, jelen voltak, részesei voltak Jézus szavainak, cselekedeteinek, szem- és fültanúi lettek. Hallották Jézus csodálatosan egyszerű és mélyértelmű példázatait, átérték hihetetlen csodáit és életadó gyógyításait, látták a bűnbocsánatban részesült bűnösök háláját és örömét, részesei lehettek annak, hogy Jézus egyeseknek visszaadta az életét. Szem- és fültanúkká váltak, s nem tehetnek másként, minthogy ezeket leírják, megőrizték, továbbadják: bizonyosságot tegyenek arról, amiben ők részesültek.

Ezért hiteles az evangélium, és ezért hiteles az az igehirdetés, a prédikáció, amelyik arról az Úr Jézus Krisztusról szól, akiről a szem- és fültanúk bizonyosságot tettek. Ahol csak mesél az egyház, mesél az igehirdető, és nem úgy hirdeti a Krisztust, ahogy azt a szem- és fültanúk tették, ott nem lesz az egyháznak, a szavaknak hitele, mert azok csak emberi szavak maradnak, amit az emberek olykor-olykor meghallgatnak, de a szívükig soha nem jutnak el a szavak. Ahol viszont nem mesél az egyház, hanem valóban a megfeszített és feltámadt, élő Úr Jézust hirdeti minden körülmények között, ott az emberek a szívükkel értik meg — hiszen ésszel ez felfoghatatlan —, hogy a gyalgó emberi szavakba rejtetten maga Isten szól hozzánk és értünk. Nyilván van emberi oldala is az igehirdetésnek, hiszen másként prédikál ez vagy az a lelkész, de a lényeg mindig egy kell hogy legyen: a Krisztusról kell szólni! Egyedül ez adja meg a hitelét minden igehirdetésnek!

A Krisztusról szóló bizonyágtételnek világító fényforrásnak kell lenni mindenkinek az életében — erre figyelmeztet Péter apostol igehirdetőt és igehallgatót egyaránt. Szívleljük meg ezt, hiszen sokszor sok minden mást tartunk világító fényforrásnak, követendőnek az életünkben, mintsem a Krisztusról szóló bizonyágtételt. Pedig az az igazán bizonyos — ahogy az apostol mondja, s ahogyan a szóban is benne van: bizonyágtétel —, az a

valóság, az a nem-mese, az a világító fényforrás, nem más. Hányféle eszme, filozófia, emberi elgondolás próbált már világító és vezető fényforrás lenni az emberiség életében, de azokat sorban elnyelte a sötétség. Az Úr Jézus Krisztusról való bizonyágtétel azonban kétezer éve világító fényforrás minden ember életében. Hiába próbálják azt elnyomni, eltompítani, emberi sötétséggel bekormozni, hiába próbálják azt megtagadni vagy róla tudomást nem venni, az világító és életet adó fényforrás még azoknak az életében is, akik ezt nem akarják észrevenni, vagy ellene próbálnak tenni. Ebben van az evangéliumnak a valódi csodája, ezért nem mese — mert a mesék, az emberi kitalációk egyrészt végesek, és kihunyásukig is vélt hasznot csak azoknak jelentenek, akik hisznek benne. De az örök evangélium, az Úr Jézus Krisztus értünk való életéről, haláláról és feltámadásáról szóló örömhír azoknak is világító fényforrás — sötétben is fényt adó, útmutató és vezető fényforrás —, akik most még csak mesének mondják.

Ezt az örök evangéliumot szeretnénk prédikálni, erről az örök fényforrásról szeretnénk bizonyosságot tenni napról napra ebben a gyülekezetben, azzal a szilárd meggyőződéssel, hogy egyedül erre van szükség hívőnek és hitetlennek egyaránt. De nemcsak hirdetni szeretnénk az evangéliumot, hanem élni is szeretnénk belőle, hiszen nemcsak az igehallgatónak, de az igehirdetőnek is egyedül erre van szüksége. Most, a közös út kezdetén igehallgatók és igehirdetők mindenekelőtt adjunk hálát Istennek, hogy kétezer évvel ezelőtt ezt a fényforrást mindnyájunkért meggyújtotta. Kérjük őt együtt, hogy a tiszta evangélium világosságával mutassa számunkra a keskeny utat ebben az életben, hogy végül, az Ő szent színe előtt megállva, szintén együtt örvezzhessünk soha el nem múló örömmel, és együtt dicsérhessük Őt az üdvösséget nyertek soha el nem halkuló énekel. Úgy legyen! Amen.

Tamásy Tamás

Néhány szó Teológiai Akadémiánk 1945 utáni tiszteletbeli doktorairól*

1956

JAN CHABADA (1915–1970), Végles (Viglas). A pozsonyi teológia elvégzése után 1937-ben az evangélikus ifjúsági szervezet főtitkára, 1939–1951 között Zólyomlipcse (Slovenská Lupca) lelkésze. Az illegális antifasiszta mozgalomban is részt vesz, 1951–1970 között a Szlovákiai Evangélikus Egyház egyetemes püspöke. A Keresztyén Békekonferencia alapító tagja.

ANDREJ LUDOVIT KATINA (1909–1968) Zólyomban született, Pozsonyban és Bécsben tanult: Zólyomban segédlelkész, majd Bădinban és Garamszegen (Hronsek) lelkész. Részt vesz a szlovák nemzeti felkelésben. 1952-től a nyugati, zólyomi egyházkerület püspöke. Autóbalesetben halt meg.

HANS FUGLSANG-DAMGAARD dán lelkész (1890–1979) Schleswigben (Németország) született. Teológiai tanulmányainak elvégzése után 1925-ben Koppenhágában a rendszeres teológia tanára. 1933-ban avatták lelkésszé. 1934–1960 között koppenhágai püspök.

FRANKLIN CLARK FRY (1900–1968) Philadelphiában végezte tanulmányait, majd több gyülekezetben volt lelkész. 1944–1964 között az amerikai Egyesült Evangélikus Egyház elnöke, 1962-től az Evangélikus Egyház Amerikában (LCA, New York központtal) elnöke. A Lutheránus Világszövetség egyik alapítója, 1952–1957 között alelnöke, 1957–1963 között elnöke. Az Egyházak Világtanácsában 1948–1954 között alelnöke, 1954–1962 között a Központi Bizottság elnöke.

AHTI AURANEN (1912–) finn lelkész, Helsinkiben végezte tanulmányait, 1939-ben avatták lelkésszé, majd egyházának pénzügyi vezetője lett. A genfi ökumenikus központban végzett szolgálata révén került kapcsolatba egyházunkkal.

1966

PAUL HANSEN (1920–1992) dán lelkész. 1953-ban

részt vett a bukaresti világifjúsági találkozón, ekkor fordul érdeklődéssel a „szocialista” országok felé. 1959–1980 között a Lutheránus Világszövetség Európa-titkára. 1980-ban az LVSZ részéről ő tehetett először hivatalos látogatást a Szibériába deportált (volgai) német evangélikusoknál.

1970

WILLY WESTERGÅRD MADSEN (1907–1995) dán lelkész, a Dán Evangélikus Egyház diakóniai munkájának vezetője, majd 1961–1975 között koppenhágai püspök, az egyház prímása.

DR. PÁLFY MIKLÓS (1911–1973) 1946–1950 között a soproni hittudományi kar intézeti tanára, 1950–1973 között a Teológiai Akadémián az Őszövetség professzora, 1967-től az Ökumenikus Tanács főtitkára.

1971

DR. RENATE RIEMECK (1920–) német lelkész. Fiatalon bekapcsolódott a fasizmus elleni harcba, majd a háború után több német egyetemen tanított. 1960-ban le kellett mondania katedrjáról, azontúl újságíróként és történészként működött. Aktív részese lett (mindmáig) a Keresztyén Békekonferencia munkájának, a nemzetközi ügyek bizottságának társelnöke volt.

1972

DR. BARTHA TIBOR (1912–1995) református lelkész. Debrecenben, Halleban, Magdeburgban és Baselben végezte tanulmányait. 1958-tól 1985-ig a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke, 1959-től az Ökumenikus Tanács elnöke, 1960-tól a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke. 1963-tól országgyűlési képviselő, majd az Elnöki Tanács tagja.

1973

JANIS MATULIS (1911–1985) lett lelkész, Rigában pedagógiai, matematikai majd teológiai tanulmányokat folytatott. 1968–1985 között a Lett Evangélikus Egyház érseke.

* Lapunk 1996/7–8. számában megjelent névsorhoz.

1975

ALEKSZIJ BUJEVSZKIJ (1920–) Moszkvában, Zagorszkban végezte teológiai tanulmányait, majd 1946-ban az Orosz Ortodox Egyház Külügyi Hivatalába került, amelynek később helyettes vezetője lett. Aktívan részt vett az Egyházak Világtanácsa és a KBK különböző testületeiben.

PAULOSZ MAR GREGORIOSZ (Paul Verghese) (1922–) indiai lelkész, Kerala államban, Indiában és az USA-ban tanult. 1954-től az indiai Szir Ortodox Egyház ifjúsági titkára, később az EVT főtitkár-helyettese. 1974 óta a Keleti Szir Ortodox Egyház püspöke, Új-delhi metropolitája. Az EVT mellett a KBK munkájában is részt vett.

DR. CHARLES R. GRAY (1914–) amerikai presbiteriánus lelkész (New York állam). New Yorkban és San Franciscóban végezte teológiai tanulmányait, majd a New York-i St. Albans presbiteriánus gyülekezet lelkésze. 1972-ben, amikor amerikai fekete lelkészek delegációja először látogat a Szovjetunióba, került kapcsolatba a KBK-val, amelynek munkájában aktívan részt vett.

DR. GLEN GARFIELD WILLIAMS (1923–1994) walesi baptista lelkész. Wales-ben, Londonban és Tübingenben végezte teológiai tanulmányait. 1959–1968 között az EVT Európa-titkára, 1961-től az Európai Egyházak Konferenciájának titkára, majd 1967–1986 között főtitkára.

DR. CARL-JOHAN HELLBERG (1926–) svéd lelkész, a växjöi egyházkerület után Tanzániában egyházi titkár. 1966–1968 között az LVSZ Missziói Osztályának Afrika-titkára, 1970–1978 között az LVSZ Egyházi Együttműködési Osztályának igazgatója.

1978

ERKKI KARIO (1916–1984) finn újságíró. Három évet végzett Helsinkiben a teológián, majd újságírónak tanult. Különböző egyházi lapoknál dolgozott, majd 1966–1977 között az egyház információs szolgálatának vezetője, 1977-től az egyház hetilapjának, a Kotimaa-nak főszerkesztője.

DR. JAN MICHALKO (1912–1991) szlovák lelkész. A pozsonyi teológia elvégzése után 1937-ben avatták lelkésszé. 1954-től Pozsonyban a rendszeres teológia professzora és a Cirkevné Listy egyházi hetilap főszerkesztője. 1970–1990 között a Szlovákiai Evangélikus Egyház egyetemes püspöke. A KBK alapító tagja és alelnöke.

PALOTAY SÁNDOR (1928–1979) Lupényben (Románia) született. 1954-ben a magyarországi H. N. Adventista Egyház lelkésze. 1958-ban a Szabadegyházak Tanácsának titkára, 1962-ben ügyvezető igazgatója, 1969-ben elnöke. 1960-tól a Baptista Egyház lapjának, a Békehírnöknek szerkesztője.

DR. PRÖHLE KÁROLY (1911–) Sopronban, Tübingenben, Königsbergben és Halléban végezte tanulmányait. 1935–37 között Kétyen, Sopronban és Szentgotthárdon segédlelkész, 1939–1951 között Sopronbánfalván lelkész. 1948–1950 között német nyelvi lektor a soproni fakultáson, 1950-ben helyettes, 1951-től rendes tanár a Teológiai Akadémián, ahol a gyakorlati, az újszövetségi, majd a rendszeres teológia professzora. 1967–1973 között a Lelkipásztor, 1973–1982 között a Theológiai Szemle szerkesztője, 1972–1982 között az Ökumenikus Tanács főtitkára. (Részletesebben ld. a Tanítványok című tanulmánygyűjtemény 245–246. o.-án.)

SZEDRESSY PÁL (1923–1992) kolozsvári, bácsfalui, majd 1957–1975 között bukaresti lelkész. 1970–1975

között a Romániai Ágostai Hitvallású Zsinatpresbiteri Evangélikus Egyház püspökhelyettese, majd 1975–1992 között püspöke.

DR. HANFRIED KRÜGER (1914–) Marburgban filozófiát és teológiát tanult. Hannoveri lelkész, majd a Németországi Evangélikus Egyház (EKD) Külügyi Hivatalának ökumenikus referense 1979-ig. 1956-tól 1980-ig a frankfurti Ökumenikus Központ vezetője, az Ökumenische Rundschau című folyóirat kiadója. 1958-tól részt vett a KBK munkájában.

AIMO TAUNO NIKOLAINEN (1912–1995) finn lelkész, Helsinkiben tanult, majd 1939-től tanít az egyetemen. 1946-tól az Újszövetség professzora. 1972–1990 között Helsinki püspöke, az EVT KB tagja.

1982

EDGAR HARK (1908–1986) észt lelkész, Tartuban végezte teológiai tanulmányait. A Szovjetunióban végigharcolta a második világháborút. A háború után tallini dómllelkész, majd az Észt Evangélikus Egyház teológiai intézetének rektora. 1979–1986 között az egyház érseke. 1978-ban a Népek Barátsága Érdemrenddel tüntették ki.

ALBERT GREINER (1918–) francia (elzászi) lelkész. Párizsban és Lyonban először német nyelvtanárnak tanult. 1947–1984 között párizsi gyülekezetekben lelkész. 1962–1976 között a Franciaországi Evangélikus Egyház párizsi egyházkerületének püspöke. Jelentős Luther-kutató.

BRACHNA GÁBOR (1908–) 1931–1937 között Szegeden és Makón lelkész, majd amerikai ösztöndíjas. 1938–1975 között a clevelandi magyar evangélikus gyülekezet lelkésze, 1946–1995 között az Amerikai Magyar Konferencia elnöke.

MARTTI VOIPIO (1916–) finn lelkész, 1936–37-ben a soproni teológiai karon ösztöndíjas. 1960-tól az alkoholelleses nemzetközi szervezet (Kék Kereszt) finn bizottságának főtitkára. A Finn Evangélikus Egyháza Külügyi Hivatalának munkatársa, 1981-től a testvérgyülekezeti kapcsolatok felelőse. 1943–1967 között a helsinki teológus otthon (Konvikti) igazgatója.

1984

SZABÓ JÓZSEF (1902–1986) Soproni tanulmányai után győri lelkész, a Harangszó szerkesztője, 1948–1952 között Balassagyarmaton a Dunáninnen Egyházkerület püspöke. 1973-ban vonult nyugdíjba. Jelentős Madách-kutató volt. (részletesebben ld. Evangélikus Naptár 1996 58. o.)

WELTLER JENŐ (1909–1992) ének-zenetanár, kamary. Győrben, majd Budapesten végezte tanulmányait, 1942-től haláláig a Lutheránia ének- és zenekar vezetője.

1985

ERNST BRINKMANN (1926–) 1957–1969 között a Vesztfáliai Egyházban több gyülekezetben lelkész, 1969–1989 között tartományi egyházi tanácsos (Landeskirchenrat), az ökumenikus és nemzetközi kapcsolatok felelőse.

DR. HEINZ-JOACHIM HELD (1928–) német lelkész. 1964–1975 között Argentínában szolgált. 1975-től Frankfurtban az EKD Külügyi Hivatalának elnöke, 1983–1991 között az EVT KB elnöke, 1991-ben püspök. 1993 óta nyugdíjban.

DR. FRIEDHELM BORGGREFE (1929–) német lelkész 1959 óta a Pfalzi Egyházban. 1972-ben a Pfalzi Gusztáv Adolf Egyesület elnöke, majd tartományi esperes (Dekan) 1994-ig.

DIETER KNALL (1930–) Brassóból a háború idején került Ausztriába. Bécsben és Heidelbergben végezte tanulmányait. 1965–1975 között a nyugat-németországi Gusztáv Adolf Egyesület főtitkára. 1976-ban grazi szuperintendens, 1982–1995 között az Ausztriai Evangélikus Egyház püspöke.

DR. KARL LEIPZIGER (1925–) német (bajor) lelkész. Erlangenben tanult, majd 1961-ben Nürnbergben diakóniai vezető. 1971–1986 között a Bajorországi Evangélikus Egyház diakóniai lelkésze.

DR. RUDOLF KOŠTIAL (1913–1991) Pozsonyban, majd Strasbourgban végezte tanulmányait. 1937–69 között a Szlovákiai Evangélikus Egyházban több gyülekezetben volt lelkész, majd esperes. 1969–1991 között Zólyomban a nyugati egyházkerület püspöke.

PETER SCHELLENBERG (1935–) hamburgi lelkész, itt végezte tanulmányait, 1962–74 között itt szolgált. 1974 óta az erlangeni székhelyű Luther Márton Szövetség (Martin-Luther-Bund) főtitkára.

DR. ANZA AMEN LEMA (1932–) tanzániai tanár, az USA-ban végezte tanulmányait. 1961–70 között hazájában gimnáziumi tanár, majd egyháza pedagógiai intézetének igazgatója. 1970–1973 között az LVSZ Nevelésügyi Bizottságának titkára. 1980–1990 között a szervezet főtitkárhelyettese.

DR. CARL HENNING MAU (1922–1995) amerikai lelkész, Washingtonban és Philadelphiában végezte tanulmányait, itt és Németországban szolgált. 1964–1972 között az LVSZ főtitkárhelyettese, 1974–1985 között főtitkára. A budapesti nagygyűlés lebonyolításában (Lemával együtt) döntő szerepe volt.

DR. KUNCHALA RAJARATNAM (1921–) indiai közgazdász, Andra Prades állam. Indiában és Angliában végezte tanulmányait, 1965-től egyetemei tanár és az ENSZ különböző szervezeteinek munkatársa, 1992-ig a dél-indiai Egyesült Evangélikus Egyház főtitkára, jelenleg a madraszi evangélikus teológiai főiskola igazgatója.

1987

DR. JOHN VIKSTRÖM (1931–) finnországi svéd lelkész, Turkuban és Tübingenben végezte tanulmányait. lelkészi szolgálata után 1966-ban Turkuban a rendszeres teológia és egyházzociológia professzora, 1970–1982 között a svéd nyelvű porvooi egyházkerület püspöke. 1982 óta a Finn Evangélikus Egyház érseke Turkuban.

1989

DR. KARLHEINZ STOLL (1927–1992) német lelkész, Szászországból került Schleswigbe. 1952-től Lübeckben és Württembergben végez lelkészi szolgálatot. 1979–1990 között az Észak-Elbai Evangélikus Egyház schleswigi kerületének püspöke, 1981-től a VELKD vezető püspöke.

DR. SZENNAY ANDRÁS (1921–) Budapesten született, teológiai tanulmányai elvégzése után Pannonhalmán, majd Budapesten hittanár. 1950–1965 között a Budapesti Hittudományi Akadémia könyvtárosa, majd tanára. 1972–1990 között a bencés rend magyarországi főapátja.

DR. WERNER LEICH (1927–) német lelkész, 1957–1978 között a Thüringiai Evangélikus Egyház lelkésze, 1978–1991 között püspöke. 1986–1990 között az NDK-beli egyházszövetség (Kirchenbund) elnöke.

D. DR. JOHANNES HANSELMANN (1927–) német, bajor lelkész, Erlangenben végezte tanulmányait, majd Bajorországban és Nyugat-Berlinben szolgált. 1975–1994 között a Bajorországi Evangélikus Egyház püspöke, 1987–1990 között az LVSZ elnöke.

DR. GUNNAR STÅLSETT (1935–) norvég lelkész. Teológiai tanulmányainak elvégzése után ifjúsági lelkész, majd a stavangeri teológiai kar tanára. 1984-től a Nobel-békédíj bizottság tagja, 1985–1994 között az LVSZ főtitkára, 1994-ben az oslói egyetem rektora.

DIETRICH GANG (1924–) német lelkész. Berlinben született. Marburgban végezte teológiai tanulmányait. 1953-tól a Kurhessen-Waldecki Egyház lelkésze, majd esperese. 1968-tól egyházfőtanácsos, az ökumenikus és külföldi kapcsolatok felelőse. 1989-től a Gusztáv Adolf Egyesület elnöke.

KÜRTI LÁSZLÓ (1931–) Hajdúszoboszló. Debrecenben, majd Utrechtben végezte tanulmányait. 1960-tól a Református Zsinati Iroda külügyi, majd tanulmányi osztályán szolgált. 1970-ben Debrecenben az Őszövetség tanára, majd a kollégium főigazgatója. 1977–1990 között a miskolci székhelyű Tiszáninneri Református Egyházkerület püspöke.

HECKER FRIGYES (1934–) Budapest, metodista lelkész. 1957–1960 között az NDK-ban végezte tanulmányait, 1960 óta lelkész. 1974–1996 között a Magyarországi Metodista Egyház szuperintendense.

DR. PAAVO KORTEKANGAS (1930–) finn lelkész. Helsinkiben végezte tanulmányait, majd a gyakorlati teológia, az egyháztörténet és egyházzociológia professzora. 1975–1981 között kuopioi, 1981 óta tamperei püspök.

DR. VAJTA VILMOS (1918–) Kecskemét. A soproni teológia elvégzése után 1941-ben Svédországba ment. 1953–1964 között az LVSZ Teológiai Osztályának igazgatója, majd 1964–1981 között az LVSZ strasbourgji Ökumenikus Kutatóintézetének igazgatója.

1991

KARLHEINZ SCHMALE (1933–) német lelkész (Emden). Hermannsburgban és Hamburgban végezte tanulmányait. 1961–1977 között Dél-Afrikában szolgált. 1977–1996 között a Németországi Egyesült Evangélikus Egyház (VELKD) (nyugat)berlini irodájának vezetője.

KARL HEINZ NEUKAMM (1929–) német (bajor) lelkész. 1952-től bajorországi gyülekezetekben szolgált. 1967–1984 között a Rummelsbergi Diakóniai Intézet vezetője, 1984–1994 között a németországi egyházak Diakóniai Szervezetének elnöke.

SCHOLZ LÁSZLÓ (1911–) Budapest. A soproni teológia elvégzése után segédlelkész, majd Berlinben tanul. 1938–1940 között fásori vallástanárra, 1940–1959 között zuglói, 1959–1981 között hatvani lelkész.

VEÖREŐS IMRE (1914–) Győr. A soproni teológia elvégzése után Győrben lelkész. 1947-ben a Magyar Evangélikus Lelkészegyesület (MELE) ügyvezető alelnöke, 1950–1953 és 1957–1958 között a Lelkésznevelő Intézet igazgatója. 1953–1958 között kecskeméti, 1958–1985 között kőbányai lelkész. 1979–1993 között a Diakónia című folyóirat szerkesztője.

DR. GERHARD STRAUSS (1926–) német (bajor) lelkész, Augsburgban született, Erlangenben végezte tanulmányait, 1951-től lelkész. 1967–1975 között a bayreuth-i Predigerseminar rektora, 1975–1991 között egyházfőtanácsos.

Összeállította:

Dr. Szentpétery Péter — Korányi András

